

Sandra Victoria Vaczulik Kjøniksen

Vestfold Nei til EU - endring eller kontinuitet?

En lokalstudie av mobiliseringen mot EU i Vestfold 1991-1994.

The background of the page is a light blue color with a pattern of horizontal wavy lines. There are three vertical columns of varying widths. The leftmost column contains a cluster of small white dots. The middle column contains a cluster of small white circles. The rightmost column contains a cluster of larger white circles. There are also some faint, larger white circles scattered throughout the background.

Universitetet i Sørøst-Norge
Fakultet for Handelshøyskolen
Institutt for økonomi, historie og samfunnsvitenskap
Postboks 235
3603 Kongsberg

<http://www.usn.no>

© 2021 Sandra Victoria Vaczulik Kjøniksen

Denne avhandlingen representerer 50 studiepoeng

Sammendrag

Temaet for denne oppgaven er hvordan Vestfold Nei til EU organiserte seg og på hvilke måter de forsøkte å nå ut til innbyggerne i Vestfold for å sikre seg bred oppslutning om motstanden mot et medlemskap i Den europeiske union. Tidsspennet varer fra 1991 til 1994. Oppgaven ser på både organisering av Vestfold Nei til EU, på utviklingen organisasjonen gjennomgikk, og på hvilke virkemidler de benyttet seg av i, i den aktuelle tidsperioden.

Avhandlingen er en empirisk dokumentbasert lokalstudie av organiseringen og utviklingen av bevegelsen *Nei til EU* i Vestfold. Undersøkelsen er basert på arkivmateriale som ligger arkivert i Vestfoldarkivet. Diskusjonen dreier seg om Vestfold Nei til EU's organisering og utvikling satt opp mot teori om sosiale bevegelser, hvilke virkemidler de benyttet seg av for å få oppslutning om sin sak, og om Vestfold Nei til EU var preget av endring eller kontinuitet i årene 1991 til 1994.

Undersøkelsen ble valgt da Professor ved USN, James Godbolt, ønsket at en masterstudent skulle se på det nylig etablerte *Nei til EU Vestfold*-arkivet som var etablert i Vestfoldarkivet. Det er ikke tidligere gjennomført en lokalstudie basert på dette kildematerialet.

Jeg gikk inn i undersøkelsen med en antakelse om at Vestfold Nei til EU var en gjennomorganisert bevegelse med formelle strukturer og hierarkisk oppbygning. Videre antok jeg at bevegelsen gikk gjennom en utvikling fra mobiliseringen startet i 1991 og til målet var nådd ved et nei-flertall i folkeavstemningen 28. november 1994. Utviklingen antok jeg at delvis dreide seg om bruk av virkemidler, og delvis på grunn av måten Vestfold Nei til EU organiserte seg på.

Undersøkelsen viste en velorganisert bevegelse med formelle strukturer og en hierarkisk oppbygning. Vestfold Nei til EU var en bevegelse og en organisasjon, en *bevegelseorganisasjon*. Bevegelsen hadde en kontinuerlig utvikling fra årene 1991 til 1994, og utviklingen dreide seg om økt bruk av virkemidler og økende omfang av organisering i form av samarbeid og intern organisasjonsoppbygning. Videre konkluderer undersøkelsen med at Vestfold Nei til EU er preget av kontinuitet og små endringer, uten at det ene utelukker det andre.

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	2
Innholdsfortegnelse	3
Forord	5
Forkortelser og navneendring	6
1 Innledning	8
1.1 Tema og problemstilling	8
1.2 Avgrensning	10
1.3 Teori	11
1.4 Forskningslitteratur	12
1.5 Kilder og metode.....	14
1.6 Disposisjon.....	15
2 Historisk bakteppe	17
3 Organisering	24
4 1991 - EF-motstandere samler troppene	27
4.1 Det første ordinære fylkesårsmøte	27
4.2 EF-seminar/skoleringsseminar	30
4.3 Avsluttende kommentarer	30
5 1992 – Et avgjørende arbeidsår	32
5.1 EØS-kampanjen	33
5.2 Andre ordinære fylkesårsmøte	35
5.3 20-års-markeringen for folkeavstemningen i 1972	36
5.4 Avsluttende kommentarer	38
6 1993 – Høstens stortingsvalg ble et EF-valg	40
6.1 Det tredje ordinære fylkesårsmøtet	41
6.2 Vervekampanjen og standsvirksomhet.....	42
6.3 1. mai-markering	43
6.4 Utgivelse av valgkampavis og kontakt med pressen.....	43
6.5 Valgkamp og folkemøter.....	44
6.6 Avsluttende kommentarer	45
7 1994 – Fra stortingsvalg til folkeavstemning	47
7.1 Opptappingsfasen november 1993 til mars 1994.....	47
7.1.1 Det fjerde ordinære fylkesårsmøtet	48

7.1.2	Aksjonsuka.....	50
7.1.3	Pressekontakt.....	50
7.2	Kampanjefasen.....	51
7.2.1	Kampanjeplanen.....	53
7.2.2	Kampanjemateriell.....	54
7.2.3	I. Mai-arrangementet.....	55
7.2.4	Tokt mot EU.....	56
7.3	Folkeavstemningsfasen.....	56
7.3.1	Folkemøter og torgappeller.....	57
7.3.2	Radio RV.....	57
7.3.3	22-årsmarkeringen for EF-avstemningen i 1972.....	58
7.3.4	Den store kampdagen for nei-bevegelsen.....	58
7.4	Avsluttende kommentarer.....	59
8	Avslutning.....	61
8.1	Oppsummering og diskusjon.....	61
8.1.1	Hva slags bevegelse er VNTEU en del av, og hvordan er den organisert?.....	62
8.1.2	Hvilke virkemidler benyttet VNTEU seg av for å nå ut til innbyggerne i Vestfold?.....	67
8.2	Konklusjon: endring eller kontinuitet?.....	72
8.3	Forslag til videre undersøkelser.....	74
	Litteraturliste/Kilder.....	76
	Vedlegg.....	78

Forord

En gang i 1994 befant jeg meg på et busstopp ved Jarlsberg Travbane. Jeg satt i bilen, 8 år gammel, og observerte min far stå å diskutere ivrig med andre menn. Jeg observerte bilene som sto på rekke og rad, alle hadde *JA til EU*-klistremerker festet både foran på frontruta og i vinduet i bagasjerommet. Lite visste jeg om den kampen som utspant seg ute i samfunnet, i Vestfold på denne tiden. At min far var en engasjert og entusiastisk mann, er det ingen tvil om. Denne egenskapen har jeg nok arvet av han. Men hans standpunkt har jeg ikke arvet, og *Nei til EU* var jeg medlem av lenge før jeg fikk tilbud om å skrive denne oppgaven. På en måte skriver jeg denne oppgaven for min far. Han er for lengst gått bort. Men hans engasjement og «ståpåvilje» vil jeg hedre med å få levert denne oppgaven som har hengt over meg i flere år. Det er riktignok ikke det perspektivet han hadde ønsket å redegjøre for, men han hadde vært stolt av den kampviljen som må mobiliseres for å i det hele tatt få gjennomført og levert en masteroppgave. Så på mange måter er dette en hedring av kampvilje, både for meg selv, for nei-kampen og for min far, som tapte kampen om medlemskap.

I tillegg til å hedre kampvilje, vil jeg få takke min venn og medstudent Charlotte Soma, som plukket opp restene av en utbrent masterstudent. En student med livet i *Khaos* og en kampvilje i revers. Hun så noe i denne oppgaven som kunne mobiliseres og utvikles. Hun tente på kampviljen til den utbrente masterstudenten og plutselig var det noe som våknet. Innspillene hun kom med var avgjørende for at oppgaven kom i havn, og det venter henne en aldri så liten påskjønnelse for å, på mange måter, ha dratt dette i land ved hjelp av støtte og tennstikker.

Jeg vil også få takke veileder James Godbolt. Hans ideer inspirerte meg til å ta på meg denne masteroppgaven og han var en stor støtte da jeg var aktiv student.

Feil og mangler som eventuelt skulle hefte ved oppgaven er utelukkende undertegnedes ansvar.

Sandra Victoria Vaczulik Kjøniksen

Mai 2021.

Forkortelser og navneendring

Tidlig i 1994 ble det vedtatt i den sentrale organisasjonen å endre navnet fra *Nei til EF* til *Nei til EU*. Vestfold Nei til EF vedtok på årsmøtet i 1994 og også skifte navn fra Vestfold Nei til EF til Vestfold Nei til EU. I oppgaven har jeg valgt *EU* der det er snakk om nåtid, og perioden etter navnebytte i 1994. Jeg har valgt *EF* i perioden frem mot 1994.

NTEU = Nei til EU, Den europeiske union (den sentrale organisasjonen, 1994-)

NTEF = Nei til EF, De europeiske fellesskapene (den sentrale organisasjonen, -1993)

VNTEF = Vestfold Nei til EF (fylkeslaget/organisasjonen i Vestfold, -1993)

VNTEU = Vestfold Nei til EU (fylkeslaget/organisasjonen i Vestfold, 1994-)

UMEU = Ungdom mot EU (den sentrale organisasjonen)

UMEUV = Ungdom mot EU Vestfold

Vi lister oss så stilt på tå når vi skal til Europa
For salg av Norge kan det bli så mye skrik og rop av
Men får vi bare arbeidsfred får handelen en stor suksess
Snart kommer det en 17 mai da vi kan heise blåflagg i Norge som EF-land
Og her i lykkelandet blir det blir det trygt og godt å være
Med fire fine friheter for oss med karriere
De andre skal få billig vin så holder de nok kjeften sin
Og så kan de reise og bo hvor de vil hvis de bare har arbeid å riese til
Litt arbeidsløshet hører med de venner seg nok til det
Og arbeidstiden trappes opp når kapitalen vil det
Og skal det bli en lønnsom drift så må det jobbes søndagsskift
Og 9-timers dager og enda litt til monopol er jo ikke no Ludo-spill
Butikken har vi kalt den Europeiske visjonen
Vi liker ikke helt det kalde ordet *unionen*
Visjonens mål er stort og flott det er å konkurrere rått
Og markedsandeler og først skal vi ta hovedfienden Japan og USA
Og vi skal produsere nye fikse forbruksvarer
Og glemme alle sidrompa moralske dikkedarer
Og nei til kjøpe, bruk og kast for EF's motto det står fast
Med veksten og forbruk som framtidsmodell med stinkende voksende søppelfjell
Vi hører mye mas om drivhusgasser og osonhull
Men kaster ikke tida bort på ulønnsomt miljøtull
For handelshindring er forbudt og skal det være fart og futt
Så blir det ekshost selvom skogen vår dør her er grensene åpne så tut og kjør
De store runde tallene skal stå i EF-banken
Mens runde ord skal løpe rundt å spre Europa-tanken
Vi sier *solidaritet* men tenker det som alle vet
Brussel er drøy men på business-class har vi det kjempegøy
Vi gleder oss så mye til det store fellesskapet
Som alle millionene skal være med å skape
For fellesskap med naboen her er helt umulig han er sær
Og derfor så håper vi snart at vi kan føle fellesskaplykken i EF-land¹

¹ Arkivboks U. L001. Nei til EU-kassetter. *Radio Nei til EF 13.02.1993*

1 Innledning

1.1 Tema og problemstilling

Vi aner konturene av et samfunn med et A og et B lag, med private klinikker, privatskoler og dyre forsikringsordninger, stor arbeidsledighet og [...] et endelig farvel med den norske velferdsstaten slik vi har kjent den. [...] et farvel til den sosialdemokratiske samfunnsmodellen som det moderne Norge er bygget på. Det er et klart signal om at makthaverne ikke lenger ønsker å styre, men overlate styringa til organ utenfor landets grenser og markedskreftenes frie spill. ... Nei til EF i Vestfold sier ja til en renesanse for solidariteten, og sier derfor nei til EF. Vi sier ja til distriktene og miljøet, vi sier ja til et samfunn som ikke bygger på den sterkeste rett, men på enhver rett til et fritt og trygt liv hvor menneskets verdi uansett alder, helse, hudfarge og kjønn er noe mer enn et tall i et økonomisk overslag.²

Sitatet over viser en utbredt oppfatning blant motstanderne av EU på tidlig 90-tallet, av hva som ville skje ved et eventuelt norsk medlemskap i EU. Denne oppfatningen var bakgrunnen for en uttale vedtatt på et årsmøte i Vestfold Nei til EU (heretter kalt VNTEU), og var selve grunnlaget for en mobilisering mot et medlemskap i første halvdel av 90-tallet.³ VNTEU's innsats i mobiliseringen fra 1991-1994 antas, med bakgrunn i økende medlemstall og økende aktivitet, å ha hatt betydning for en sterk motstand i Vestfold på 90-tallet. Vestfold hadde tradisjonelt vært et *ja til EU-fylke* og fortsatte å være det frem mot folkeavstemningen i 1994. Vestfold var det eneste fylket i 1993, som hadde et flertall *for* EF-medlemskap i befolkningen.⁴ Fra 1991 og frem mot 1994 var det en stor andel av befolkningen i Vestfold som ikke visste hvilken side av EF-kampen de sto på. Dette var et potensielt marked for VNTEF, og noe de var bevisst på å forsøke å utnytte.⁵ Hvordan var det mulig for VNTEU å mobilisere krefter i et ja-fylke spekket av store bedrifter, yrende næringsliv og et internasjonalt blikk? En studie i organisering og utvikling av VNTEF kan kanskje svare på dette.

Tema for denne masteroppgaven er hvordan VNTEU organiserte seg og på hvilke måter de forsøkte å nå ut til publikum for å sikre seg bred oppslutning om motstanden mot et medlemskap i EU. Oppgavens tidshorisont strekker seg fra 1991-1994, som er de årene kildematerialet

² Arkivboks A. L001. *Uttale vedtatt på årsmøtet i Vestfold Nei til EF 02.04.92.*

³ Arkivboks A. L001. *Uttale vedtatt på årsmøtet i Vestfold Nei til EF 02.04.92.*

⁴ Arkivboks Z. L001. Avisutklipp 93/94. *EF-saken frem i lyset. (Udatert avisutklipp. Antas å være fra en Vestfold-avis i 1993).*

⁵ Arkivboks Z. L001. Avisutklipp 93/94. *Flest EF-tvilere i Vestfold. (Udatert avisutklipp. Antas å være fra en Vestfold-avis i 1993).*

omfatter. Oppgavens formål er for det første å bidra til ny empirisk kunnskap om organiseringen og utviklingen av VNTEU i tidsspennet 1991-1994, for det andre å drøfte på hvilken måte VNTEU forsøkte å nå ut til befolkningen. Hva slags bevegelse er VNTEU, hvordan er den bygget opp, og hvilke virkemidler benytter de seg av? Dette er spørsmål jeg skal drøfte i kapittel 8.

Den nye empiriske kunnskapen bygger på kildemateriell arkivert i Vestfoldarkivet. Kildematerialet i Vestfoldarkivet viste en bevegelse med formelle strukturer og en hierarkisk oppbygning. Med bakgrunn i teori om sosiale bevegelser, skal jeg drøfte hvordan måten VNTEU organiserte seg på, var en av suksessfaktorene for utviklingen av mobiliseringen mot et EU-medlemskap i Vestfold på begynnelsen av 90-tallet. I tillegg skal jeg, med bakgrunn i kildematerialet, se på hvilke virkemidler de benyttet seg av, og på hvilken måte dette kan ha vært et bidrag til økt medlemsmasse og økt tilslutning til saken. På denne måten ønsker jeg å belyse VNTEU's organisering og utvikling i lys av teori om sosiale bevegelser. I sammenheng med NTEU og teori om sosiale bevegelser, er min tese at VNTEU, som en del av en større organisasjon, er en velorganisert bevegelse med formelle strukturer og en hierarkisk oppbygning. Videre er min tese at VNTEU benytter seg av virkemidler for å nå ut til innbyggerne i Vestfold med sitt budskap, og at VNTEU har en kontinuerlig utvikling med en gradvis oppbygging til tre høydepunkter: Kampen mot EØS-avtalen høsten 1992, kampen om stortingsrepresentanter høsten 1993, og kampen om EU-medlemskap høsten 1994.

Det foreligger ingen tidligere systematisk forskning på organiseringen av VNTEU.

Historikere har sett på Nei til EU sentralt, og det finnes flere redegjørelser om arbeidet til Nei til EU, blant annet en historisk redegjørelse for norsk EU-motstand fra 1961 og frem til i dag.⁶ Det foreligger mye forskning på ulike typer bevegelser i Norge, hvorav flere kilder benyttes i denne avhandlingen. Det finnes enkelte redegjørelser for organisering og utvikling av lokallag og fylkeslag, men ingen tidligere forskning eller redegjørelse for forhold i Vestfold. Denne oppgaven har derfor som ambisjon om å fylle ut et lite hull i forskningen på Nei til EU-bevegelsen. Min masteroppgave vil skille seg ut ved at den tar for seg organiseringen av et fylkeslag i Nei til EU, i lys av teori om sosiale bevegelser. På tross av at denne masteroppgaven kun undersøker en liten del av organiseringen av en stor bevegelse, vil jeg påstå at den vil kunne bidra i belysningen av hvordan organisering kan bidra til utvikling og

⁶ Seierstad. 2014. forside.

suksess. Suksess i denne sammenheng betyr ikke nødvendigvis et nei-flertall, men en mobilisering i utvikling, med økende medlemsmasse, økende oppslutning og økende samarbeid med likesinnede organisasjoner og politikere.

Striden om EU er på ingen måte over. Spørsmålet er gjeldene i dag som i 1963, som i 1972 og som i 1994. Organiseringen i Vestfold er en sentral del av fortellingen om motstandsbevegelsen i Norge, og derfor vil jeg argumentere for at en analyse av organiseringen og utviklingen i VNTEU kan bidra til en bredere forståelse av organiseringen og utviklingen av motstandsbevegelser generelt. I tillegg kan denne redegjørelsen inngå i den eksisterende fortellingen om Nei til EU, og i generell forskning på bevegelser i Norge.

Ved å strukturere oppgaven kronologisk kan jeg undersøke eventuelle endring eller kontinuitet i bevegelsens utvikling. Teorien skal jeg bruke for å ha et rammeverk og et begrepsverk å feste undersøkelsen opp mot. Hoveddelen gjør rede for organiseringen og utviklingen, mens det avsluttende kapittelet sammenfatter undersøkelsen i lys av teori og annen forskningslitteratur.

1.2 Avgrensning

Under vil jeg gjøre rede for hvordan jeg har valgt å avgrense avhandlingen. Her vil jeg beskrive hvilke vurderinger som er gjort for å avgrense oppgaven, og på hvilket grunnlag jeg har gjort disse vurderingene.

Etter 9 år med politiske diskusjoner angående et medlemskap i EU, iverksettes det en folkeavstemning i 1972. Det blir et nei-flertall og mobiliseringen kunne avta. På 1980-tallet vokste igjen troen på fellesmarkeder, og Brundtlandregjeringen la i 1987 frem en stortingsmelding der regjeringa gikk inn for Norge måtte tilpasse seg det indre markedet i EF for å sikre seg tilgang.⁷ Dette var det første fremstøtet for medlemskap i EF, og på slutten av 1980-tallet tok EF-striden seg opp og det ble igjen aktuelt med en mobilisering. Det er mobiliseringen mot EF/EU fra 1991 til 1994 som er masteroppgavens hovedfokus. Dette fordi det er dette materialet som foreligger i Vestfoldarkivet. Det er rimelig å anta at det er i dette tidsspennet at mobiliseringn slår inn for fullt. Det avvises ikke at det har eksistert en aktiv celle

⁷ Seierstad. 2014. s.60.

forut for denne mobilisering, snarere bekreftes det i kildematerialet at det har vært aktiviteter i forbindelse med Nei til EU før det aktuelle «første» årsmøtet i 1991.⁸ Videre kommer det frem av et innlegg i annonsering av landsmøtet for nei-bevegelsen, i Sandefjord i 1993, at VNTEF ble stiftet allerede i 1990.⁹ Det er ingen dokumentert aktivitet pre 21.03.91, derfor vil redegjørelsen holde seg innenfor gitte tidslinje. For å avgrense ytterligere har jeg valgt å dreie oppgaven rundt viktige hendelser som kan være med å belyse organiseringen og utviklingen av VNTEU.

Denne masteroppgaven tar sikte på å studere organiseringen og utviklingen av VNTEU i tidsspennet 1991-1994, da det er denne tidshorisonten materialet i Vestfoldarkivet omfatter. Det er vurdert å dra linjene tilbake til avstemningen i 1972 og sammenligne prosessene som ledet til et nei-flertall ved begge folkeavstemninger. Dette har jeg gått bort i fra, da oppgavens omfang ikke tillater det. Det vurderes tilstrekkelig for oppgavens ambisjon å se på organiseringen og utviklingen av VNTEU fra 1991-1994.

Oppgaven benytter seg i hovedsak av kildemateriale knyttet til VNTEU som foreligger i Vestfoldarkivet. Jeg vil allikevel, tidvis, henwise til føringer eller kampanjemateriell formulert fra den sentrale organisasjonen, som fylkeslaget og lokallagene må forholde seg til og benytter seg av. Jeg vil også henwise til avisutklipp i den aktuelle tidsperioden, for å bygge under og gi et alternativt blick på funnene i arkivmaterialet.

1.3 Teori

I dette delkapittelet vil jeg gjøre rede for hvilke elementer av bevegelsesteori som rettferdiggjør min definisjon av VNTEU som en bevegelseorganisasjon, hva som kjennetegner VNTEU som bevegelseorganisasjon, og hvilke elementer fra teori om sosiale bevegelser som sammenfaller med mine funn i kildematerialet.

Et mål i denne avhandlingen er å undersøke organiseringen og utviklingen av VNTEU i lys av teori om sosiale bevegelser. I denne forbindelse benytter jeg meg av begreper presentert av ulike forskere. Goodwin og Jasper's (2015) *The Social Movements Reader* er et viktig

⁸ Arkivboks A. L001. *Referat fra fylkesårsmøte i VNTEF på Jarlsberg Vertshus torsdag 21.3.1991.*

⁹ Arkivboks D. L001. Landsmøtet i Sandefjord, diverse angående arrangementet 19-21.11.1993. *Velkommen til Vestfold.*

samleverk som bidrar i belysningen av strukturelle perspektiver i organiseringen og utviklingen av VNTEU i fra 1991 til 1994. Videre vil Sydney Tarrow's *Power in Movement* (2011), Hellevik, Kjeldstadli og Sørvoll's *Historier om Motstand* (2010), Seippel's artikkel *Sosiale bevegelser: innføring, oversikt, utfordringer* (2003), og Godbolt's *Den Norske Vietnambevegelsen* (2010) danne det teoretiske grunnlaget for denne avhandlingen.

VNTEU er en del av en større *bevegelseorganisasjon* (NTEU), som knytter seg opp mot en nasjonal *nei-bevegelse*, og som har implementert nei-bevegelsesens overordnede mål om å forhindre et norsk medlemskap i EU. Jeg benytter meg av teori om sosiale bevegelser, da bevegelseorganisasjon er en del av denne teorien. I oppgavens avsluttende kapittel vil jeg drøfte hvilke deler av VNTEU's organisering og utvikling som sammenfaller med eller avviker fra teori om sosiale bevegelser.

1.4 Forskningslitteratur

Det skorter ikke på sekundærlitteratur eller tidligere forskning på området folkeavstemninger, sosiale bevegelser eller Nei til EU. Historikere og andre forskere har publisert en rekke forskningsmaterieell på områder som omfatter temaet for min avhandling. Jeg skal under gjøre rede for et utvalg av disse publikasjonene og drøfte hvorfor dette er viktige bidrag som bakgrunn for min studie.

Som historisk bakteppe har jeg i stor grad benyttet bidragene fra historikere og forskere som Olstad (2010, 2017), Stugu (2012), Claes & Førland (2015), og Seierstad (2014). Disse publikasjonene gir til sammen et helhetlig bilde av den historiske konteksten som EU-striden vokste ut av. Disse forfatterne er i hovedsak benyttet til det formål å belyse bakteppet til oppstandelsen av både EU-striden og Nei-bevegelsen i Norge. I tillegg har jeg dratt stor nytte av Tor Bjørklunds (1982) statsvitenskapelige bidrag hvor han har kartlagt folkeavstemningens opprinnelse i Norge og i vesten og også laget og satt sammen en historisk linje for opprinnelsen av EU-striden og opprinnelsen til Nei til EU-kampanjen. Bidraget til Bjørklund (1982) har vært viktig for å kunne få et helhetlig bilde av den historiske bakgrunnen, opphavet og konteksten til fremveksten av Nei-bevegelsen.

En viktig publikasjon som har vært sentral i arbeidet med avhandlingen er bidraget til Helle, Kjeldstadli og Sørvoll's (2010) *Historier om Motstand, Kollektive bevegelser i det 20.*

århundret. Dette er en publikasjon som presenterer 15 forskningsbaserte artikler om kollektive bevegelser i flere land rundt om i verden, inkludert Norge. Dette bidraget har jeg brukt aktivt for å kunne forstå hva som karakteriserer en sosial bevegelse, hvorfor de oppstår og hvordan de utvikles. Et annet verk, som har vært viktig for min forståelse av utviklingen og fremdriften av VNTEF og begrepsbruken i teori om sosiale bevegelser, er bidraget til James Godbolt. *Den Norske Vietnambevegelsen* (2010) har gitt meg tilgang på et begrepsverk og et sammenligningsgrunnlag for å kunne vurdere hva slags bevegelse VNTEU var og ble.

Man kommer ikke utenom Dag Seierstad når man ser på Nei-til EU-bevegelsen. Han var og er en sentral figur i Nei-bevegelsen og har klare standpunkt mot et medlemskap i EU. Han bidrar med en grundig og detaljert oversikt over denne kampens historie, fremdrift og suksess. Gjennom sin bok *Folket sa Nei. Norsk EU-motstand frå 1961 til i dag* (2014), har han samlet folkets kamp, organisasjonenes kamp, foreningenes kamp og partienes kamp i ett bind. Han ønsker å gi en begrunnelse for hvordan det var mulig for grasrota og to ganger vinne over eliten. Boka følger den norske EU-debatten fra det første demonstrasjonstoget i 1962 og frem til folkeavstemningen i 1994. Denne boka gir et godt bilde på organiseringen av Nei til EU nasjonalt. Spesielt har denne boka gitt meg innblikk i aktivitetene og folkene som rørte seg i organisasjonen rundt om i Norge. I tillegg gjør den rede for ulike kampanjer som ble gjennomført på ulike steder i Norge, i hele bevegelsens historie.

Politisk Lærdom. Det starta i Rogaland. Eit kapitel av historia om Nei til EU (2012) er et hefte som tar for seg foregangsfylket Rogaland og dets kamp mot medlemskap i EU. Her får man et innblikk i hvordan Nei til EF i Rogaland organiserte seg og hvordan de nådde ut til befolkningen. Denne teksten gir gode muligheter for sammenligning med Vestfold. Jeg har forsøkt å nøste opp i bakgrunnen til forfatteren, uten å lykkes. Dette bidraget behandles som et vindu inn i et sammenligningsfylke, uten at det blir brukt som en kilde til vitenskap.

Goodwin & Jasper' (2015) *The Social Movements Reader* legger det teoretiske grunnlaget for min undersøkelse av organiseringen og utviklingen av VNTEU. De ulike kapitlene i boken har gitt meg et begrepsverk og et rammeverk jeg kan bruke i avhandlingens avsluttende kapittel, og som gir meg grunnlag for å kunne dra slutninger om hva slags organisasjon VNTEU er og på hvilken måte bevegelsen sammenfatter med eller avviker fra teorien. Dette samleverket bidrar med den seneste forskningen på sosiale bevegelser, fra ulike innfallsvinkler og ståsted. Andre bidrag som har hatt betydning for det teoretiske rammeverket til oppgaven er Tarrow's

(2011) *Power in Movement*. Tarrow har bidratt med innsikt i hvordan sosiale bevegelser blir til, hvordan de samhandler med allierte og hvordan bevegelser beveger seg i det politiske landskap. Seippel (2003) og Kjeldstadli's (2007) artikler om henholdsvis *folkelige* og *sosiale* bevegelser gir innføring i hvilke elementer en idealtypisk kollektiv bevegelse består av, hva sosiale bevegelser er, hvordan de mobiliserer ressurser, og hvilke rammer de opererer under. Disse to sistnevnte bidragene har jeg benyttet i stor grad i det avsluttende kapittelet, for å diskutere og underbygge funnene i avhandlingens hoveddel.

1.5 Kilder og metode

Denne avhandlingen er en empirisk dokument-basert lokalstudie av organiseringen av bevegelsen *Nei til EU* i Vestfold. Undersøkelsen er basert på arkivmateriale som ligger arkivert i Vestfoldarkivet. Sekundærlitteratur blir brukt for å underbygge egne undersøkelser og for å redegjøre for historisk kontekst.

I stor grad har det meste av denne avhandlingen bakgrunn i skriftlige kilder. I svært liten grad er den basert på noe annet. Det er min tolkning av disse kildene, i den konteksten jeg mener de må tolkes som legger grunnlag for det empiriske fundamentet i denne oppgaven. Videre vil jeg gjøre rede for oppbygningen av denne empiriske kunnskapen og hvordan jeg jobbet med og valgte ut det kildematerialet jeg skulle jobbe videre med. Det ble vurdert å gjennomføre intervjuer av sentrale aktivister som satt i fylkesstyret i VNTEU i den aktuelle tidsperioden. Dette er vurdert til uaktuelt grunnet tidsperspektivet jeg har hatt til å jobbe med oppgaven, og på grunn av oppgavens omfang og målsetning.

Et første steg mot å skrive denne avhandlingen var å skaffe ny empirisk kunnskap om VNTEU. Jeg fikk tilgang til og startet med en gjennomgang av arkivmaterialet som forelå i Vestfoldarkivet. Arkivmaterialet var allerede sortert, og det besto av en rekke arkivbokser med ulike temaer. Som steg nummer to var det helt avgjørende for meg å få skannet og systematisert kildematerialet i oppslagspermer, slik at en gjennomgang og studie ville være overkommelig å gjennomføre. Arkivmaterialet var av et slikt omfang at jeg måtte gjøre en seleksjonsprosess allerede i Vestfoldarkivet. Jeg skannet det som kunne være relevant for avhandlingen, og det resulterte i 7 tykke permer, systematisert på samme måte som i Vestfoldarkivet.

Vestfoldarkivet inneholder blant annet møtebøker, referater og forhandlingsprotokoller, saksarkiv med diverse korrespondanse og rundskriv, arrangementer og aktiviteter, Oslotur, pressemeldinger, faglig utvalg og utvalg for samfunnskontakt, personalforvaltning, underskriftskampanjer, regnskap, lydopptak, egenproduserte trykksaker, avisutklipp og gjenstander for reklame. Som hovedfokus har jeg valgt å benytte meg av arkivboks A som omhandler innkallinger, referater, styremøter og årsmøteprotokoller. I tillegg har jeg sett på arkivboks D i forbindelse med relevante rundskriv og korrespondanse fra fylkeslaget og ut til lokallagene, og rundskriv og korrespondanse fra den sentrale organisasjonen og ned til fylkeslagene. For å supplere funnene i arkivboks A og D, har jeg brukt avisartikler fra både lokalaviser og landsomfattende aviser som er lokalisert i arkivboks Z, samt arkivboks U som inneholder lydfiler fra *Radio Nei til EF*. Arkivboks F ga meg innblikk i organiseringen av de største arrangementene, og arkivboks G ga meg verdifullt innblikk arbeidet til de ulike arbeidsutvalgene i VNTEFU. Valget av prioritert kildemateriale begrunnes med at det er disse arkivboksene som på best mulig måte gir et relevant bilde av organiseringen av VNTEU deres utvikling, og bruk av virkemidler.

Arkivmaterialet strekker seg fra første offisielle årsmøte i fylkeslaget i mars 1991 til ut året 1997. Det antas med bakgrunn i kildematerialet at det har eksistert aktivitet pre 1991, men jeg har valgt å fokusere på den aktiviteten som utspiller seg etter det første ordinære årsmøtet i VNTEF anno mars 1991. Jeg anser dette som et godt sted å starte studien av organiseringen og utviklingen til VNTEF, da dette er den første dokumenterte aktiviteten i VNTEF som foreligger i Vestfoldarkivet. Målet med denne avhandlingen er å gi et bilde på organiseringen og utviklingen av VNTEF fra 1991 og frem mot folkeavstemmingen 1994.

1.6 Disposisjon

Avhandlingen består av 8 kapitler. Jeg har valgt å bygge opp undersøkelsen kronologisk, og undersøkelsen starter med året 1991 og avslutter med året 1994. Dette fremstår som en logisk gjennomføring av undersøkelsen, da målet var å undersøke organiseringen og utviklingen av VNTEU fra 1991 til 1994. Problemstillingene gir føringer for hvilke temaer som er gjenstand for redegjørelsen i de fire hovedkapitlene av undersøkelsen; kapittel 4, 5, 6, og 7.

Kapittel 1 presenterer det teoretiske og litterære rammeverket i lys av problemstillingen og de kilder jeg har benyttet meg av. Kapittel 2 presenterer det historiske bakteppet og en innføring

i den europeiske integrasjonsprosessen som ledet til EU-striden i Norge. Kapittelet beskriver den historiske konteksten fra 2. Verdenskrig og frem til 1991, da min undersøkelse starter. Kapittel 3 viser oppbygningen av organisasjonen NTEF. Dette kapittelet beskriver organisasjonen fra topp til bunn, og viser VNTEF's posisjon i organisasjonen som helhet. Dette er viktig for forståelsen av kommandolinjer og informasjonsflyt innad i organisasjonen. I kapittel 4 tar jeg for meg starten på mobiliseringen og det første året med aktiviteter og møtevirksomhet i VNTEF. Kapittel 5 og 6 redegjør for VNTEF's aktiviteter, møtevirksomhet og strategi i kampen mot medlemskap i EF, EØS-avtalen og stortingsvalget høsten 1993. Kapittel 7 er det siste kapittelet i undersøkelsens hoveddel og viser innspurten mot folkeavstemningen 28. november 1994. Kapittel 4, 5, 6 og 7 redegjør for organiseringen, utviklingen og hvilke virkemidler VNTEU tar i bruk for å nå ut til befolkningen. Hvilke aktiviteter velger de å prioritere og på hvilken måte forsøker de å nå ut til befolkningen i Vestfold med sitt budskap? Dette er underproblemstillinger jeg ønsker å belyse i undersøkelsens hovedkapitler. Kapittel 8 fremstår som det avsluttende kapittelet av undersøkelsen, og omfatter også undersøkelsens konklusjon. Dette vil være det konkluderende kapittelet hvor alle tråder blir samlet og det helhetlige bildet av undersøkelsen blir presentert. Her har jeg gjort en sammenfatning av undersøkelsens funn og belyser den opp mot studiens problemstilling. Kapittel 8.3 vil presentere forslag til videre undersøkelser.

2 Historisk bakteppe

I dette kapittelet skal jeg gjøre rede for den europeiske integrasjonsprosessen som hadde betydning for fremveksten av NTEF i Norge og i Vestfold. Jeg vil gjøre rede for konteksten nei-bevegelsen vokste ut av, for å skape et bredere bilde av prosessen som ledet mot den kampen som utspilte seg i Vestfold i første halvdel av 1990-tallet.

Integrasjon i sin smale betydning handler om en prosess «... der suverenitet overføres fra nasjonale myndigheter til fellesskapsorganer ...». ¹⁰ Det er ofte denne definisjonen på integrasjon som blir brukt når vi snakker om europeisk integrasjon. En videre definisjon på begrepet integrasjon kan handle om for eksempel økonomisk og kulturell integrasjon, og vil da ta for seg «... hvor tett to eller flere land er på det økonomiske eller kulturelle området». ¹¹ Denne siste typen integrasjon har foregått i stor grad i Europa etter andre verdenskrig.

Etter andre verdenskrig ble økonomisk proteksjonisme satt inn for fullt i vesten. Samtidig begynte en prosess i Europa som skulle gjøre stater mer involvert med hverandre. Norge blir i økende grad en del av den europeiske felleskulturen i etterkrigstiden. I tillegg var Norge svært påvirket av den kommersielle massekulturen som spredte seg fra USA og ut over hele den vestlige delen av Europa. Denne kulturen ble effektivt spredd gjennom nye medier og utviklingen var høyst synlig og merkbar i tiden. ¹² «Krigen var ikke kjempet og vunnet for å vende tilbake til det gamle». ¹³

Målet for Norge etter andre verdenskrig var å gjenreise et fritt og demokratisk land. For å kunne gjøre dette måtte landet gjenoppbygges fysisk og mentalt. I likhet med flere vestlige europeiske land manglet Norge økonomiske midler til en rask gjenoppbygging. Dette skapte problemer for amerikanske bedrifter som var avhengige av å eksportere sine varer til Europa. USA opprettet et økonomisk tiltak rettet mot europeiske land som slet med økonomien. *Marshallhjelpen* bidro med økonomiske midler og mottakerlandet var pliktet til å åpne opp utenrikshandelen og gi utenlandske produkter en plass på markedet innenlands. «I dei fire neste åra tok Noreg imot midlar som tilsvarar 19 prosent av nettoinvesteringane i perioden» ¹⁴. Denne

¹⁰ Claes & Førland. 2015. 21

¹¹ Claes & Førland. 2015. 21

¹² Stugu. 2012. 107

¹³ Olstad. 2017. 11

¹⁴ Stugu. 2012. 155

prosentandelen viser at hjelpen Norge mottok fra USA var av stor betydning. I tillegg til Marshallhjelpen skrev Norge under på flere andre avtaler i etterkrigstiden. Norge skrev under på *Bretton Woods-avtalen* i 1946, og forpliktet seg dermed til å holde faste valutakurser. Regjeringen skrev også under på den første *Gatt-avtalen* «...der landa forplikta seg til å innføre like vilkår i den internasjonale handelen med industrivarer»¹⁵. Med Marshallhjelpen kom også et medlemskap i *OEEC/OECD*, som skulle fastsette felles vilkår for økonomisk samarbeid. Norge måtte finne sin plass i det stadig økende internasjonale markedet, det måtte skje en «...akseptering av den frie markedsøkonomiens spilleregler»¹⁶. Disse «massive» forpliktelsene til det internasjonale markedet var i utgangspunktet noe den norske regjeringen var skeptiske til, men Norge var på alle måter avhengige av Marshallhjelpen og dollaren for å kunne muliggjøre oppbygningen av landet.¹⁷

Marshallhjelpen var tosidig. I tillegg til å ha økonomiske baktanker var Marshallhjelpen også strategisk. «Bakgrunnen for planen var politisk og sto i sammenheng med den såkalte Truman-doktrinen fra mars 1947, da den amerikanske presidenten hadde uttalt at USA ville støtte frie folk som kjempet mot forsøk på undertrykking fra væpnede minoriteter og krefter utenfra»¹⁸. Den norske regjeringen likte dårlig den splittende retorikken som ble brukt fra, blant annet, USA i tiden. Man var redd for at slike dikotomier ville gjøre situasjonen mellom vest og øst verre og at det ville føre til alvorlige blokkdannelser. Men, takket man nei, kunne det gi et signal om at man ikke støttet seg til de vestlige landene. I ytterste konsekvens kunne det bli oppfattet som at man så mot øst og Sovjetunionen. Det var viktig for USA å tilby hjelp til land i Europa for å sikre seg samarbeid og tilhørighet, slik at det var vanskeligere for de respektive landene å se mot øst.¹⁹

I etterkrigstiden gikk Norge inn i en sikkerhetsallianse med de vestallierte. Allikevel var det diskusjoner i den norske politikken som gikk ut på om Norge skulle fortsette i denne alliansen eller trekke seg ut og fortsette på en nøytralpolitisk linje. Norge og Skandinavia landet på en løsning hvor man skulle være nøytrale og holde en åpen politisk linje til alle sider. Dette «...vart kalla ei ««brubyggingslinje»»²⁰. Det var allikevel en klar oppfatning i regjeringen om at

¹⁵ Stugu. 2012. 154

¹⁶ Olstad. 2010. 157

¹⁷ Stugu. 2012. 153-155

¹⁸ Olstad. 2017. 70

¹⁹ Stugu. 2012. 153-155

²⁰ Stugu. 2012. 159

man heller vestover heller enn østover. Etter en lang politisk diskusjon angående et skandinavisk forsvarssamarbeid, endte Norge opp med å søke tilslutning til Atlanterhavspakten, senere NATO. For å beskytte seg fra Sovjetisk innblanding ble det sett på som nødvendig, politisk, å alliere seg med en rik og «vennlig» overmakt.²¹ Medlemskap i de ovennevnte avtalene viser at Norge knyttet seg, i stor grad, sammen med det vestlige Europa og USA, etter andre verdenskrig.²²

Produksjonen i Norge tok seg opp i rekordfart utover 50-årene. Det ble produsert mer per ansatt og prosessene ble rasjonalisert ved hjelp av teknologi. Dette bidro til å bedre konkurransen internasjonalt, og den norske økonomien var blant de mest åpne i verden. Allikevel var det deler av økonomien Norge helt klart ville skjerme. Dette gjaldt blant annet jordbruk og fiskenæringen. Det største liberaliseringspranget skjedde da Norge ble en del av frihandelssamarbeidet *EFTA* i 1960. Norge doblet sin eksport i perioden 1950-1970. Flere tok til motmæle og spådde konsekvenser for norske arbeidsplasser, men ble i liten grad hørt da selv fagorganisasjonene var pro liberalisering i etterkrigstiden.²³

«I 1957 gjekk Frankrike, Vest-Tyskland, Italia og Beneluxlanda saman i EEC, den europeiske samarbeidsorganisasjonen. Der var målet å byggje ned tollgrenser og andre handelshindringar mellom medlemslanda, slik at varer, kapital og arbeidskraft skulle kunne krysse landegrensene uhindra»²⁴. Norge måtte etterhvert ta stilling til om en søknad skulle leveres, eller om vi skulle avstå fra medlemskap. I mellomtiden valgte Norge, som tidligere nevnt, å gå inn i EFTA. Da Storbritannia og Danmark valgte å søke om medlemskap i EEC i 1961, meldte spørsmålet seg for alvor også for Norge. Den første av tre runder med en opphetet politisk strid om EU-medlemskap skulle nå sette i gang. Striden nådde sine topper ved folkeavstemninger i 1972 og 1994.

Tre ganger har denne striden om EU vært på dagsorden i Norge. Første gang, i 1963, ble striden lagt på is fordi den «franske presidenten ... la ned veto mot britisk medlemskap»²⁵. Medlemskap i EEC ble dermed også uaktuelt for Norge på grunn av det nære samarbeidet med Storbritannia. Mot slutten av 60-tallet ble Fellesmarkedet utvidet og åpent for flere medlemmer. Norge,

²¹ Olstad. 2017. 76

²² Stugu. 2012. 162-163

²³ Stugu. 2012. 175-176

²⁴ Stugu. 2012. 220

²⁵ Olstad. 2010. 185

sammen med Storbritannia og flere andre land, søkte nå medlemskap. Protestene var store og uenigheten bred innad i regjeringen, så makthaverne så seg nødt til, på bakgrunn av politiske og grunnlovsmessige årsaker, å initiere en rådgivende folkeavstemning. Denne endte i nei-flertall, og Norge ble ikke heller denne gangen et EF-land. Folkeavstemningen i 1994 var en gjentakelse av 1972, selv om unionen på mange måter hadde endret seg i løpet av disse årene. Det norske folk var, ikke minst, mer informert og kjent med EU som fenomen.

EU-striden i Norge startet tidlig på 60 tallet. Det dreide seg om *Fellesmarkedet*. Skulle Norge bli medlemsland, eller skulle vi stå utenfor? Frykt for fremtiden og trygghet var sterke argumenter på begge sider i konflikten, men de var bygget på ulike premisser. Skulle Norge få full tilgang til et felles marked som kunne styrke eksportindustrien og mye av næringslivet, eller ville det gå på bekostning av så alt for mye? Den første aksjonen mot EEC mente det siste. *Aksjon mot medlemskap i Fellesmarkedet- de 143* mente et medlemskap ville rokke ved fundamentale områder i den norske grunnloven. Man ville overgi Norges suverenitet til et overnasjonalt organ og man ville splitte folket. Deres mål var å stanse forhandlingene om et medlemskap.

EU striden skulle vise seg å handle om mye. Langt mer enn å overgi sin suverenitet. Den skulle handle om økonomiske interesser, næringspolitikk, miljøvern, forholdet mellom by og land, bevaring av arbeidsplasser, distriktspolitikk, solidaritet, velferdsstaten og mye mer. De norske primærnæringene, jordbruk og fiskenæringen, var absolutt viktig å verne om mente motstanderne av EU. «Dersom ein sleppte til utanlandsk konkurranse på marknadene, og ikkje fekk halde oppe særnorske stønadsordningar, ville det gå hardt ut over norske gardsbruk og kystfiskarar, meinte dei». ²⁶ Jordbruksorganisasjonene skulle bli blant de viktigste bidragsyterne, både økonomisk og faglig, i nei-bevegelsen. Allikevel var det nok frihetsargumentet som sto sterkest i følge Olstad (2010). «... frihetstemaet ble satt i spill gjennom nei-sidens argumentasjon og agitasjon, på en måte som vant gjenklang og sannsynligvis utgjorde tungen på vektskålen». ²⁷ På denne måten ble nei-siden sett på som en slags forsvarer av Norges frihet og selvråderett. Dette handlet også om stolthet og om alt det Norge hadde oppnådd opp igjennom historien, som for eksempel det sterke nasjonale

²⁶ Stugu. 2012. 222 ma

²⁷ Olstad. 2010. 184

fellesskapet. Som Olstad så fint skriver; i følge nei-siden hadde vi i Norge noe som var verdt å forsvare.

Folkeavstemningen i 1972 tolkes av mange som «folkets opprør mot makten». Det offisielle Norge gikk i stor grad inn for medlemskap, og man var vant til at man stemte etter klasseinteresser og at arbeiderne støttet opp rundt sitt eget parti- *Arbeiderpartiet*. «Statsminister Trygve Bratteli varslet at arbeiderpartiregjeringen ville gå av dersom nei-siden fikk flertall i folkeavstemningen».²⁸ Det demokratiske og frie Norge med sin selvråderett sto på spill. Og folket mobiliserte. Flere argumenterer for at en nei-bevegelse neppe kunne få så stort gjennomslag med sitt opprør mot makten, uten at det hadde foregått og fortsatt foregikk et ungdomsopprør, slik som det som startet opp på slutten av 60-tallet. Nei-bevegelsen spilte på mange av de samme grunnsetningene som ungdomsopprøret, og det la grunnlag, og bante vei, for samfunnskritiske stemmer. Ungdommen ble rekruttert til nei-bevegelsen ,og aldersgruppen 20-27 år var den eneste gruppen med klart overtall av nei-stemmer.²⁹ Olstad (2010) går så langt som å si at «Uten den radikaliserede ungdommen ville avstemningen i 1972 ha endt med seier til ja-siden og kanskje medlemskap i Fellesmarkedet ...»³⁰ Etter nei-seieren i 72 var tilhengerne bekymret. De mente dette satte Norge tilbake både når det gjaldt vesteuropeisk integrasjon og atlantisk samarbeid. Likevel ble EU-saken så godt som utradert fra den politiske debatten etter folkeavstemningen, og skulle ikke bli et hett tema igjen før på slutten av 80-tallet.³¹

I 1988 opprettes *Opplysningsutvalget om Norge og EF*. «Initiativtakarane bak opplysningsutvalget var i stor grad veteranar frå EF-kampen i 1972 og delvis også fra 1962».³² Opplysningsutvalget samlet folk med ulike politiske ståsted og ofte motstridene interesser, og det var derfor viktig å komme frem til en felles, og ganske enkel, plattform: «Skal landbrukspolitikken og miljøpolitikken bestemast i Brussel eller på stortinget?»³³ I 1990 ble det kalt inn til landskonferanse i Opplysningsutvalget og man ønsket her en landsdekkende samlende organisasjon. Man vedtok på denne samlingen å opprette en landsdekkende medlemsorganisasjon- Nei til EF. Det var ikke lenger tvil om hva organisasjonen sto for. I

²⁸ Olstad. 2010. 185

²⁹ Olstad. 2010. 187

³⁰ Olstad. 2010. 187

³¹ Bjørklund. 1982. 19-20

³² Seierstad. 2014. 65

³³ Seierstad. 2014. 65

1991 hadde Nei til EF for lengst passert 50.000 medlemmer, og lokallag var å finne nær sagt over alt. Ved utgangen av 1992 hadde Nei til EF 103.000 medlemmer og 442 lokallag.³⁴

EØS-saken skulle også senere bli en viktig og stor sak for nei-bevegelsen, også her var det motstand som var standpunkt. Nei til EF ønsket å utsette EØS-diskusjonen i stortinget til etter folkeavstemningen og stortingsvalget. Stortinget vedtok, i slutten av oktober 1992, å sende søknad om norsk medlemskap i EØS. Dette på bakgrunn av en endring i grunnloven fra begynnelsen av 60-tallet, som ga stortinget mulighet til å overføre avgjørelsesmyndighet til internasjonale organisasjoner.³⁵ Norge ble godkjent og EØS-nederlaget var et faktum for nei-bevegelsen.

Ved utgangen av 1993 var medlemstallet 130.000, og organisasjonen hadde 11 heltidsstillinger. Kampen måtte trappes opp mot den forestående folkeavstemningen i 1994. Nei til EU startet en «storstila utbygging av organisasjonen med sikte på å bli ei stor folkerørsle».³⁶ Juni 1994 hadde medlemsorganisasjonen 145.000 medlemmer og kampanjen var i gang. Nei til EU ga ut, sommeren 1994, en motmelding til regjeringens stortingsmelding om medlemskap i EU.³⁷ Denne la grunnlag for nei-sidens ståsted i media, debatter og i andre aktiviteter utover høsten.

Et VG-oppslag, med bakgrunn i en meningsmåling, stadfester at partene i striden få dager før folkeavstemningen står helt likt. Dette førte til en landsomfattende spent stemning, spesielt i de siste debattene i media.³⁸ Da den store dagen, 28 november, var kommet, hadde nei til EU leid Oslo Spektrum til sin valgvake. Her var godt og vel 1500 EU-motstandere samlet, og ble til slutt vitne til en knepen seier med 52,2 prosent og en historisk høy valgdeltakelse på 88,9 prosent. Motstandsbevegelsen kunne nå ta inn over seg at folket nok en gang klarte å stå i mot presset fra stortinget, makthavere, næringseliten og media. «Dei hadde pengane – vi hadde dei aktive menneska».³⁹

En viktig faktor for at nei-bevegelsen skulle lykkes, var i følge Ola Svein Stugu (2012) organiseringen. «Nei-rørsla var ein brei allianse der næringsinteressene i primærnæringane,

³⁴ Seierstad. 2014. 87

³⁵ Seierstad. 2014. 21

³⁶ Seierstad. 2014. 155

³⁷ Seierstad. 2014. 205. + St.meld. nr. 40, 1993-1994

³⁸ Seierstad. 2014. 249

³⁹ Seierstad. 2014. 255

andre sentraliseringsmotstandarar og prinsipielle forkjemparar for nasjonalt sjølvstende kunne arbeide saman med både radikale fagforeiningsfolk og andre venstresosialistar og med alternativkulturelle ungdomsopprørarar, miljøvernarar og folk frå andre utanomparlamentariske opposisjonsrørsler».⁴⁰ Denne bevegelsen var et forum for folk fra alle samfunnslag, fra ulike politiske ståsted, med stort aldersspenn, fra ulike steder i landet, men med samme ståsted når det gjaldt medlemskap i EU, kunne diskutere og komme frem til en felles plattform. Organisasjonen måtte samordne medlemmer og en mengde samarbeidende organisasjoner, mangfold var hele tiden viktig. Mange husker nok best Nei til EU fra den hete kampanjen som ble satt i gang før sommeren og høsten 1994,

Men grunnlaget for at det var mogleg å vinne denne kampen, var lagt gjennom eit solid organisasjonsarbeid gjennom fleire år. Målet var å «vaksinere» folk, slik at dei hadde holdningar og kunnskapar som eit «immunforsvar» mot det kraftige ja-trykket dei ville bli utsette for frå media og den politiske eliten i dei siste, avgjerande månadene.⁴¹

VNTEF ble stiftet i 1990, og bestod i 1993 av 13 lokallag og ulike arbeidsgrupper. VNTEF hadde som oppgave å overbevise ca. 200.000 innbyggere om hvorfor Norge bør stå utenfor EF.⁴² Vestfold var et ja-fylke, og forble et ja-fylke også under folkeavstemningen i 1994. Hoveddelen i oppgaven tar sikte på å redegjøre for organiseringen og utviklingen av denne «under dog»-bevegelsen og hvordan den, til tross for vanskelige arbeidsforhold i et tradisjonelt ja-fylke, fikk større oppslutning rundt sin sak i i årene 1991-1994.

⁴⁰ Stugu. 2012. 224.

⁴¹ Seierstad. 2014. 83

⁴² Arkivboks D. L001. Landsmøtet i Sandefjord, diverse angående arrangementet 19-21.11.1993. *Velkommen til Vestfold*.

3 Organisering

«Nei til EF er en organisasjon og en folkebevegelse. Vi skal ikke ha mer organisasjon enn at folk kommer i og holder seg i bevegelse, men ikke skape så mye bevegelse at vi ikke karer å organisere det».⁴³

I dette kapittelet skal jeg gjøre rede for NTEF's organisering og oppbygning. Jeg vurderer det slik at dette kapittelet har betydning for og legger grunnlag for min vurdering av VNTEF som en Social Movement Organization. I tillegg vil dette kapittelet ha betydning for leseren i form av at det er lettere å følge redegjørelsen i undersøkelsens hovedkapitler. Dette kapittelet vil avdekke kommandolinjer og informasjonsflyt, som har betydning for hvordan man forstår føringer og bestemmelser fra det sentrale leddet i NTEF og ned til fylkeslaget i VNTEF.

Kommentarer til Organisasjonskartet:⁴⁴

Landsmøtet er NTEFs høyeste organ. Landsmøtet setter styrer og råd, vedtar kontingent og vedtekter, setter budsjett, lager strategier og setter opp en arbeidsplan, i tillegg behandler landsmøtet regnskap. Fylkeslederen, med seks delegater fra fylkesårsmøter i alle fylker, stiller opp til landsmøtet. Det er også mulig å stille med observatører som ikke har rett til å stemme eller å tale. Ungdom mot EF kan stille med femten delegater. Videre består landsmøtet av landsstyrets medlemmer og medlemmer av *rådet*. Landssekretariatet, fylkessekretærene og andre sentrale utvalg stiller med *en* representant hver. Landsmøtet holdes en gang i året.

Rådet er det høyeste organet utenom landsmøtene og tar for seg organisasjonens strategi og politikk, og vedtar budsjett. Fylkesstyrene har to representanter i rådet, en dame og en mann. Med dette sikrer man seg geografisk variasjon og kjønnsfordeling, som igjen sikrer en bred politikk. Rådet består også av 15 representanter direkte valgt fra landsmøtet. Disse medlemmene benyttes ofte som innledere på ulike møter og konferanser. Ungdom mot EF stiller med tre representanter. Rådet møtes minst tre ganger i året.

Landsstyret velges av landsmøtet og består, i 1992, av 15 personer, en leder, to nestledere, *en* fra Ungdom mot EF og tre vararepresentanter. Landsstyrets oppgave er å lede organisasjonen.

⁴³ Arkivboks F. L001. Arrangementer og aktiviteter. Pressemeldinger, arrangementer, lesebok 1994, pressemelding 3.3.94. *Forord i organisasjonshåndboka, Nei til EF.*

⁴⁴ Vedlegg 1. figur: organisasjonskart over NTEF.

Det har som arbeidsgiver ansvar for sentralt ansatte, og det har ansvar for å forvalte midler til den sentrale virksomheten. Styret har ansvar for å oppnevne ulike utvalg og arbeidsgrupper etter behov. Styret oppnevner også styret i avisen Standpunkt. Landsstyret møtes en gang i måneden.

Arbeidsutvalget konstitueres av landsstyret og består av en leder, to nestledere og to styremedlemmer. Arbeidsutvalget har ansvar for driften og har, fra 1992, faste ukentlige møter. Arbeidsutvalget er sentrale i utformingen og i forberedelsene av sakene Landsstyret skal behandle. Det er Arbeidsutvalget som innstiller saker til behandling i Landsstyret.

Landssekretariatet består av en generalsekretær som leder det daglige ansvaret med driften av NTEF. Generalsekretæren følger retningslinjer gitt av Arbeidsutvalget og Landsstyret. Generalsekretæren har det økonomiske ansvaret, og er den eneste som kan uttale seg på vegne av NTEF om politiske, økonomiske og andre spørsmål. Det er sekretariatet som lager den interne avisa *Steinrøysa*. Denne er for lokallagene, og er ment å skulle spre informasjon til alle ledd i organisasjonen.

Fylkeslagene er bindeleddet mellom lokallagene og de sentrale organene. Fylkesårsmøtet er fylkets høyeste organ og konstituerer fylkesstyre, utnevner representanter til landsmøtet og rådet, og legger strategi for fylket for det kommende året. Hvert fylke skal ha en sekretær og et kontor hvor lokallagene kan henvende seg. Fylkesstyret har arbeidsgiveransvar for eventuelle betalte sekretærer og det har ansvar for å skaffe økonomiske ressurser til fylkeslaget, ut over de ressurser medlemskontingenten gir. Fylkeslaget er pliktet til å gi starthjelp til lokallag og støtte dem i etablering og videre drift. Fylkeslaget skal også i utgangspunktet ha ansvar for medlemsregistrering, men her er det rom for variasjoner.

Lokallagene har ansvar for å verve medlemmer. Lokallaget skal organisere lokale aktiviteter og ha kontakt med medlemmene. Lokallagets høyeste organ er årsmøtet som konstituerer et styre, velger representanter til fylkesårsmøtet, godkjenner regnskap og legger strategi for lokal virksomhet. Lokallagslederen har ansvar for å underrette fylkesorganet om medlemsrekruttering og lokale aktiviteter, og har også ansvar for å holde lokallagene oppdatert på informasjon fra sentralt hold eller fra fylket. Lokallagene holder jevnlig møter, og har ansvar for å selge materiell, spre informasjon til de lokale innbyggerne og medlemmene, og sist men ikke minst være NTEFs ansikt utad i grasrota.

Standpunkt er NTEFs avis. Den sendes ut en gang i måneden og er satt sammen av 12 sider. *Standpunkt* har et eget styre med redaktør med redaksjonell frihet. Avisen er inkludert i medlemskontingenten og sendes til alle husstander som har betalt denne.

Ungdom mot EF er Ungdommenes NTEF. Dette er en selvstendig organisasjon med eget landsmøte, landsstyre, fylkeslag, lokallag, arbeidsutvalg og sentrale sekretærer. Medlemmene i UMEF har alle rettigheter i NTEF og er representert i alle Nei til EFs organer. Det samarbeides tett mellom UMEF og NTEF på alle plan. UMEF har ansvar for å spre informasjon til, og rekruttere ungdom.

Kvinner mot EF og Faglig Utvalg er utvalg oppnevnt av landsstyret og flere slike utvalg etableres i tiden frem mot folkeavstemningen. Disse utvalgene skal ha kommunikasjon ut mot de aktuelle arbeidsområdene og bidra til å nå ut til ulike grupper i samfunnet. Utvalgene utarbeider politisk argumentasjon for å sikre at ulike grupper er sett i debatten som pågår, og sørge for at de blir integrert i organisasjonen NTEF. Målet er at de ulike gruppene skal bli en del av NTEFs profil.

4 1991 - EF-motstandere samler troppene

Dette kapittelet undersøker starten på mobiliseringen mot EF i Vestfold i 1991. De ulike delkapitlene presenterer viktige møter og arrangementer som har betydning for organiseringen og utviklingen av VNTEF.

Det var i 1991 at EF-motstandere samlet troppene og startet en mobilisering mot medlemskap i EF. Det politiske ordskiftet forut for 1991 ga klare indikasjoner på at et medlemskap i EU var nært forestående.⁴⁵ VNTEF ble stiftet i 1990, men det var ikke før i mars 1991 at mobiliseringen startet for alvor. Kildematerialet antyder at det har vært noe form for aktivitet forut for 1991, og det er rimelig å anta at det er sentrale personer fra denne aktiviteten som bidro til å starte mobiliseringen i mars 1991.⁴⁶ Aktivistene i Vestfold inviterte til samling, og det første ordinære årsmøtet i VNTEF tar form. Oppgaven var å hindre norsk medlemskap i EU. Vestfold var relativt sent ute med å mobilisere, sammenlignet med blant annet gamle Rogaland fylke, som mobiliserte allerede i 1988.⁴⁷

Kapittel 3 vil vise hvordan VNTEF organiserte seg, hvilke saker som sto på dagsorden og hvordan de valgte å prioritere sin tid det første året av mobiliseringen. Det er store hull i kildematerialet hva gjelder året 1991. Det foreligger informasjon om planer gjennom hele året, men inget referat eller evaluering etter april 1991. Jeg vil derfor i dette første kapittelet fokusere på det første ordinære fylkesårsmøte og arbeidsplanen som ble lagt frem.

4.1 Det første ordinære fylkesårsmøte

«Det innkalles med dette innn til fylkesårsmøte på Jarlsberg Vertshus, Sem. Torsdag 21/3-91 kl 18.30 (møt presis)».⁴⁸ Slik lød VNTEF's første dokumenterte innkalling og oppfordring til mobilisering. Det ble formulert en dagsorden i forkant av innkallingen og denne ble lagt ved. Planen for møtet var å etablere et fylkestyre, lytte til foredrag av Kåre Gjønnes- Parlamentarisk leder i Krf, formulere et forslag til uttale fra årsmøtet, fastsetting av vedtekter og kontingent, orientere om virksomheten, lage en arbeidsplan og behandling av rammebudsjett.

⁴⁵ Berg. (1989). 5.

⁴⁶ Arkivboks A. L001. Innkalling til fylkesårsmøtet I Vestfold Nei til EF. 1991.

⁴⁷ Andersen, A. 2012. 6.

⁴⁸ Arkivboks A. L001. Innkalling til fylkesårsmøtet I Vestfold Nei til EF. 1991.

Referatet fra det aktuelle årsmøtet viser en oppslutning på 30 aktivister og en foredragsholder. Aktivistene stammet fra 8 ulike lokallag og representerte både nordfylket og sørfylket, fra Holmestrand til Larvik. I referatet fra fylkesstyremøte 08.04.91, kom det frem at det er etablert 7 nye lokallag på 3 uker, etter det første ordinære møtet.⁴⁹

Årsmøtet åpner hoveddelen med et innlegg av Kåre Gjønnnes, Parlamentarisk leder i Krf.⁵⁰ «Hvorfor ja til EØS, men nei til EF?» var temaet og hadde som formål å belyse dagens situasjon i Norge og EF, samt gi et innblikk i status rundt EØS-forhandlingene. Gjønnnes ga et bilde av en forhandlingsprosess mot medlemskap i EØS som ikke kan stanses, da det er Stortinget som ga regjeringen et oppdrag de måtte fullføre. På oppfordring fra deltakere i årsmøtet svarte Gjønnnes at det å mane frem en folkeavstemning over EØS-avtalen ikke er hensiktsmessig med tanke på en senere folkeavstemning mot medlemskap i EF. Skulle nei-siden tape en avstemning om medlemskap i EØS vil det kunne føre til at en da står vesentlig svakere. Det ble initiert til debatt og det referenten valgte å legge vekt på var Gjønnnes' utsagn om at det var fullstendig uaktuelt å gå inn for en EØS-avtale dersom EF fikk tilgang til Norges fiskekvoter.

Vedtekter blir vedtatt, og en henstilling fra Borre lokallag, om at alle lokallag bør være representert i fylkesstyret, ble justert. Justeringen lyder som følger; «For å holde en god kontakt med lokallaga bør styreprotokoll oversendes alle laga, og det bør utnevnes kontaktpersoner».⁵¹ På denne måten kunne man sikre god infomasjonsflyt og påvirkning fra alle fylkets hjørner. Det var lokallagene som oftest kommuniserte direkte med medlemmer og populasjonen generelt. Medlemsavgiften ble satt til kr. 50 for medlemskap og kr. 100 for medlemskap og abonnement på medlemsavisa *Standpunkt*. Lokallagene kunne velge å avvike fra denne bestemmelsen ved ønske om høyere kontingent. Kontingenten ble vedtatt fordelt med kr. 30 til lokallagene og kr. 20 til fylkeslaget.⁵²

Forslag til arbeidsplan ble enstemmig vedtatt og fylkeslagets rolle ble satt. Fylkeslaget i VNTEF skulle være bindeleddet mellom lokallagene og sentralleddet. Koordinering av kampanjer opplagt fra sentralleddet, koordinering av lokale kampanjer, oppgaver forbundet med medlemsregistrering, materiellproduksjon og distribusjon etc., var alle oppgaver som

⁴⁹ Arkivboks A. L001. lokallagsstatus. (vedlegg til referat fra styremøte i VNTEF på Sem 8.4.91.

⁵⁰ Arkivboks A. L001. Referat fra fylkesårsmøte i VNTEF på Jarlsberg Vertshus torsdag 21.03.91.

⁵¹ Arkivboks A. L001. Referat fra fylkesårsmøte i VNTEF på Jarlsberg Vertshus torsdag 21.03.91.

⁵² Arkivboks A. L001. Referat fra fylkesårsmøte i VNTEF på Jarlsberg Vertshus torsdag 21.03.91.

tilfalt fylkeslaget. Det ble lagt opp til fra sentralledet, at alle fylkeslag skulle ha en fylkessekretær. VNTEF la så inn i videre fremtidsplan å nøye vurdere behovet og muligheten for å ansette en fylkessekretær.⁵³ Videre hadde det å etablere lokallag i alle kommuner i Vestfold, høy prioritet. Dette med bakgrunn i at NTEF har som mål å være en sterk grasrotbevegelse. En stor medlemsmasse ville bidra til å vise organisasjonens styrke. VNTEF setter seg som mål å nå en medlemsmasse på minst 2000 medlemmer innen utgangen av 1991.⁵⁴ Videre ble det fokusert på å skape interne studieringer som et middel for å heve kunnskapsnivået i lokallagene. For å spisse kompetanse blant medlemmene ble det også besluttet å arrangere et skoleringsseminar våren 1991.⁵⁵ Det å nå ut til alle innbyggere i Norge med informasjon, var ansett som NTEF's viktigste oppgave. Fylkeslaget implementerte dette målet, og søkte, sammen med lokallagene, å nå alle husstander i Vestfold med informasjon om EF/EØS minst en gang i løpet av året. I tillegg hadde VNTEF som mål å delta på Vestfoldutstillingen, spre medlemsavisen Standpunkt i stort omfang i ulike institusjoner, å ha en jevn økning i abonnementstallet på Standpunkt, påvirke lokale 1. mai-arrangører til å velge paroler som samsvarer med VNTEF's mål, og bidra til å skaffe relevante foredragsholdere til andre lag og samarbeidende organisasjoner.⁵⁶

Forslaget til rammebudsjett ble vedtatt, og med dette forventet VNTEF inntekter på til sammen 115.000 kr i 1991. Utgiftsposten ble forventet å ligge på drøye 109.000 kr, med et overskudd på drøye 5000 kr i budsjettet. VNTEF forventer at over 50 % av inntektene kommer fra landbruksorganisasjoner eller andre lag og organisasjoner. Resterende inntekter var basert på målet om å nå en medlemsmasse på 2000 personer i løpet av det kommende året. Utgiftene i 1991 ble primært forventet at, gikk til etablering av kontor og kontormateriell, lønn til fylkessekretær, annonser, og til drift av fylkeslaget.⁵⁷

Det første ordinære fylkesårsmøtet for VNTEF ble avsluttet ved at det ble besluttet at styret i fylkeslaget skulle konstituere seg selv. Dette på bakgrunn av at det ikke hadde kommet inn forslag på en aktuell lederkandidat på forhånd. Valg av medlemmer i fylkesstyret foregikk på akklamasjon og et styre ble vedtatt. Styret besto av 7 medlemmer og 3 vararepresentanter.

⁵³ Arkivboks D. L001. Forslag til innhold I arbeidsplan.

⁵⁴ Arkivboks D. L001. Forslag til innhold I arbeidsplan.

⁵⁵ Arkivboks D. L001. Forslag til innhold I arbeidsplan.

⁵⁶ Arkivboks D. L001. Forslag til innhold I arbeidsplan.

⁵⁷ Arkivboks D. L001. Forslag til budsjett for VNTEF 1991.

Videre ble det valgt revisor og valgkomite.⁵⁸ I senere fylkesstyrereferater viste det seg at det var utfordringer med stabilitet blant noen fylkesstyremedlemmer og styret ble først konstituert 15.05.91, ved det fjerde fylkesstyremøtet.

4.2 EF-seminar/skoleringsseminar

EF-seminaret, eller det såkalte skoleringsseminaret, ble internt sett på som starten på mobiliseringen i Vestfold. Skoleringsseminaret foregikk den 1 juni 1991 i Myrvanglokalet i Stokke kommune, og hadde som mål å styrke medlemmenes kunnskap om EF generelt. Fylkeslaget leide inn Senterpartiets generalsekretær Jon Dale som hovedtaler, mens resten av programmet besto av interne innlegg. Temaer som ble gjennomgått var hvordan man som aktivist kunne nå frem med sitt budskap, hvilke grunnsteiner EF-samfunnet var bygget på, et historisk blick på hva man sa nei til i 1972, et blick på organisasjonen av NTEF, og dagens og fremtidens situasjon med blick på både EF og EØS-avtalen.

4.3 Avsluttende kommentarer

I dette kapittelet har jeg redegjort for det første året av mobiliseringen mot EF i Vestfold. Jeg har presentert hvordan VNTEF organiserte seg, hvilke saker som sto på dagsorden og hvordan de valgte å prioritere sin tid det første året av mobiliseringen.

Det første året av mobiliseringen i Vestfold var preget av ordinær møtevirksomhet, skoling og mobilisering av medlemmer og samarbeidspartnere. Styret i VNTEF arrangerte og deltok på 11 styremøter, 3 styre- og formannsmøter, 1 orienteringsmøte med likesinnede organisasjoner, skoleringsseminar, 1 kvinnepolitisk møte, oppstartsmøter med lokallag, og deltakelse på Vestfoldutstillingen. I tillegg til dette fungerte styrerepresentantene i fylkesstyret som foredragsholdere og innledere på diverse møter i fylket. Fylkesstyret deltok på 4 rådsmøter og på landsmøtet i NTEF. Det ble organisert en felles løpeseddelakjsjon høsten 1991, hvor nær 30.000 husstander ble nådd. Dette første året handlet i stor grad om å etablere en fylkesorganisasjon. Man gjorde seg kjent med vedtekter og argumentasjon, og det ble etablert lokallag over hele fylket.⁵⁹

⁵⁸ Arkivboks A. L001. *Referat fra fylkesårsmøte i VNTEF på Jarlsberg Vertshus torsdag 21.03.91.*

⁵⁹ Arkivboks A. L001. *Årsmelding VNTEF (udatert)*

Fra etablering i mars 1991 til det andre ordinære årsmøtet i 1992, kan man se en utvikling som viser overgangen fra en fylkesorganisasjon i oppstartsfasen til en fylkesorganisasjon med formelle strukturer og et veletablert samarbeidende nettverk. Det var dette første året overhengende fokus på organisasjonsbygging, skolering og profilering. Dette første året av mobiliseringen satte VNTEF et solid fotavtrykk i det politiske ordskiftet i fylket, ved å starte en bevegelse på grasrota.

5 1992 – Et avgjørende arbeidsår

Dette kapittelet undersøker fortsettelsen på mobiliseringen mot EF i Vestfold i 1992. De ulike delkapitlene presenterer viktige møter, kampanjer og arrangementer som har betydning for organiseringen og utviklingen av VNTEF.

1992 fremstår som et aktivt år for fylkeslaget i VNTEF. Det er registrert 23 større aktiviteter for fylkeslaget dette året, og det vil under bli presentert noen av de viktigste aktivitetene som bidrar til økt mobilisering og søkelys på VNTEF.

1992 er året da AUF og Arbeiderpartiet skal ta stilling til EF, da EØS-avtalens skjebne avgjøres og da en rekke fagforbund skal ta stilling til både EF og EØS. 1992 er året da EF står på dagsorden for alle ... og unionsdebatten kommer for alvor ... For Nei til EF står 1992 som et beinhardt arbeidsår – et år vi skal vokse i, vi skal få organisasjonen til å fungere etter planene og få fram motstanden.⁶⁰

Fra landsmøtet i 1991 sto VNTEF igjen med noen enkelte hovedmål: Stanse EØS-avtalen, hindre en søknad om medlemskap, samt å arbeide for å rive ned skjebnetroen og jobbe for folkestyre.⁶¹ Nei-bevegelsen i Vestfold jobber ut i fra en tro på at de verken har media eller majoriteten av politikerene med seg i sin sak, og må dermed jobbe ekstra hardt for å få sin sak frem i lokale medier og i politikken generelt.⁶² Det overordnede målet var å få folket med seg, og for å klare dette står 1992 frem som et år hvor hardt arbeid, storstilte vervekampanjer, økt informasjonsflyt og kraftigere ordskifte står i fokus. «Våre motstandere handler raskt for tida, og vi må derfor svare med samme mynt»- lød det fra fylkeslaget i det den storstilte vervekampanjen i EØS-kampanjen satte i gang.⁶³

Kapittel 5 vil vise hvordan VNTEF økte sin mobilisering og sitt aktivitetsnivå. Det ble satt i gang storstilte aksjoner med et mål om utvikling i både medlemsmasse, informasjonsflyt og aktiviteter. Kildematerialet gir et godt innblikk i planleggingen og utførelsen av aktivitetene. I tillegg kommer det tydelig frem at det blir kjørt et dobbeltløp fra fylkeslaget dette året. Kampanjen mot EØS-avtalen tar mye ressurser, samtidig som det skal holdes liv i den originale kampsaken, *Nei til EF*.

⁶⁰ Arkivboks A. L001. Steinrøysa. Nr.1-92. 1.

⁶¹ Arkivboks A. L001. Steinrøysa. Nr.1-92. 1.

⁶² Arkivboks A. L001. Storaksjon i NTEF. 05.03.92.

⁶³ Arkivboks A. L001. Storaksjon i NTEF. 05.03.92.

5.1 EØS-kampanjen

NTEF startet en kampanje mot medlemskap i EØS. I forbindelse med dette inviterte VNTEF til orienteringsmøte i februar 1992. Dette møtet var for alle organisasjoner som hadde tatt et standpunkt mot EØS-avtalen. Orienteringsmøtet var en del av den forberedende fasen inn mot EØS-kampanjen. Det kom føringer fra sentralledet i NTEF om at det skal initieres kontakt og samarbeid med organisasjoner og foreninger.⁶⁴ Dette orienteringsmøtet har delt agenda. Til dels handler møtet om å spre informasjon til, og skape samarbeid med, likesinnede organisasjoner. Til dels handler møtet om å markere starten på EØS-kampanjen. Dette orienteringsmøtet skulle også brukes som et PR-fremstøt mot media.⁶⁵ VNTEF ønsket ikke å sette likhetstegn mellom EF og EØS, og formulerte i innkallingen til orienteringsmøtet om 3 punkter for hvorfor det var viktig å også slåss for å avvikle prosessen mot et medlemskap i EØS.

11. februar 1992 var starten på EØS-kampanjen nasjonalt. Det ble satt i gang en opplysningskampanje, hvor fokus var å skolere og oppdatere egne medlemmer på EØS. Det ble sett på som viktig for saken å nå ut til flest mulig ved å blant annet stå på stands, holde møter og apeller. Et kontinuerlig fokus på å verve nye medlemmer var en underliggende faktor gjennom hele kampanjen. Forslag til materiell ble presentert fra den sentrale organisasjonen, og fylkeslaget måtte sende en bestilling på det som passet for deres planlagte aktivitet. Materiell som ble brukt var blant annet ulike hefter og utgreiinger om EØS, Standpunkt, Løpesedler om EØS, EØS-plakater, og ulike faktaark.⁶⁶

Fase 2 startet 5. mars 1992 og handlet primært om opprop og innsamling av underskrifter. Målet var å nå alle husstander med *Ta Standpunkt*, en avis for medlemmer av NTEF. Husstandene skulle tilbys både medlemskap og muligheten til å skrive under på opprop mot EØS-avtalen. Det ble oppfordret til, fra sentralt hold, om å øke annonsering i lokalaviser og få tak i kjendiser som støttet saken. I denne fasen ble det levert ut *Ta Standpunkt* til alle husstander i Vestfold. *Ta Standpunkt* fokuserte i denne perioden på EØS og det var derfor hensiktsmessig å få nye potensielle medlemmer til å lese denne.

⁶⁴ Arkivboks A. L001. Steinrøysa. Nr.1-92. 4.

⁶⁵ Arkivboks A. L001. Referat fra styremøte i VNTEF tirsdag 14/1-1992.

⁶⁶ Arkivboks A. L001. Steinrøysa. Nr.1-92. 2.

Sommeren 1992 ligger VNTEF på jumboplass hva gjelder rekruttering av nye medlemmer. Styret innkalte til felles styre- og lokallagsledermøte juli 1992, og hadde flere saker på agendaen. Blant disse er fokus på rekruttering. Det ble besluttet å ta et «skippertak» etter sommerferien, med blant annet deltakelse på Vestfoldutstillingen. Her oppfordres det fra fylkeslaget om å gjøre seg ekstra synlig, med bruk av NTEF-t-skjorte. Det ble skåret ut et skilt i tre med NTEF-logo og det ble hengt opp store plakater med bilder av fossekraft, oljeindustri, jordbruk, fiske, og norsk natur.⁶⁷ Bildene skulle i stor grad tale for seg selv, og kunne være gjenstand for diskusjon og debatt på standen. Det ble produsert kassetter med EF-viser til salg, og i tillegg ble det produsert en løpeseddel spesielt rettet på Vestfoldutstillingen.⁶⁸ Spesielt utvalgte sanger relevant til saken ble trykket opp og delt ut. Instruks om hvordan nå ut til flest mulig ble sendt ut til alle lokallag. Instruksene inneholdt blant annet; «Vær hyggelig, men aktiv med å tilby: kaffe, brosjyrer, karamell (hvis vi har), sanger, bestilling av materiell på bestillingslisten, underskrift mot EØS, medlemskap».⁶⁹ I tillegg ble det oppfordret til å ta notater om ideer, kontaktpersoner, spørsmål og saker som fylkeslaget skulle følge opp. Det skulle deles ut gratis bilklistremerker til medlemmer og selge de for 5 kroner til ikke-medlemmer. Det ble spesielt oppfordret til å «vær selger på effektene».⁷⁰

Som videre tiltak i EØS-kampanjen ble det foreslått fra undergruppen *kultur/aktiviteter – Nei til EF* å legge inn en annonse i *Media-Link, Vestfold*. *Media-Link* inneholdt 4 lokalaviser i Vestfold, og kunne være en god arena for reklame rundt saken.

EØS-kampanjen ble avsluttet ved at 175.000 underskrifter ble overlevert Gunnar Skaug, leder for utenrikskomiteen på Stortinget. «Nei til EU kravde at EØS-avtalen måtte leggjast ut til folkerøysting, og viste mellom anna til at han gjekk langt utover det EEC-medlemskapet som blei avvist ved folkerøystinga i 1972».⁷¹

⁶⁷ Arkivboks D. L001. Diverse korrespondanse, velkomstbrev, søknad, referater m.m. 1991-97. Referat. Møte i undergruppen kultur/aktiviteter mandag 06.07.92.

⁶⁸ Arkivboks A. L001. Referat fra Styre/Formanssmøte i VNTEF 06.07.92.

⁶⁹ Arkivboks A. L001. «vaktinstruks» for Vestfoldutstillingen. 21/7-92.

⁷⁰ Arkivboks A. L001. «vaktinstruks» for Vestfoldutstillingen. 21/7-92.

⁷¹ Seierstad. 2014. s.118, 119.

5.2 Andre ordinære fylkesårsmøte

Det andre ordinære fylkesårsmøtet for fylkeslaget i VNTEF foregikk på Holmestrand Hotell 2. april 1992. Med 54 deltakere fra 11 ulike lokallag, så man en positiv utvikling fra første ordinære fylkesårsmøte i 1991. Også denne gangen ble hoveddelen av møtet innledet av en innleid foredragsholder. Organisasjonsleder i Vestfold Bondelag, Vidar Andresen, la vekt på at kampen mot et medlemskap i EF måtte være lystbetont, og at det ikke måtte være noen tvil om at man kjempet *for* et fortsatt demokrati og *mot* det samfunnet EF skaper. Vidar Andresen foreslo at arbeidet fremover la vekt på 3 hovedmomenter; informasjon, argumentasjon/agitasjon, og aktiviteter. Det ble fremhevet at det var viktig å møte folk på det de trang av informasjon. Noen har behov for å vite alt, noen vil vite enkelte ting, og andre har kun behov for overfladisk informasjon.⁷²

Forslaget til arbeidsplan for det kommende året blir gjennomgått og enstemmig vedtatt. VNTEF hadde som mål å nå en medlemsmasse på minst 3000 innen neste årsmøte. Det ble lagt vekt på å stifte lokallag i de resterende kommunene i Vestfold, og informasjonsflyten skulle styrkes. Fylkeslaget ønsket å støtte opp under lokale arrangementer i større grad enn tidligere. Fylkeslaget hadde i tillegg som mål å nedsette utvalg som jobbet aktivt opp mot enkelte temaer. De aktuelle temaene var faglige/sosiale rettigheter, kvinnepolitikk, media, økonomi, skoleringsvirksomhet, og aktiviteter/kultur. Det ble oppfordret til å arrangere faglige seminar i de ulike utvalgene. I referatet fra et senere fylkesstyremøte beslutter man å utsette faglige seminarer til neste år, og heller fokusere på å produsere faglige løpesedler til utdeling på arbeidsplasser og lignende. Denne løpeseddelen skulle si noe om hva som ville skje i Vestfold ved ulike tilknytningsformer til EF.⁷³ De ble besluttet å ha et skoleringsseminar også i 1992. Skoleringsseminaret skulle være et dagsseminar som omhandlet forsvars- og sikkerhetspolitikk, samt EF's unionplaner. Det ble lagt planer for et stormøte for debatt mellom ja- og nei-siden, og deltakelse på Vestfoldutstillingen. Et annet viktig punkt i arbeidsplanen for 1992 var en satsning på å skaffe foredragsholdere som kunne foredra i ulike institusjoner, skoler, organisasjoner og lag. Fylkesstyret oppfordret i tillegg alle lokallag om å stryke kontakten med organisasjoner og foreninger som sympatiserer med saken.⁷⁴ I referatet fra et senere fylkesstyremøte

⁷² Arkivboks A. L001. Protokoll fra det 2. ordinære årsmøtet i VNTEF 1992.

⁷³ Arkivboks A. L001. Referat fra styremøte i VNTEF 07.04.92.

⁷⁴ Arkivboks A. L001. Protokoll fra det 2. ordinære årsmøtet i VNTEF 1992.

Budsjettet som ble lagt frem ble enstemmig vedtatt og skiller seg ikke nevneverdig ut fra budsjettet for 1991. Budsjettet har en økning på 18.000 kr i inntekter, og det er tilnærmet lik fordeling på utgifter, som i 1991.⁷⁵ Medlemskontingen endres fra kr. 50 til 100, og inkluderer nå Ta Standpunkt. Kontingenten fordeler seg slik at 40 kroner går til det sentrale leddet for kostnader rundt produksjon av Ta Standpunkt. 20 kroner går til fylket og 30 går til lokallaget.⁷⁶ Valg av styrerepresentanter og andre verv foregikk på akklamasjon, og det forelå ingen dramatiske endringer i styresammensetning eller tilknyttede verv.⁷⁷

Det ble initiert til debatt om EØS-avtalen og EF som innledning til punkt 13 på møteagendaen; uttaler. Fylkesstyret hadde i forkant laget et forslag til uttale om både EØS og EF, og disse ble lagt frem for deltakerne på årsmøtet, for godkjenning. Debatten ledet til flere innspill relevante for uttalene, og det ble formulert to separate uttaler fra årsmøtet i VNTEF.⁷⁸ Uttalene og et sammendrag av årsmøtet ble sendt til lokale medier; både Vestfolds aviser og Vestfoldsendinga på TV. I referatet henvises det til medlemstall på 1500 medlemmer, med ca. 100 nye innmeldinger hver uke. VNTEF varslet stand på Tønsberg Torv 4 april 1992, med apell ved fylkesleder Asbjørn Hauane. Årsmøtet avsluttes ved ord fra leder Asbjørn Hauane, og en lykkeønskning om det videre arbeidet i kampen mot medlemskap i både EØS og EF.

5.3 20-års-markeringen for folkeavstemningen i 1972

Alle kor-interesserte! I forbindelse med markeringen av 20 års dagen for nei flertallet i folkeavstemminga om EF skal det være en stormønstring i Oslo. Under denne stormønstringa skal det være fest i Oslo Spektrum, og her skal det dannes et folkekor. Det loves at å delta i dette koret blir en opplevelse (...).⁷⁹

Oppfordringen fra fylkeslaget i VNTEF var en av mange oppfordringer i forkant av 20-årsmarkeringen som skulle gå av stabelen 25 september 1992. Målet var å feire seieren fra 1972 og påpeke at kampen fortsatt pågikk. Det skulle arrangeres folkemøter, kulturkvelder og andre markeringer landet rundt for å vise styrke og bredde i kampen mot EF-medlemskap. Gjennom media ble det bygget opp til en kjempemønstring 25 september, med et stort

⁷⁵ Arkivboks A. L001. Budsjett for VNTEF 1992.

⁷⁶ Arkivboks A. L001. Lokallagsledere. (udatert brev fra fylkessekretær Ivar Andreassen, til lokallagsledere i VNTEF)

⁷⁷ Arkivboks A. L001. Protokoll fra det 2. ordinære årsmøtet i VNTEF 1992.

⁷⁸ Arkivboks A. L001. Protokoll fra det 2. ordinære årsmøtet i VNTEF 1992.

⁷⁹ Arkivboks D. L001. Diverse korrespondanse, velkomstbrev, søknad, referater m.m. 1991-97. *Hva Skjer?*

sceneshow med relevante artister og underholdning. Artister som deltok var blant annet Jan Eggum, Bjelleklang, Mari Boine, danske Savage Rose, og andre kjente støttespillere.⁸⁰ Programmet var preget av fest, kultur og tradisjoner og tilbød et bredt spekter av av musikk; fra rock til klassisk og humoristiske innslag.⁸¹ Markeringen ble avsluttet med et fakkeltog fra Oslo Spektrum og en politisk markering på plassen utenfor stortinget.⁸²

Som del av oppkjøringen til 20-årsmarkeringen for folkeavstemmingen i 1972, skulle det arrangeres minst ett debattmøte med stortingsrepresentanter fra hvert ståsted. Dette var føringer som kom sentralt fra, og Vestfold sitt bidrag var stormøtet på Bakkenteigen Kulturhus, 10 september, med konfrontasjonsdebatt mellom SP's leder Anne Enger Lahnstein og Arbeiderpartiets daværende handelsminister Bjørn Tore Godahl. Møtet ble tungt annonsert i Østlandsposten, Sandefjords Blad, Tønsbergs Blad og Gjengangeren.⁸³ I et referat fra fylkesstyremøte 6 oktober 1992, kommer det frem at Godal likevel ikke ønsket å stille opp i debatten. Roger Gudmundseth ble hans stedfortreder.

Anne Enger Lahnstein lot seg sent onsdag kveld overtale til å komme til Nei til EFs møte på Bakkenteigen – selv om handelsminister Bjørn Tore Godal i god tid hadde meldt forfall til duellen. – Er det fotballkamp i nærheten? undret hun seg over den store tilstrømmingen til «menighetshuset». Men innenfor ventet Godal-reserven Roger Gudmundseth. Ikke uventet stemte den saklige kjemien dårlig. Anne + Roger var ikke sant!⁸⁴

Disse debattmøtene var del av en strategi som NTEF kalte for *møtestafett*. I Vestfold genererte dette møtet ca. 400 tilskuere.⁸⁵

Sentralleddet i NTEF satte også i gang en annen parallell stafett som skulle ende i Oslo den aktuelle markeringsdagen 25 september. *Båtstafetten* startet i Kirkenes 19 august og skulle ende i Oslo en drøy måned senere. Det skulle kjøres 6 mil hver dag, og så langt det var mulig skulle debattmøtene legges til båtenes vekslingssteder. Vestfold skulle ta over stafettpinnen 23 september, og vekslingspunktet var i Sandefjord, like før mål. På samme tid ble det arrangert

⁸⁰ Arkivboks F. L001. Oslo Spektrum 25/9-92. «Vi vinner igjen».

⁸¹ Arkivboks D. L001. Diverse korrespondanse, velkomstbrev, søknad, referater m.m. 1991-97. *steinrøysa* nr. 7-92. s. 2 og 3.

⁸² Arkivboks F. L001. Oslo Spektrum 25/9-92. *Vi vinner igjen – mobilisering. Sem. 25.8.92.*

⁸³ Arkivboks A. L001. *Orientering om 10. sept. Og 25. sept. Sem 4.9.92.*

⁸⁴ Arkivboks Z. L001. Avisutklipp 93/94. *TB. 11.09.92.*

⁸⁵ Arkivboks A. L001. *Referat fra møte i fylkesstyret 6.10.92.*

en markering av Tønsberg Nei til EF, hvor blant annet Odd Børresen og Sviskeprinsene sto for underholdningen. Stafettpinnen ble så kjørt over fjorden til Fredrikstad ved neste vekslingspunkt. Begge stafettene ble koblet til EØS-kampanjen, og det var et underliggende mål og skaffe nye underskrifter underveis. Stafettpinnen var et særtrykk av underskriftskampanjeplakaten og det ble overlevert stadig høyere antall nye underskrifter mot EØS ved hver vekslings.⁸⁶

VNTEF bidro med et stort antall aktivister inn mot markeringen 25 september. Det ble bestilt ett eget «chartertog» fra Larvik til Oslo S, men påmeldingen var så stor at det i tillegg måtte settes opp 5 ekstra busser for å dekke innreise for alle de påmeldte.⁸⁷ Det var til sammen 400 aktivister og medlemmer som ble med inn til 20-årsmarkeringen fra VNTEF. På dette grunnlaget søkte fylkeslaget om økonomisk støtte fra sentralledet, på 46.055 kr.⁸⁸ I etterkant av markeringen viser det seg at Vestfolds bidrag rundet over 500 påmeldte, noe fylkeslaget uttrykker tilfredshet over.⁸⁹ Denne markeringen var også avslutningen på den omfattende og landsomspennende EØS-kampanjen som hadde foregått siden vinteren 1992.

5.4 Avsluttende kommentarer

I dette kapittelet har jeg redegjort for hvordan VNTEF økte sin mobilisering og sitt aktivitetsnivå. Det er vist til noen av de viktigste aktivitetene som bidro til økt mobilisering og søkelys mot VNTEF. I tillegg har de ulike delkapitlene presentert grunnlaget for hvorfor 1992 ble ansett som et avgjørende arbeidsår.

Fylkesstyret i VNTEF arrangerte og deltok i 1992 på 7 styremøter, 3 fellesmøter med lokallagene, 1 åpent debattmøte, skoleringsseminar, Vestfoldutstillingen, og diverse oppstartsmøter av lokallag rundt om i fylket. I tillegg har fylkeslaget blitt invitert til å foredra i ulike samarbeidende organisasjoner, deltatt på 4 rådsmøter nasjonalt og deltatt på landsmøtet i Førde. EØS-kampanjen ble av fylkesstyret sett på som den viktigste politiske arbeidsoppgaven dette året. I tillegg var Vestfoldutstillingen en suksess med flere nytegnede medlemskap og

⁸⁶ Arkivboks D. L001. Diverse korrespondanse, velkomstbrev, søknad, referater m.m. 1991-97. Møtestafetter mot EØS Høsten 1992.

⁸⁷ Arkivboks F. L001. Oslo Spektrum 25/9-92. *Chartertog Larvik – Oslo S – Larvik 25.09.92* og *Helge Nilsen's Bilruter A/S*.

⁸⁸ Arkivboks F. L001. Oslo Spektrum 25/9-92. *Søknad på reisestøtte til Oslo Spektrum 25 sept. 92*.

⁸⁹ Arkivboks A. L001. *Referat fra møte i fylkesstyret 6.10.92*

stor interesse rundt standen. 25. september, 20-årsmarkeringen, står frem som et av arrangementene som krevde stor planlegging og gjennomføringsevne. Båtstaffetten var en del av denne markeringen og bandt sammen Norge på en kreativ måte. Staffetten endte i Oslo og Vestfold deltok med mange aktivister.⁹⁰

Året 1992 brakte løs med en storstilt EØS-kampanje. Fra kampanjestart 11. februar til kampanjeslutt i september, ser man en fylkesorganisasjon i økende aktivitet og med økende medlemsmasse. På et tidspunkt meldes det om 100 nye medlemskap hver uke i en periode. Dette tyder på at kampanjens mål om økt samarbeid med liksinnede organisasjoner, økt fokus på medlemsverving, økt press i lokale medier, og en opplysningsaksjon som skulle nå hver eneste husstand i fylket, bærte frukter. VNTEF satte tydelige spor blant innbyggerne i Vestfold i løpet av arbeidsåret 1992.

⁹⁰ Arkivboks A. L001. *Årsberetning 27.3-31.12.92.*

6 1993 – Høstens stortingsvalg ble et EF-valg⁹¹

Dette kapittelet undersøker utviklingen av og det stadig økende fokuset på VNTEF, og mobiliseringen organisasjonen gjorde mot stortingsvalget høsten 1993. De ulike delkapitlene presenterer viktige møter, strategier og arrangementer som har betydning for organiseringen og utviklingen av VNTEF, og kampen om flest nei-kandidater på Stortinget.

VNTEF vedtok i 1993 en handlingsplan som skulle bidra til å gjøre høstens Stortingsvalg til et EF-valg. Stortingsvalget var det viktigste delmålet dette kampåret. VNTEF skulle sørge for at EF og EØS-spørsmålet sto sentralt i valgkampen i Vestfold.⁹² Det skulle jobbes lokalt og sentralt for at EF-motstanden i folket skulle gjenspeiles i Stortingets sammensetning. Målet for Vestfold var å få 3 nei-representanter på Vestfoldbenken, av det nasjonale målet på 56 nei-kandidater. I tillegg skulle VNTEF gi sitt bidrag til å få oppmerksomhet rundt saken og sørge for at nei-sidens argumenter kom frem i debattene. Et punkt i arbeidsplanen for 1993 var å få spredd mest mulig informasjon til alle husstander i Vestfold, slik at innbyggerne kunne bli opplyst om hvorfor Norge ikke burde gå inn i EF.⁹³ Det skulle fortsettes å bygge opp en sterk motstandsbevegelse på landsbasis dette året, slik at det også kunne dannes en kampdyktig front mot EF-medlemskap på Stortinget.⁹⁴ Det ble lagt vekt på at alle måtte være villige til å gjøre en jobb i den kampen som utspilte seg mot stortingsvalget høsten 1993.. Hovedstikkordet for 1993 var *opplysning*. Gjennom en rekke tiltak forsøkte VNTEF å få frem sin sak på ulike arenaer. De hadde en tro på at ved opplysning om de faktiske forhold, ville støttespillerne komme. Det var svært viktig for VNTEF å få frem viktigheten av å få inn nei-kandidater på Stortinget.

Kapittel 6 vil vise hvordan VNTEF økte sin mobilisering og sitt aktivitetsnivå i løpet av 1993. Kildematerialet gir et godt innblikk i planleggingen og gjennomføringen av aktivitetene, og gir et innblikk i en økende grad av implementering av strategi.

⁹¹ Arkivboks Z. L001. Avisutklipp 93/94. TB 8/3.93.

⁹² Arkivboks A. L001. *Arbeidsplan for 1993*.

⁹³ Arkivboks Z. L001. Avisutklipp 93/94. TB 8/3.93.

⁹⁴ Arkivboks Z. L001. Avisutklipp 93/94. SB 8/3.93.

6.1 Det tredje ordinære fylkesårsmøtet

Det ble igjen kalt inn til fylkesårsmøte. Denne gangen med et stortingsvalg som øverste mål. Det var viktig for fylkeslaget å bidra i kampen om å få mest mulig oppslutning om saken og få flest mulig nei-kandidater inn på Stortinget. Som virkemiddel ble det laget en fylkesavis som presenterte alle stortingsrepresentantene fra Vestfold og hvilken side de sto på. Denne avisa skulle bli distribuert til alle husstander i Vestfold. Leder Asbjørn Hauane forberedte de oppmøtte på at det kom til å bli et «(...) maratonløp mot media, men med folket».⁹⁵

Også denne gang hadde fylkeslaget leid inn en hovedtaler til årsmøtet. Kristen Nygård, leder i NTEF sentralt, talte om hvilke konsekvenser det har for østlandet ved et medlemskap i EF, hvilke direktiver han så for seg at kommer til å ha betydning for østlandet, og hva han ser for seg skjer etter en eventuell nei-seier.⁹⁶ Kristen Nygård la vekt på at det var viktig å formulere argumenter rundt det som betyr noe for innbyggerne i hverdagen, og at tiden etter en eventuell seier ikke skulle planlegges fra nei-bevegelsen, da bevegelsens mandat ikke er politiske løsninger.⁹⁷ Nei-bevegelsens jobb var å få flest mulig sympatiserende kandidater inn på Stortinget, og dette kunne kun oppnås ved å skape en sterk motstandsbevegelse med stor oppslutning blant folket.

Budsjettet for 1993 skiller seg ut fra de to foregående årsmøter. Inntektene hadde mer enn doblet seg i løpet av 1992, og dette var i hovedsak grunnet eskalering i pengestøtte fra landbruksorganisasjoner. Fylkeslaget kunne dermed budsjettere med mer pengestøtte også i 1993. Et annet punkt som skiller seg ut fra 1991 og 1992 er lønnsutgifter til fylkessekretær. Lønnen er i underkant av 3-doblet fra tidligere år. Dette sees i sammenheng med at fylkessekretæren i økende grad fikk flere oppgaver og måtte jobbe flere timer. Utgiftsposter som reise, informasjonsvirksomhet og møter/arrangementer får et høyere beløp til disposisjon enn de to foregående år. I tillegg kan man se fra budsjettet og tidligere diskusjoner i fylkesstyremøter, at medlemskontingenten er omfordelt og fylkeslaget får nå kr. 30 og lokallagene kr. 20.

⁹⁵ Arkivboks A. L001. *Protokoll fra VNTEF's årsmøte 1993.*

⁹⁶ Arkivboks A. L001. *Referat fra fylkesstyremøte 17.2.93.*

⁹⁷ Arkivboks A. L001. *Protokoll fra VNTEF's årsmøte 1993.*

Arbeidsplanen for 1993 viste et mål om å nå en medlemsmasse på 3000 i løpet av vervekampanjen som gikk fra 6-21 mars samme år. Etter den planlagte verveaksjonen høsten 1993, ble det satt som mål å nå 3500 medlemmer. Målet om å nå lokallag i alle Vestfolds kommuner ble ikke nådd i 1992. Dette ble derfor videreført som mål for 1993. I sammenheng med dette ble det også vedtatt at fylkeslaget måtte spille en mer aktiv rolle ut mot de lokallagene som sliter med aktivitet. Det ble fokusert på økt aktivitet i form av blant annet apeller, deltakelse på messer, og økt pågang i media. I tillegg vedtok årsmøtet å arrangere et stort fellesarrangement i Tønsberg på 1. mai. Her skulle alle lokallag sammen med fylkeslaget mobilisere under parolene *Nei til EF – Nei til EØS*. Fylkeslaget opplevde at kunnskapsnivået var svært høyt blandt medlemmer og aktivister hva gjelder EØS. I 1993 ble det satt et mål om at medlemmer og aktivister skulle bli like gode på EF-saken som på EØS. Skoleringsseminar for styremedlemmer og lokallagene var løsningen på dette. Fylkeslaget ønsket også å innlemme lokale kunstnere i nei-bevegelsen og valgte derfor å sette opp en kulturaften med innslag fra lokale kunstnere, høsten 1993. Til sist ble det satt ned en prosjektgruppe som hadde som mål å analysere konsekvenser av et medlemskap i EF/EØS, for Vestfold. Før møtet ble forslaget til uttale fra årsmøtet enstemmig vedtatt mot at ordet *strategi* byttes ut med *taktikk*. Uttalen ble oversendt fylkets aviser.⁹⁸

6.2 Vervekampanjen og standsvirksomhet

VNTEF vedtok på et styremøte februar 1993, å følge den sentrale arbeidsplanen hva gjelder vervekampanjen. Vervekampanjen startet 6. mars og innen den tid skulle fylkeslaget ha involvert alle lokallagene. Det ble oppfordret til å skape aktivitet og arrangeringer i alle fylkets kommuner og tettsteder. Man skulle oppsøke folk der de var. Både fylkeslaget og lokallagene skulle samarbeide med politiske partier om møter i forbindelse med stortingsvalget høsten 1993.⁹⁹ Innen fylkesstyremøte 17 mars 1993, var de fleste lokallag i Vestfold i gang med vervekampanjen sentrallaget hadde initiert. Lokallagene sto på stands i sine kommuner og bedrev utdeling av vervefoldere og dør- til døraksjoner. For å verve flere ungdommer og bistå *Ungdom mot EF*, ble det jobbet med å starte en ungdomsgruppe som skulle drive aktivt arbeid ut mot ungdom.¹⁰⁰ Ungdomsgruppen laget en valgavis for videregående skoler, og distribuerte denne på alle videregående skoler i fylket.¹⁰¹

⁹⁸ Arkivboks A. L001. *Arbeidsplan for 1993*.

⁹⁹ Arkivboks A. L001. *Referat fra fylkesstyremøte 17.2.93*.

¹⁰⁰ Arkivboks A. L001. *Referat fra fylkesstyremøte 17. mars 1993*.

¹⁰¹ Arkivboks A. L001. *Referat fra fellesmøte 14. juni 1993*.

VNTEF besluttet også i år å gå for stands på Vestfoldutstillingen. Lokallagene ble fordelt på de ulike oppgavene og det ble satt opp vaktlister, med minimum 4 aktivister på vakt til enhver tid. Det ble delt ut over 2000 aviser og vervefoldere og det ble solgt mye materiell.

6.3 1. mai-markering

Et planlagt felles 1. mai-arrangement for hele fylket, ble sakte men sikkert utvidet i løpet av våren 1993. Fra å skulle være et arrangement for nei-bevegelsen, er det nå et samarbeid mellom VNTEF og *Tønsberg og Nøtterøy SV*. VNTEF og det lokale SV-partiet fant en felles plattform i EU-saken og årsmøtet i Tønsberg og Nøtterøy SV vedtok å søke tett samarbeid med andre EF-motstandere.¹⁰² 1. mai ble et samarbeid mellom VNTEF, SV og andre likesinnede organisasjoner.

800 EF-motstandere deltok i 1.mai-feiringen i Tønsberg og arrangementet ble av fylkesstyret ansett som «meget vellykket».¹⁰³ Hovedtalerne i Vestfold denne dagen var Pål Chaffey for nei-siden og Jens Stoltenberg på ja-siden.¹⁰⁴ De gikk i tog fra Tønsberg brygge og opp til Tallak, via kommune-kvartalet. Der ble det delt ut aviser og plakater og det var salg av materiell. I evalueringen av arrangementet gir VNTEF uttrykk for at det var et svært vellykket arrangement, hvor de anså seg selv som «vinnere» av debatten grunnet størst oppmøte.¹⁰⁵

Et parallelt arrangement i Sandefjord genererte 130 EF-motstandere. De marsjerte syngende «Norge i rødt, hvitt og blått» til tonene fra Store Bergan Skolekorps. Alle deltakere i toget bar en *Nei til EF* eller en *Nei til EØS*-plakat. Hovedtaleren var lederen i Ungdom mot EF og temaet var solidaritet versus profitt og marked.¹⁰⁶

6.4 Utgivelse av valgkampavis og kontakt med pressen

Utgivelsen av valgkampavisen var en av strategiene NTEF satte i gang for å øke rekruttering til saken. Det ble gitt ut en valgkampavis per fylke, og målet var å informere og argumentere for hvorfor Norge ikke burde søke om medlemskap i EF. For VNTEF var det avgjørende å få

¹⁰² Arkivboks Z. L001. Avisutklipp 93/94. TB 20.03.93.

¹⁰³ Arkivboks A. L001. Referat fra fylkesstyremøte 13. mai. 1993.

¹⁰⁴ Arkivboks Z. L001. Avisutklipp 93/94. TB 03.05.93.

¹⁰⁵ Arkivboks A. L001. Årsberetning 1.1.93-31.12.1993.

¹⁰⁶ Arkivboks Z. L001. Avisutklipp 93/94. SB. 03.05.93.

innblikk i hver enkelt lokale politikers standpunkt, og formidle dette videre til innbyggerne, slik at det ikke skulle være noen uklarheter rundt hvilke kandidater som kom til å stemme hva. Politikerne i Vestfold ble presentert i valgkampavisen med bilde og deres standpunkt på både EØS og EF. Avisen ble gitt ut til hver eneste husstand i hele Vestfold. Dette ble organisert ved hjelp av rodenett. Noen steder ble avisen distribusert via postgang.

Valgkampavisen fokuserte i stor grad på hvilke konsekvenser et medlemskap i EF ville ha for Vestfold. Konsekvensene ble listet opp, og det ble gjort tydelig at konsekvensene ville ramme de fleste. Lokallagene reklamerte med aktivt informasjonsarbeid i alle kommuner, og folkemøter med politiske listetopper i både sør- og nordfylket.¹⁰⁷ Valgkampavisen ble gitt ut 3. august 1993 og det ble holdt pressekonferanse kl. 17.00 samme dag, etter at den sentrale organisasjonen hadde holdt sin kl. 12.00. Pressekonferansen fant sted på Grand Hotel i Tønsberg. Det ble sendt ut invitasjoner til alle lokale medier

VNTEF leide i vinteren og våren 1993, 1 time sendetid hver lørdag, av Radio RV. Dette prosjektet var ledet av Tønsberg NTEF, mens VNTEF hadde regionen.¹⁰⁸

Fra sommeren 1993 ble det vedtatt i VNTEF å ha et innlegg i alle lokale aviser minst en gang i uken. Temaene det skulle fokuseres på var viktigheten av å få «nei-folk» inn på Stortinget, fakta om grunnloven, og hvilke konsekvenser et medlemskap har for innbyggerne i Vestfold.¹⁰⁹

6.5 Valgkamp og folkemøter

I august 1993 satte valgkampen i gang for alvor for VNTEF. Valgkampavisen ble distribuert over hele fylket og det ble arrangert åpne folkemøter. Disse møtene skulle dreie seg om stortingsvalget, og man skulle ved alle debattene møte sentrale politikere. VNTEF markedsførte møtene via de lokale medier, og pressen ble invitert med. VNTEF hadde som mål å samarbeide med likesinnede organisasjoner og politiske partier, men det var ikke aktuelt for nei-bevegelsen i Vestfold å fortelle folk hvilket parti de skulle stemme på. De skulle ikke delta på enkeltpartier's møter, men ble oppfordret til å anbefale innbyggerne å stemme på nei-

¹⁰⁷ Arkivboks Z. L001. Aviser Ta Standpunkt 1992-1997. *Ta Standpunkt. Valgkampavis for VNTEF 1993.*

¹⁰⁸ Arkivboks A. L001. *Referat fra fylkestyremøte 13. mai 1993.*

¹⁰⁹ Arkivboks A. L001. *Referat fra styremøte 28.7.93.*

kandidater. Det ble trykt opp 50.000 løpesedler for utdeling i august 1993. Løpeseddelen skulle gi informasjon om hvorfor det var EF-valg, og viktigheten av å stemme på stortingsvalget.¹¹⁰

Alle inviterte partier stilte med sine listetopper til debattmøte flere steder i Vestfold denne august måned. Lokallagene ble oppfordret til økt markedsføring, slik at det ble størst mulig oppslutning på debattmøtene. I forkant av debattmøtene sendte VNTEF ut et spørreskjema til de fremste kandidatene i alle politiske partier i Vestfold. Spørreskjemaet tok for seg kandidatens standpunkt hva gjelder EØS-avtalen, EF-medlemskap, og endring av grunnloven. Dette var et grep VNTEF valgte å gjøre i forbindelse med det å opplyse folket om hva de ulike kandidatene sto for. I tillegg var dette en kartlegging for videre arbeid i valgkampen og et grunnlag for anbefaling om hvilke kandidater det bør stemmes på. Det overordnede målet til NTEF var å bidra til å sikre en sammensetning i Stortinget som reflekterte folket, samtidig som det var viktig å hindre endring av grunnloven, slik at Stortinget får større frihet til å ta beslutninger om henholdsvis medlemskap i EF.¹¹¹

6.6 Avsluttende kommentarer

I dette kapitlet har jeg redegjort for hvordan VNTEF planla, organiserte og gjennomførte valgkampen mot stortingsvalget høsten 1993. Det er vist til noen av de viktigste aktivitetene som bidro til en vellykket mobilisering og vellykket resultat. I tillegg har kapitlet gitt innblikk i VNTEF's strategiske arbeid mot å nå målet om flertall på tinget.

Fylkeslaget i VNTEF arrangerte og deltok på 8 styremøter, 2 fellesmøter med lokallagene, 1 årsmøte, 2 debattmøter, Vestfoldutstillingen, 1 landsmøte, 1. mai-arrangement, stiftelsesmøter og orienteringsmøter med lokallag, og en rekke utvalgs- og komitemøter. I tillegg deltok styrerepresentanter på nasjonale rådsmøter, og tre representanter dro på en studiereise til EF-parlamentet i Strasbourg. VNTEF var vertskap for landsmøtet dette året, og det medførte ansvar for å organisere kulturinnslaget på konferansen. VNTEF arrangerte kulturelle innslag ved hjelp av lokale kunstnere, artister og forfattere. Den sentrale NTEF-organisasjonen så arrangementet som svært vellykket.¹¹² Vervekampanjen genererte 500 nye medlemmer og økt medlemsmasse var et faktum. Fylkeslaget startet med nærradiosendinger og leide sendetid av

¹¹⁰ Arkivboks A. L001. *Referat fra fylkesstyremøte 16. august 1993.*

¹¹¹ Arkivboks Z. L001. *Avisutklipp 93/94. EF-saken frem i lyset. Udatert avisutklipp. Antas å være fra TB, sommeren 1993.*

¹¹² Arkivboks A. L001. *Årsberetning 1.1.93-31.12.93.*

Radio RV. Nesten samtlige husstander mottok valgkampavisen laget av VNTEF og NTEF sentralt, og løpesedler ble formidlet i 50.000 eksemplarer. Målet om å gjøre stortingsvalget til et EF-valg ble nådd, og nei-siden vant antall kandidater på Stortinget.

1993 står frem som et år fylt med valgkamp og politiske fremstøt. Fokuset gikk fra EØS i 1992, til stortingsvalg i 1993. Det handlet i stor grad om å få kartlagt hvilke politiske kandidater som kom til å stemme hva, og legge en strategisk plan for pressekontakt og distribusjon av opplysningsmateriell til innbyggerne i Vestfold. Man ser i løpet av 1993 en organisasjon som i økende grad klarer å mobilisere sine medlemmer gjennom lokallagene. Målgruppen for kampanjene i 1991 og 1992 var grasrota. 1993 viser et økende fokus på politiske kandidater og et mål om å nå ut til det lokale næringslivet. Om målet ikke var å nå bedriftseierne, så var i alle fall målet å nå de ansatte i bedriftene. 1993 la ingen demper på kampen mot et medlemskap i EU, snarere fikk VNTEF god trening i å planlegge og utføre valgkamp, noe som kom godt med i en heftig valgkamp året etter.

7 1994 – Fra stortingsvalg til folkeavstemning

Dette kapittelet undersøker hvordan VNTEU planla og gjennomførte valgkampen mot folkeavstemningen som foregikk i november 1994. Kapittelet gir innblikk i de strategiske vurderingene og hvilke virkemidler VNTEF benyttet seg av i sitt forsøk på å nå ut befolkningen i Vestfold. De ulike delkapitlene presenterer viktige møter, strategier og arrangementer som har betydning for organiseringen og utviklingen av VNTEU.

Per 26.05.94 hadde VNTEU 2499 medlemmer. Lokallagene strakk seg fra Larvik i sør, til Lardal, Tjøme, og Sande i nord. Det ble etablert bykontorer i Larvik, Sandefjord, Tønsberg og Holmestrand. Fylkessekretæren jobbet i en 100 % stilling, og det ble ansatt en ungdomssekretær i 30 % stilling. Flere utvalg blir etablert, eksponering i lokale medier trappes opp, og det fokuseres på å være der folk er til enhver tid.¹¹³ VNTEU hadde som mål for 1994 å være mest mulig synlig for innbyggerne i Vestfold. Gjennom ukentlig standsvirksomhet, ukentlige innlegg i lokale medier sto VNTEU frem som en stor aktør i det politiske landskapet dette året.

Fra valgkamp mot EØS i 1992, til valgkamp mot stortingsvalget i 1993, til valgkamp mot folkeavstemningen i 1994. Dette kapittelet vil vise hvordan VNTEU mobiliserte alle sine krefter inn mot folkeavstemningen, og hvordan de klarte å involvere alle deler av organisasjonen i et godt planlagt og vel gjennomført kampanjeår.

7.1 Opptappingsfasen november 1993 til mars 1994

Den første fasen av kampen mot EU-medlemskap i 1994 dreide seg i stor grad om planlegging, verving av nye medlemmer og søknader om subsidier. For å ha slagkraft i kampanjefasen og folkeavstemningsfasen var det nødvendig å bygge opp organisasjonen for å oppnå større slagkraft. Det handlet om å klargjøre nei-bevegelsen for det som skulle komme, og legge til rette for at de to kommende fasene skulle gå knirkefritt, og at ja-siden ikke kunne felle nei-sidens argumentasjon på noen måte.

¹¹³ Arkivboks A. L001. *Kampanjeplan 1994 for VNTEU. s.2.*

7.1.1 Det fjerde ordinære fylkesårsmøtet

Det fjerde ordinære årsmøtet i VNTEU ble innledet ved en tale av leder Ivar Andreassen. Han la vekt på jobben som måtte gjøres mot folkeavstemningen det kommende året. Det skulle bli en kamp mot ja-sidens slagord. VNTEU måtte fortsette å vokse, og for å klare det ble det satt i gang vervekampanje og arbeid med nye og større sponsoravtaler for å sikre inntekter til arbeidet. En større samordning av nei-organisasjoner og ytterligere spredning av materiell var blant arbeidsoppgavene som ble fordelt. Videre la Andreassen vekt på at «Medlemskap er det vår oppgave å forhindre».¹¹⁴ Hver lille seier skulle feires som en stor seier.

Som eksternt innslag hadde VNTEU leid inn Helen Bjørnøy, nestleder i NTEU sentralt. Hun fokuserte på hvordan Norge mister råderetten over oljen så snart den er over havoverflaten, tap av styringsmuligheter, kvinnepolitikk i EU, og miljøpolitikk. Hun oppfordret til å ikke ligge på «latsiden», selv om EF-forhandlingene var blitt satt på is. Snarere skulle man være forberedt på alle muligheter. Det kommende året kom til å handle om latterliggjøring, taktikk, usynliggjøring, og tilbakeholdelse av informasjon fra ja-siden. Det var viktig at NTEU som folkebevegelse viste sin styrke frem mot folkeavstemningen, slik at det ikke ville avdekkes noen svake punkter som kunne utnyttes av motstanderen.¹¹⁵

Budsjettet for 1994 viser økning i inntekt på rundt 100.000 kr, og denne økningen har sin bakgrunn i økende medlemsmasse og sponsorinntekter fra landbruksorganisasjoner. VNTEU budsjetterer med en økt medlemsmasse på 500 personer i 1994. Videre ser man at det satses stort på materiell, arrangementer, og annonser i lokale medier. Fordelingen av kontingenten forble uendret, 30 kr. til fylkeslaget og 20 kr. til lokallaget.¹¹⁶

Arbeidsplanen så noe annerledes ut for 1994, i forhold til de 3 foregående år. Senhøsten 1993 ble det sendt ut forslag til arbeidsplan fra planutvalget sentralt i organisasjonen, til alle fylkeslag i landet. VNTEU utredet dette forslaget og presenterte det på årsmøtet som arbeidsplan for 1994. Arbeidsplanen var delt inn i tre faser. Fase 1, opptrappingsfasen fra november 1993 til mars 1994, var fasen hvor årsmøter ble holdt, fokus på økt annonsering, det skulle holdes åpne møter med debatter og foredrag, økt fokus på medlemsverving med hyppigere stands, og det

¹¹⁴ Arkivboks A. L001. *Protokoll fra årsmøtet i VNTEF 1994.*

¹¹⁵ Arkivboks A. L001. *Protokoll fra årsmøtet i VNTEF 1994.*

¹¹⁶ Arkivboks A. L001. *Budsjett 1994.*

skulle gjennomføres inntektsgivende tiltak som søknader om subsidier fra likesinnede organisasjoner. Fase to, kampanjefasen april til september 1994, handlet om utadrettet informasjon, materiellproduksjon, og materiell distribusjon. Det skulle være hyppigere stands i lokalsamfunnet, hyppigere kontakt med presse og hyppigere medlemsmøter. Det skulle gjennomføres dør- til dør-aksjoner med distribusjon av materiell og informasjon. Fase 3, folkeavstemningsfasen fra september til desember 1994, handlet også om utadrettet informasjon. I tillegg skulle det også legges ekstra vekt på løpesedler og salg av materiell, kulturarrangementer og annonsekampanjer i de lokale mediene i Vestfold. Kulturinnslagene skulle være en sammensetning av foredrag, debatter og underholdning. Det skulle også satses på fylkesaviser og nærradio. Til arbeidsplanen kom det også inn benkeforslag om å etablere studieringer og skolering av medlemmer.¹¹⁷

I tillegg til dette hadde fylkesstyret fått inn flere forslag til momenter i arbeidsplanen. Spesielt var det Sandefjord NTEU som var aktive på forslagsfronten. Forslag A gikk ut på å etablere et faglig utvalg i Vestfold. Dette faglige utvalget skulle bestå av tillitsvalgte/representanter fra ulike faglige organisasjoner i både privat og offentlig sektor. Utvalget skulle jobbe med informasjon rundt faglige rettigheter, arbeidsledighet, økonomi, lovspørsmål og lignende.¹¹⁸ Forslaget ble enstemmig vedtatt.¹¹⁹ Forslag B gikk ut på å opprette et kulturutvalg. Dette forslaget ble formet og foreslått på bakgrunn av den avgjørende rollen kulturen spilte i kampen for *Nei til EEC* i 1972. Dette utvalget ble foreslått å jobbe med kulturinnslag og utvalget skulle være åpent for både amatører og profesjonelle.¹²⁰ Også dette utvalget ble enstemmig vedtatt.¹²¹ Forslag C handlet om å ta initiativ til et 1. mai-arrangement på lik linje som i 1993. Dette ble ansett for å være et svært vellykket arrangement, og det ble oppfordret til å invitere faglige organisasjoner og politiske partier til å delta.¹²² Forslaget ble vedtatt og planlegging av 1. mai-arrangement ble lagt inn i arbeidsplanen.¹²³ I tillegg til SNTEU's forslag, var det kommet inn forslag til navneendring av den landsomfattende organisasjonen.¹²⁴ Dette forslaget ble fremmet grunnet endring av navn fra *De europeiske felleskapene* til *Den europeiske union*.¹²⁵

¹¹⁷ Arkivboks A. L001. *Forslag til arbeidsplan 1994. 04.11.93.*

¹¹⁸ Arkivboks A. L001. *Forslag til årsmøtet 1994, VNTEF. Sandefjord 09.01.94.*

¹¹⁹ Arkivboks A. L001. *Protokoll fra årsmøtet i VNTEF 1994.*

¹²⁰ Arkivboks A. L001. *Forslag til årsmøtet 1994, VNTEF. Sandefjord 09.01.94.*

¹²¹ Arkivboks A. L001. *Protokoll fra årsmøtet i VNTEF 1994*

¹²² Arkivboks A. L001. *Forslag til årsmøtet 1994, VNTEF. Sandefjord 09.01.94.*

¹²³ Arkivboks A. L001. *Protokoll fra årsmøtet i VNTEF 1994.*

¹²⁴ Arkivboks A. L001. *Godt nytt år! 06.01.94.*

¹²⁵ Store Norske Leksikon. *EU*. 27.05.2021.

Fylkesårsmøtet vedtok å endre navn på fylkesorganisasjonen til *Nei til EU-Vestfold* hvis sentralledet gikk inn for navneendring.¹²⁶

Fylkesstyret satte raskt i gang arbeidet med å etablere ulike utvalg etter årsmøtet; arbeidsutvalg, utvalg for samfunnskontakt, faglig utvalg, og kulturutvalg. Det ble foretatt en konkretisering av arbeidsoppaver i henhold til arbeidsplanen, og det ble vedtatt faste møtepunkter hver måned i både fylkesstyret og alle utvalgene. Fylkesårsmøtet ble avsluttet med godkjenning av 2 uttaler fra VNTEU, som skulle oversendes lokale medier.

7.1.2 Aksjonsuka

Det ble avholdt et sonemøte/informasjonsmøte i forbindelse med distribusjon av informasjonsmateriell. Som en del av rodemøtet ble det foretatt en opplæring av rodeansvarlige. Dette skulle bidra til økt forståelse for hvilke oppgaver de ulike leddene i NTEU utfører. Møtet skulle også legge til rette for at rodeansvarlige hadde nok kunnskaper til å ta ansvar å vedlikeholde og bygge ut rutenettet i nærmiljøet.¹²⁷

Aksjonsuka krevde stor mobilisering fra alle lag i VNTEU, og det ble lagt stor vekt på oppbygging av et effektivt rodenett som skulle favne om alle husstander i Vestfold. Gjennomføringen av aksjonsuka bygget på en tro om at det var viktig for NTEU å utvikle alternative informasjonskanaler som en motvekt til media's ensidighet. Derfor ble det regelmessig delt ut informasjonsmateriell til fylkets husstander. Det ble igjen skaffet detaljerte kart over de aktuelle områdene, og kommunen ble delt opp i passende ruter. Videre ble det ringt rundt til medlemmer med forespørsel om å ta en rute i nærmiljøet. Pakkene med materiell ble sortert og pakket fra fylkeslaget og distribuert til lokallagene. Fylkeslaget hadde en koordinerende rolle i aksjonsuka, mens lokallagene var den utøvende part.¹²⁸

7.1.3 Pressekontakt

Et av opptrappingsfasens prioriteringspunkter var opptrapping av pressekontakt. VNTEU så dette punktet som utfordrende grunnet en gjennomgående ja-sympatisisme i de tilgjengelige medieplattformene i fylket. For å nå frem i avisene, ble det oppfordret til å sende leserinnlegg,

¹²⁶ Arkivboks A. L001. *Protokoll fra årsmøtet i VNTEF 1994.*

¹²⁷ Arkivboks A. L001. *Rodebygging og kampanje. (udatert, sendt ut i forbindelse med aksjonsuka 1994).*

¹²⁸ Arkivboks A. L001. *Oppbygging av rutenett for utdeling av informasjon. (udatert, ble brukt i forbindelse med aksjonsuka 1994)*

da dette ble sett på som et forum som ikke kunne sensureres på samme måte som nyhetsartikler. En måte å løse denne utfordringen på var å oppsøke journalister som sympatiserte med nei-bevegelsen, og påvirke denne til å skaffe spalteplass. Uansett, ble det vurdert at omtale, om så negativ, ville være bedre enn ingen omtale. Det ble kartlagt hvilke journalister i fylket som var aktuelle å kontakte, og listen med kontaktinformasjon ble distribuert ut til lokallagene.¹²⁹ I tillegg til den jobben lokallagene gjorde ved å kontakte aviser da det skulle foregå aktiviteter, sendte fylkesstyret i VNTEU over uttalelser og redegjørelser for hva nei-bevegelsen i Vestfold sto for og arbeidet med til de lokale mediene i fylket på en jevnlig basis.¹³⁰

VNTEU ønsket å gjøre seg sett og hørt i andre typer medier i tillegg til avisene. I 1993 hadde VNTEF, som nevnt over, 1 times sendetid per uke gjennom Radio RV i en periode på ca 4 måneder. Fylkesstyret satt seg som mål for 1994, å ha jevnlig innslag på nærradio. Innslagene kunne være annonsering, stille opp til intervju, eller å lage egne innslag. Spesielt viktig var det for fylkeslaget å få kommentert utspill som kom fra ja-siden og næringslivet i Vestfold. VNTEU så mulighetene for å komme til i nærradio som store, og satte sammen en liste over kontaktpersoner i de ulike nærradioene. I tillegg til dette var det aktuelt for fylkeslaget å forsøke å få gjort innslag på Vestfoldsendingen, på fjernsyn. Faglig utvalg fikk hovedansvaret for å være «på hugget», og følge med på innspill som kom frem i lokale medier. Utvalg for samfunnskontakt ble tildelt hovedansvaret for å etablere en *leserskribentgruppe* som skulle «fore» avisene med aktuelle leserinlegg ukentlig.¹³¹

7.2 Kampanjefasen

I denne fasen ville VNTEU konsentrere sin innsats om fire prioriterte målgrupper. Fagbevegelsen, ungdom, kvinner, og bybefolkning. Fagbevegelsen ble satt som en prioritert målgruppe fordi dette ble sett på som en kanal inn til arbeidsplasser i Vestfold. Det skulle etableres et nettverk av arbeidsplasskontakter, og dette nettverket skulle fungere som informasjonsspredere der VNTEU ikke hadde en fot innenfor døren. Spesielle løpesedler og utgaver av Standpunkt ble rettet mot fagbevegelsen. Målet var å etablere et *faglig opprop*, med løpesedler som «lærere mot EU», «kommuneansatte mot EU», «transportarbeidere mot EU», og lignende.

¹²⁹ Arkivboks A. L001. *Kampanjeplan 1994 for VNTEU. s.6.*

¹³⁰ Arkivboks A. L001. *Vedr. Årsmøtet i VNTEF pressestoff. 05.02.1994.*

¹³¹ Arkivboks A. L001. *Kampanjeplan 1994 for VNTEU. s.6, 7.*

UMEU hadde det overordnede ansvaret for sine medlemmer, men arbeidet de gjorde var i nært samarbeid med fylkeslaget i Vestfold. Fylkesstyret i VNTEU besluttet å ansette en ungdomssekretær i 30 % stilling, dette året, for å øke aktiviteten rettet mot ungdom innad i fylket. Det skulle etableres skolekontaktnett på alle videregående skoler i Vestfold, og tilsvarende ved alle høyskoler. Ved skolestart høsten 1994, skulle det kjøres kampanjer og det skulle utgis egne nummer av Standpunkt, rettet mot ungdom og studenter. Videre ble det holdt skolevalg og gjennomført skoledebatter gjennom hele høsten, i regi av VNTEU og UMEU.¹³² Innen oktober 1994 er det etablert lokallag i alle byer i Vestfold.¹³³

VNTEU mente at kvinner kom til å spille en avgjørende rolle i folkeavstemningen. For å engasjere enda flere kvinner i EU-spørsmålet, ble det gjennomført en *velferdskampanje*. Denne kampanjen siktet på å belyse kvinners fremtidige situasjon ved eventuelt medlemskap i EU. Også her ble formet et eget eksemplar av Standpunkt, som tok for seg kvinner i EU. Det ble gjennomført en *kvinne til kvinne*-kampanje, hvor alle kvinnelige medlemmer fikk sendt over informasjonsmaterieill rettet på kvinner. De skulle så formidle denne informasjonen videre til ti kvinner i sin krets, som igjen skulle videredistribuere informasjonen til ti kvinner i sin krets o.s.v. kvinnelige medlemmer i lokallagene ble oppfordret til å ha temakvelder på symøter og foreninger de deltok på.¹³⁴

Bybefolkningen var en annen prioritert målgruppe. Denne målgruppen ble satt som prioritert grunnet Vestfolds demografiske oppbygning. 80 % av befolkningen bodde i en nesten sammenhengende bystripe langs kysten. Befolkningen antas å ha en stor ja-andel, men tvilerandelen er også stor. Derfor var det viktig for VNTEU å nå denne ubestemte gruppen med sitt budskap.¹³⁵ Det ble opprettet bykontorer med bysekretærer i fire av de største byene i Vestfold. Tønsberg, Sandefjord, Holmestrand, og Larvik etablerte et bemannet bykontor hvor medlemmer og innbyggerne generelt, kunne komme i kontakt med nei-bevegelsen.¹³⁶

Utenom aktiviteter nevnt under ble stand på Tønsbergmessa en utilsiktet nødvendighet da Europabevegelsen skulle delta. Det var viktig for VNTEU å skape en motstemme til ja-

¹³² Arkivboks A. L001. *Kampanjeplan 1994 for VNTEU. s.13.*

¹³³ Arkivboks A. L001. *Referat fra styremøte 17.10.94.*

¹³⁴ Arkivboks A. L001. *Kampanjeplan 1994 for VNTEU. s.14.*

¹³⁵ Arkivboks A. L001. *Kampanjeplan 1994 for VNTEU. s.14.*

¹³⁶ Arkivboks A. L001. *Referat fra styremøte 10.5.94.*

bevegelsen på et så folkerikt arrangement som Tønsbergmessa. I tillegg innførte fylkesstyret i VNTEF å innføre en økonomisk godtgjørelse for møter på dagtid. Dette fordi behovet for møter på dagtid økte på utover våren 1994, og medlemmene av fylkesstyret så seg nødt til å fristille seg fra arbeidsstedet i økende grad. I tillegg jobbet fylkessekretæren i VNTEU i 100% stilling dette året.¹³⁷ Kampanjefasen var en svært hektisk periode for VNTEU og var en forberedelse til den enorme mobiliseringen i folkeavstemningsfasen høsten 1994.

7.2.1 Kampanjeplanen

Fylkesstyret i VNTEF utarbeidet en kampanjeplan for 1994. Planen gjelder for den samordnede nei-kampen i Vestfold og bygger på NTEU's kampanjeplan. Målet med planen var å gi et felles grunnlag å jobbe ut i fra. Kampanjeplanen ble laget med bakgrunn i et rammebudsjett på 850.000 kr.¹³⁸ Rammebudsjettet tok utgangspunkt i tilskudd fra *Samarbeidsrådet for landbruksorganisasjonene i Vestfold og Buskerud*, samt medlemskontingent og andre gaver. I tillegg ble lokallagene oppfordret til å skaffe seg inntekter ved egen hjelp.¹³⁹ Det overordnede målet med kampanjen var å vinne folkeavstemningen mot norsk medlemskap i EU, og dette skulle gjøres gjennom et bredt engasjement på grasrota. VNTEU kalte denne metoden for «munn til munn-metoden». Gjennom å fortelle naboer, kollegaer, venner og familie om hva et medlemskap i EU vil ha å si for dem i hverdagen, er slik fylkesstyret så det, det viktigste redskapet de benyttet seg av i kampen mot EU-medlemskap.¹⁴⁰

Juli er og var en feriemåned, men VNTEU tok ikke ferie dette året. Lokallagene hadde ansvar for å drive standsvirksomhet og dele ut informasjonsmateriell til ferieturister. August skulle handle om *Tokt mot EU* og Vestfoldutstillingen, samt å detaljeplanlegge aktiviteter for høsten frem mot folkeavstemningen 28 november.

Fra september 1994 går VNTEU inn i det som blir kalt folkeavstemningsfasen. Da skulle hele nei-bevegelsens krefter dreie seg om den utadrettede virksomheten. De siste 14 dagene før folkeavstemningen, utgjør sluttspurten. Aktiviteten disse dagene var avhengig av resultatet av folkeavstemningen i Sverige, men VNTEU planla for verst tenkelig scenario; at Sverige gikk

¹³⁷ Arkivboks A. L001. *Referat fra styremøte 10.5.94.*

¹³⁸ Arkivboks A. L001. *Referat fra styremøte 18.7.94.*

¹³⁹ Arkivboks A. L001. *Kampanjeplan 1994 for VNTEU. s.15.*

¹⁴⁰ Arkivboks A. L001. *Kampanjeplan 1994 for VNTEU. s.1.*

for medlemskap i EU. Styremedlemmer og aktivister i lokallagene ble oppfordret til å rydde sine kalendere for høsten slik at kampanjen hadde førsteprioritet.¹⁴¹

7.2.2 Kampanjemateriell

VNTEU vedtok å produsere ekstra kampanjemateriell i denne perioden. I hovedsak ble det fokusert på informasjonsmaterieell som skulle deles ut i forbindelse med folkeavstemningen i november 1994. VNTEU skulle distribuere, til innbyggerne, omfattende materieell i form av aviser, løpesedler, pressemeldinger og lignende. Dette ble sendt til fylkene fra den sentrale organisasjonen. I tillegg skulle de produsere lokalt relevant materieell for Vestfold fylke. *Standpunkt*, NTEU's avis, ble vurdert som viktig å få distribuert i stor skala. Standpunkt skulle komme ut med 20 nummer i løpet av kampanjeperioden, og VNTEU hadde som mål å få distribuert minst 3 av disse nummerne til alle husstander i Vestfold. Annet informasjonsmaterieell skulle distribueres en gang per uke. Fra første november skulle det distribueres materieell to ganger per uke, og de siste 14 dagene før folkeavstemningen skulle det komme nytt materieell ut til lokallagene hver dag. Lokallagene skulle benytte det allerede etablerte rodenettet for å utføre denne oppgaven. Standpunkt skulle skreddersys for hvert nummer. Noen nummer skulle ha fylkesvis informasjon, relevant for det fylket den deles ut i. Noen nummer skulle ha fokus på studenter og elever, arbeidstakere i offentlig sektor, og andre spesielle målgrupper. VNTEU opprettet, sommeren 1994, en egen redaksjonskomite for fylkesutgaven av Standpunkt.¹⁴²

VNTEU mottok, fra sentrallet, mesteparten av distribusjonsmateriellet via *Kringsjø*.¹⁴³ Dette var NTEU's interne informasjonsnettverk. Fylkestyret og fylkessekretæren kopierte det opp og videreformidlet det ut til lokallagene. Lokallagene ble også oppfordret til å være kreative og lage egne lokale løpesedler. *Traktaten om den Europeiske Union* ble distribuert til lokallagene og de hadde ansvar for å formidle denne videre til postkontorer, kiosker og andre relevante oppslagstavler i nærmiljøet. En *motmelding* til forhandlingsresultatet av EU-forhandlingene ble utarbeidet av sentrallet og oversendt lokallagene for videre distribusjon. En *NTEU-håndbok* med argumenter mot EU-medlemskap ble laget og distribuert til alle

¹⁴¹ Arkivboks A. L001. *Kampanjeplan 1994 for VNTEU*. s.4.

¹⁴² Arkivboks A. L001. *Kampanjeplan 1994 for VNTEU*. s.9.

¹⁴³ Kringsjø var en elektronisk database hvor medlemmer av NTEU kan hente ut eller legge inn informasjon og beskjeder direkte i NTEU's dataanlegg.

fylkeslag for videre formidling. I tillegg ble det utformet egne tema-ark som lokallagene kunne bruke i argumentasjon på stands og arrangementer i nærmiljøet.¹⁴⁴

NTEU's første store kampskrift mot EU-medlemskap *Lesebok 1994*, hadde samlet bidrag fra 28 forfattere og tegninger av Arne Nøst, i en lesebok med en alternativ måte å presentere NTEU-budskapet på. Leseboka inneholdt 14 faktasider og 28 skjønnlitterære bidrag. Boka skulle distribueres til alle landets husstander mellom 12. og 20. mars 1994. Boka ble presentert for Vestfold på en pressekonferanse i Tønsberg 3. mars. Det skjønnlitterære verket ble historisk med førsteopplag på nesten 2 millioner. Bidragsyttere i boka fra Vestfold var blant annet Odd Børretzen og Gro Dahle.¹⁴⁵

Annet profileringsmateriell som VNTEU benyttet seg av var T-skjorter, skyggeluer, buttons, pins, og klistremerker. Fylkeslaget i Vestfold laget ikke noe eget profileringsmateriell, men benyttet seg av materiell laget sentralt eller av andre fylkeslag.¹⁴⁶

7.2.3 I. Mai-arrangementet

Fylkesstyret og faglig utvalg satte ned en 1.mai-komite som skulle arbeide med utformingen av 1. mai-arrangementet. Det ble sendt ut invitasjon til samarbeidende organisasjoner, og samarbeidspartnere fra arrangementet i fjor. Lokallagene mobiliserte og det ble invitert inn til et strategimøte vedrørende 1. mai.¹⁴⁷ Kjellbjørg Lunde, stortingsrepresentant fra SV, ble invitert til å tale og det ble organisert en faglig appell en ungdomsappell.

VNTEU og samarbeidende organisasjoner mobiliserte nær 1000 aktivister til 1. mai-toget i 1994. motstanderen, Samorg, mobiliserte kun 147, men de hadde med seg statsminister Gro Harlem Brundtland. For Brundtland var det uaktuelt å gå i et NTEU-dominert tog, så tpgene gikk hver sin vei, men begge endte ved bunnen av Slottsfjellet, der hovedtalerne fikk holde sine taler.¹⁴⁸ Det var statsminister Brundtland mot SV's Kjellbjørg Lunde.¹⁴⁹

¹⁴⁴ Arkivboks A. L001. *Kampanjeplan 1994 for VNTEU. s.10.*

¹⁴⁵ Arkivboks Z. L001. Avisutklipp 93/94. *EU-lesebok Av 28 forfattere. SB, 04.03.94.*

¹⁴⁶ Arkivboks A. L001. *Kampanjeplan 1994 for VNTEU. s.11.*

¹⁴⁷ Arkivboks A. L001. *Referat fra styrmøte 9. mars 1994.*

¹⁴⁸ Arkivboks Z. L001. Avisutklipp 93/94. *Gro føler ja-vind. VG, 02.05.94.*

¹⁴⁹ Arkivboks Z. L001. Avisutklipp 93/94. *Nei-toget feide Gro av banen. Dagbladet 02.01.94.*

7.2.4 Tokt mot EU

Tokt mot EU var i utgangspunktet Ungdom mot EU's store båtkampanje sommeren 1994, men VNTEU involverte seg i kampanjen når båten kom til Vestfold. Tokt mot EU startet i Trondheim 12 juni 1994, og jobbet seg sørøver, med et mannskap på 25 motstandsbevisste ungdommer.¹⁵⁰ Tokten var et samarbeid mellom UMEU, Natur og Ungdom, Norges Bygdeungdomslag og Juvente.¹⁵¹

Den opprinnelige hvalfangerskuta kom ikke alene til distriktet. Utenfor Svenner ble hun møtt av fiskere fra Kjerringvik, Ula og Hølen. Sammen gikk båtene inn Viksfjord før de krysset Larviksfjorden og ankom Stavern for full musikk fra påmønstret orkester og i god tid til avtalt møte med ordfører Øyvind Hunskaar.¹⁵²

Da båten ankom Larvik 29 juli 1994, ble det kjørt et debattmøte med temaene miljø og folkestyre. Lørdag ble det lagt opp til folkefest i Bøkeskogen og stands på torevet og i havna. Søndagen hadde VNTEU *strandaksjon* med utdeling av løpesedler og annet informasjonsmaterieell på lokale strender og campingplasser. Da båten gikk videre til Sandefjord samarbeidet UMEU med VNTEU og Sandar Bygdeungdomslag om en rockekonsert med lokale band. 3, 4 og 5 august la båten til på Tjøme. Gjennom et samarbeid med Natur og Ungdom, fikk UMEU og VNTEU arrangert et stort debattmøte med temaet-internasjonalt solidaritet. Det ble også her arrangert rockekonsert med lokale band. Strandaksjon lik den i Larvik ble også gjennomført her. UMEU seilte videre til Åsgårdsstrand, Horten, Svelvik og Holmestrand. Her ble det arrangert ulike folkemøter og kulturinnslag i samarbeid med VNTEU og Vestfold Bygdeungdomslag.¹⁵³

7.3 Folkeavstemningsfasen

Folkeavstemningsfasen er preget av en blanding av små torgapeller og store begivenheter som 22-årsmarkering for folkeavstemningen i 1972 og kampanjedagen for nei-bevegelsen 19. november. Denne fasen bærer også preg av noe mindre referatvirksomhet. De referatene som finnes er korte og mangelfulle, og jeg antar at fylkesstyremedlemmene i VNTEU hadde så mye

¹⁵⁰ Arkivboks F. L001. Arrangementer og aktiviteter. Tokt mot EU 1994. *EU-motstandere kom sjøveien til Larvik. (udatert avisutklipp vedr. Tokt mot EU).*

¹⁵¹ Arkivboks F. L001. Arrangementer og aktiviteter. Tokt mot EU 1994. *Lukk øynene.*

¹⁵² Arkivboks F. L001. Arrangementer og aktiviteter. Tokt mot EU 1994. *EU-motstandere kom sjøveien til Larvik. (udatert avisutklipp vedr. Tokt mot EU).*

¹⁵³ Arkivboks A. L001. *Kampanjeplan 1994 for VNTEU. s.2.*

å gjøre at referatene ble bortprioritert eller de er kommet bort i fra dokumentene som ble levert inn til fylkesarkivet.

Fylkesstyret og de ulike utvalgene jobbet hardt med planlegging, koordinering og gjennomføring av de ulike arrangementene som foregikk denne høsten før folkeavstemningen, og de møtet på utfordringer de ikke har gjort tidligere. En av utfordringene var at stortingsrepresentanter og politikere var fullbooket denne høsten før folkeavstemningen, slik at det å få koordinert debatter og appeller krevde ekstra innsats og koordinering fra både fylkesstyret og lokallagene.

På en annen side ser man at spenningen stiger utover høsten. De lokale avisene trykte flere nei-saker, og ordskiftet mellom ja- og nei-siden ble mer aggressivt. Radio RV bidro med sin ukentlige NTEU-time og sympatiserende organisasjoner, foreninger, bedrifter og lag samlet seg rundt saken og samarbeidet om å mobilisere til de større arrangementene.

7.3.1 Folkemøter og torgappeller

Høsten 1994 ble det arrangert flere debattmøter i regi av VNTEU og ulike samarbeidspartnere. I tillegg ble det avholdt flere torgappeller. Larvik NTEU var svært aktive og holdt flere torgappeller høsten 1994.¹⁵⁴ Et folkemøte i Kodal skapte avisoverskrifter da landbruksminister Gunhild Øyangen besøkte tettstedet. Nei-sidens fremmøtte fikk stille en rekke spørsmål om blant annet støtteordninger for bønder, overgangsordninger, smittefare, kvalitet på råvarer, sysselsetting, konkurransemuligheter e.t.c. VNTEU's oppmøtte var ikke videre fornøyd med svarene Øyangen kunne gi på deres kritiske spørsmål.¹⁵⁵

7.3.2 Radio RV

Radio RV bevilget 1 time, fra 21 august til 26 november 1994, 1 times sendetid hver lørdag med nei til EU-stoff. Deres mål var å spre informasjon om EU-spørsmålet til nei-sidens favor. I tillegg bidro de med å reklamere for nei-bevegelsens arrangementer og aktiviteter. Radio RV ønsket å bidra til å sikre flertall mot medlemskap i EU. De søkte VNTEU om midler til å fortsette driften i denne perioden frem mot folkeavstemningen. VNTEU bevilget 2 tredjedeler

¹⁵⁴ Arkivboks A. L001. *Larvik den 26. oktober.*

¹⁵⁵ Arkivboks Z. L001. Avisutklipp 1993+. *Bøndene blir aldri fornøyde. SB,14.11.94.*

av det forspurte beløpet. VNTEU vurderte det som hensiktsmessig for saken at Radio RV kunne fortsette driften og spre informasjon om NTEU's fremdrift og suksess.

7.3.3 22-årsmarkeringen for EEC-avstemningen i 1972

Som feiring av denne merkedagen vedtok VNTEU å organisere en kulturmønstring. Markeringen var et landsomfattende prosjekt, mens hvert fylkeslag hadde ansvar for sitt eget opplegg.¹⁵⁶ Kulturutvalget i VNTEU hadde ansvaret for å utarbeide markeringen og denne ble lagt til Hotell Klubben i Tønsberg. Det ble lagt opp til demonstrasjonstog i forkant av kulturmønstringen, og arrangementet genererte i sin helhet 500 deltakere. Flere NTEU-vetereaner møtte opp, og bankettsalen på Hotell Klubben var fullsatt. Ja-siden forsøkte å mobilisere i tog samtidig, men det møtte kun opp 15 stykker.¹⁵⁷ Gjennom en storstilt festforestilling etter demonstrasjonstoget var det duket for store artister som Tor Endresen og lokale artister som Margareth Skjelbred og Arne Engelstad.¹⁵⁸ I tillegg gjorde «Sviskeprinsene fra Tønsberg (...) stor lykke med sin humor og ironi (...)».¹⁵⁹ I tilknytning til arrangementet stilte flere Vestfoldkunstnere ut noen av sine verk i foajeen på Hotell Klubben.¹⁶⁰

7.3.4 Den store kampdagen for nei-bevegelsen

19 november 1994 foregikk det en kjempemarkering i Oslo, med massemobilisering fra hele landet. VNTEU hadde som mål å stille med minst 1000 deltakere.¹⁶¹ Det endelige resultatet viste nesten 2000 vestfoldinger, av 25.000 totalt.¹⁶² Arrangementet ble omfattende annonsert, i både lokale og nasjonale medier.¹⁶³ Fra VTEF's side ble det tidlig invitert til samarbeid med likesinnede organisasjoner, og Vestfold Bondelag ble en av hovedbidragsyterne i organiseringen av Vestfolds delegasjon.¹⁶⁴ Det ble satt opp busstransport fra Vestfold og det ble leid i alt 34 busser, av totalt 225 busser og tre tog som fant veien til hovedstaden denne

¹⁵⁶ Arkivboks A. L001. *Kampanjeplan 1994 for VNTEU. s.5.*

¹⁵⁷ Arkivboks Z. L001. Avisutklipp 1993+. «Vinner igjen».

¹⁵⁸ Arkivboks Z. L001. Avisutklipp 1993+. *Kulturfeiring mot EU. TB 29/9-94.*

¹⁵⁹ Arkivboks Z. L001. Avisutklipp 1993+. *Stemning nesten som i 1972. Østlands-posten 26.09.94.*

¹⁶⁰ Arkivboks F. L001. Arrangementer og aktiviteter. Pressemelding, arrangementer, lesebok 1994, pressemelding 3.3.94. *Pressemelding. Kulturmønstring mot EU.*

¹⁶¹ Arkivboks A. L001. *Kampanjeplan 1994 for VNTEU. s.5.*

¹⁶² Arkivboks Z. L001. Avisutklipp 1993+. *2000 ropte taktfast nei. (udatert avisutklipp etter 22-årsmarkeringen i Oslo høsten 1994).*

¹⁶³ Arkivboks F. L001. Arrangementer og aktiviteter. Oslotur 19 nov. 1994. *II. Mobilisering og «Kokebok» for kommuneansvarlige/bussansvarlige vedr. 19 november.*

¹⁶⁴ Arkivboks F. L001. Arrangementer og aktiviteter. Oslotur 19 nov. 1994. *Vi drar sammen til demonstrasjonen i Oslo lørdag 19. november.*

dagen.¹⁶⁵ For å lette på veinettet og unngå kryssende ruter, ble det laget en kjørerute som ble delt ut til alle bussjåfører som skulle bistå NTEU i å frakte aktivister. Ruten var påbudt å følge.¹⁶⁶ Alle busser ble utstyrt med et 1,5 meter langt klistremerke med teksten «slå ring om folkestyret – Nei til EU». Dette klistremerket ble festet øverst i frontruta på bussene. På bussene fra VNTEU fikk alle aktivistene utdelt kart over byen, hefte med program, og et hefte med spesiallagde sanger og slagord om NTEU-budskapet. Aktivistene øvde på sangene og slagordene på bussen, slik at alle var forberedt til den store mønstringen.¹⁶⁷ Vestfold Bondelag hadde ansvar for selve transporten, mens VNTEU hadde ansvar for mobiliseringen. I Oslo ble det gjennomført stands, kulturkafe, demonstrasjonstog, og folkemøte med appeller og kulturelle innslag.¹⁶⁸

Markeringen startet ved at NTEU-lagene ble delt og sendt til fire ulike steder i Oslo. Der hadde hver samling sine egne appeller. Appellantene var alle nei-støttespillere og fordelte seg på ulike partier.¹⁶⁹ Etter appellene gikk samlingene i tog mot Youngstorget, hvor alle fire togene møtte hverandre. Her ble det holdt folkemøte, og senere gikk den samlede nei-bevegelsen i fakkeltog rundt Stortinget. Senere på kvelden fordelte nei-bevegelsen seg på ulike reserverte restauranter og utesteder i byen, hvor det ble holdt underholdning av ulik karakter.¹⁷⁰ Medier beskrev mønstringen i Oslo som en av etterkrigstidens største politiske markeringer.¹⁷¹

7.4 Avsluttende kommentarer

I dette kapittelet har jeg redegjort for VNTEU's plan for å få et nei-flertall i folkeavstemningen. Jeg har presentert hvordan fylkeslaget organiserte seg, hvilke strategiske planer som ble lagt for å nå ut med budskapet, og hvilke aktiviteter som ble prioritert å gjennomføre dette avgjørnde året.

Frem til 28. november 1994 organiserte og deltok fylkeslaget på 10 fylkesstyremøter, 1 årsmøte, sonemøte for aksjonsuka, UMEU's årsmøte, Vestfoldutstillingen,

¹⁶⁵ Arkivboks Z. Avisutklipp 1993+. *Knyttneve. VG 20.11.94.*

¹⁶⁶ Arkivboks F. L001. Arrangementer og aktiviteter. Oslotur 19 nov. 1994. *Kjøreruter inn til og ut fra Oslo. Oslo 11.11.94.*

¹⁶⁷ Arkivboks F. L001. Arrangementer og aktiviteter. Oslotur 19 nov. 1994. *Rundskriv IV 19.nov. 1994 NTEU demonstrasjon i Oslo.*

¹⁶⁸ Arkivboks A. L001. *Referat fra Styremøte 17.10.94.*

¹⁶⁹ Arkivboks Z. L001. Avisutklipp 1993+. *25.000 i Nei-mønstring. Østlands-posten 21.11.94.*

¹⁷⁰ Arkivboks Z. L001. Avisutklipp 1993+. *Slå ring om folkestyret. (program for markeringen)*

¹⁷¹ Arkivboks Z. L001. Avisutklipp 1993+. *Nei-by for en kveld. Aftenposten 20.11.94.*

skoleringsseminarer, 1. mai-arrangement, Tønsbergmessa, ulike utvalgs- og lokallagsmøter, rådsmøter, Tokt mot EU, 22-årsmarkering, ulike folkemøter og torgappeller, 2 valgvaker, og kampanjedagen for nei-bevegelsen. Arrangementene var utelukkende suksessfulle, med økende medlemsmasse og lite eller ingen feilmargin i forhold planleggingen. VNTEU gjenopprettet samarbeid med Radio RV og fikk sendetid for nei-stoff. I tillegg ble det opprettet ulike utvalg, som blant annet Utvalg for samfunnskontakt som hadde ansvar for å holde «koken» i alle de lokale mediene.

Kapittelet viser et fylkeslag som i økende grad behersker å holde flere «baller i lufta» og spille på flere «strenger». Arrangementer, skolering, møter, appeller, pressekontakt og trykking av kampanjemateriell foregår i stor grad samtidig dette året. Selv om fylkesstyret laget en detaljert kampanjeplan for året, var det mye som skjedde på en gang. Kapittelet viser at flere av oppgavene ble delegert ut til lokallagene, slik man også har sett i de foregående år. Dette var spesielt viktig å i 1994, da det var store mengder opplysningsmaterieell og propagandamateriale som skulle distribueres ut til befolkningen. 1994 var året for store kvanta, både i aktiviteter, trykksaker, pressekontakt, mobilisering, appeller, stands, møter, og samarbeid.

Mobiliseringen mot EU-medlemskap ble avsluttet med:

Velkommen til valgvoke! Valgdagen nærmer seg med stormskritt, og Vestfold Nei til EU inviterer med dette til Valgvake på Grand Hotell i Tønsberg 28.november fra kl. 19.00. og utover kvelden og natta Tre fjernsynsskjermer skal sørge for å holde oss orientert om valgresultatet. Det blir servert koldtbord (...) Det blir selvfølgelig anledning til å kjøpe drikke hele kvelden. La oss møtes denne historiske kvelden. Forhåpentligvis skal vi kunne feire en klar seier, det har både vi og landet fortjent!¹⁷²

¹⁷² Arkivboks Z. L001. Avisutklipp 93+. *Velkommen til valgvoke! (udatert)*

8 Avslutning

Temaet for denne oppgaven er hvordan VNTEU organiserte seg, og på hvilke måter de forsøkte å nå ut til befolkningen for å sikre seg bred oppslutning om motstanden mot et medlemskap i EU. Oppgavens formål har vært å bidra til ny empirisk kunnskap om organiseringen og utviklingen av VNTEU i tidspennet 1991-1994. I dette kapitlet skal jeg drøfte hva slag bevegelse VNTEU var en del av, og hvordan denne bevegelsen var organisert. Videre skal jeg redegjøre for hvilke måter VNTEU forsøkte å nå ut til befolkningen på, for så å sammenfatte spørsmålet rundt endringer eller kontinuitet i utviklingen av VNTEU i konklusjonen.

8.1 Oppsummering og diskusjon

I avhandlingens første del har jeg redegjort for tema og problemstilling, avgrensning av oppgaven, bruk av teori, bruk av forskningslitteratur, hvilke kilder og metode som er benyttet, og redegjort for disposisjon. Kapittel 2 redegjorde for den historiske konteksten; den europeiske integrasjonsprosessen som EU-striden i Norge vokste ut av. Kapittel 3 gjorde rede for den overordnede organiseringen i NTEU, VNTEU's rolle i organisasjonskartet, og hvilken rolle fylkesstyret og lokallagene hadde i VNTEU i første halvdel av 1990-tallet. Kapitlene 4, 5, 6 og 7 gjorde rede for hvordan VNTEU organiserte seg, hvilke saker de fokuserte på, hvordan de forsøkte å nå ut til befolkningen med sitt budskap, og hvilke strategier de la for å klare nettopp dette. I kapittel 8.1 skal jeg drøfte VNTEU's organisering og utvikling i lys av teori om sosiale bevegelser og annen forskningslitteratur. I tillegg skal jeg diskutere hvilke virkemidler VNTEU benyttet seg av for å nå ut til befolkningen i Vestfold. For å gjøre dette skal jeg bruke funnene fra kapitlene 3, 4, 5, 6, og 7 som bakgrunn for drøftingen. I denne delen av avhandlingen skal jeg oppsummere oppgavens hovedfunn, samt sette avhandlingen inn i en større kontekst ved å koble på teori om sosiale bevegelser og annen forskningslitteratur.

Under skal jeg svare på spørsmålene jeg stilte i oppgavens innledning. Hva slags bevegelse er VNTEU en del av, og hvordan er den organisert? Hvilke virkemidler benyttet VNTEU seg av for å nå ut til innbyggerne i Vestfold? Hvordan kan jeg, med bruk av teori om sosiale bevegelser og annen forskningslitteratur, belyse organiseringen og utviklingen av VNTEU?

8.1.1 Hva slags bevegelse er VNTEU en del av, og hvordan er den organisert?

En sosial bevegelse er et sett med meninger og tro i en populasjon, som representerer en preferanse for endring av elementer i den sosiale eller politiske strukturen eller fordelingen i samfunnet.¹⁷³ Bevegelser er gjerne oppfattet i fagmiljøet som primært politisk motivert, slik at det som driver bevegelsen fremover er målet om å oppnå forandring i lover eller i politikken.¹⁷⁴ VNTEU var drevet av målet om å oppnå et nei-flertall blant politikere lokalt, sentralt og på Stortinget. Samtidig jobbet man mot et nei-flertall blant befolkningen som helhet. Året 1992 kjempet VNTEU også en kamp for at Norge ikke skulle gå inn i EØS-avtalen, og i 1993 dreide ordskiftet seg om å få flest mulige nei-kandidater inn på Stortinget. På denne måten kan man si at VNTEU sammenfaller med denne delen av teori om sosiale bevegelser, om å være grunnleggende politisk motivert og drevet av et ønske å oppnå forandring. Allikevel ser man at VNTEU ikke var spesielt ute etter forandring, men *ikkeforandring*. Det var en motstand mot en varslet endring av grunnleggende samfunnsstrukturer og i det ytterste, en endring av grunnloven, som lå til grunn for motstanden.

Dannelsen av en sosial bevegelse forutsetter at det finnes misnøye rundt strukturelle forhold i samfunnet. Før organiseringen av en sosial bevegelse, vil det være nødvendig å danne seg et ideologisk grunnlag for hvorfor det finnes misnøye, og rettferdiggjørelsen av denne.¹⁷⁵ Bakteppet for dannelsen av denne motstandsbevegelsen ligger i den tro på at Norge ikke vil profitere på medlemskap i EF. En tro på at norske primærnæringer, det norske velferdssystemet, den særnorske identiteten og den norske selvråderetten vil lide og bli overlatt i hendene på en utenomlandsk supermakt uten fotfeste i Norge. Dette er momentene som preger ideologien til NTEU. VNTEU jobber med den samme ideologien, og overfører denne til det lokale næringslivet, de lokale primærnæringene og hva et medlemskap vil si for det lokale velferdstilbudet og råderetten i Vestfold. I mange tilfeller mener VNTEU at et medlemskap betyr døden for blant annet lokalt næringsliv og den lokale «småbonden».¹⁷⁶ For å markere sitt standpunkt og nå sine mål utfører ofte sosiale bevegelser «aksjoner» i samfunnet blant befolkningen.¹⁷⁷ VNTEU bedrev i stor grad aksjoner ute blant befolkningen. Lokallagene

¹⁷³ McCarthy & Zald (2015): 162: kap. 16 i Goodwin & Jasper. 2015.

¹⁷⁴ Goodwin & Jasper (2015): 10: kap. 1 i Goodwin & Jasper. 2015.

¹⁷⁵ McCarthy & Zald (2015): 160: kap. 16 i Goodwin & Jasper. 2015.

¹⁷⁶ Arkivboks Z, L001, avisutklipp, 1992-1997. Tønsbergs blad. «EU-medlemskap vil «slakte» svinebonden».

¹⁷⁷ Seippel. 2003: 183.

hadde det utøvende ansvaret for å nå innbyggerne i Vestfold «der de befant seg». Dette gjorde de i form av stands, torgappeller, opplysningskampanjer, dør-til-dør-aksjoner og ved å legge informasjonsmaterieill i alle postkasser i fylket. Seippel (2003) sier videre at sosiale bevegelses aksjoner ofte rettes mot noe eller noen. En form for makt utfordres, og man befinner seg i en politisk konflikt.¹⁷⁸ I aller høyeste grad gjelder dette for VNTEU. Det er en kontinuerlig kamp mellom *ja-siden* og *nei-siden*. Ja-siden ønsker medlemskap i EU, nei-siden ønsker ikke. Datidens regjering ønsket å gå inn for medlemskap i EU, mens nei-kandidater på Stortinget og nei-bevegelsen ønsket å stanse denne prosessen. Makt utfordres ved at bevegelsens krefter setter i gang en mobilisering av en slik art at den er umulig å overse. Makten utfordres også ved at bevegelsen allierer seg med kjente og innflytelsesrike personer og organisasjoner og konfronterer eliten, autoriteten og motstanderen.¹⁷⁹ En bevegelse kan, i følge Godbolt (2010), skaffe seg stor legitimitet ved å alliere seg med mektige personer i samfunnet.¹⁸⁰ VNTEU knyttet seg i økende grad, fra 1991-1994, til kjente politiske skikkelser og store kulturpersonligheter. Som kildematerialet i kapittel 6 og 7 viser, kan man se at NTEU sentralt og VNTEU har stort fokus på kulturinnslag i sin kamp mot medlemskap i EU. Til tross for dette så NTEU og VNTEU på seg selv som grasrotas bevegelse. Det var et kontinuerlig fokus på at ja-siden hadde næringslivet, politkerne og eliten, mens nei-siden hadde folket.

Sosiale bevegelser er oftest kjent for å være uformelle strukturer, men godt organiserte bevegelser med en hierarkisk oppbygning og klart definerte oppgaver og titler, finnes også i stor grad. NTEU og VNTEU er et eksempel på det sistnevnte. For å kunne oppnå politisk slagkraft er man nødvendigvis nødt til å strukturere seg og danne de formelle strukturene. En bevegelse kjennetegnes gjerne ved at den er stabil over tid, noe som forutsetter en viss form for formell organisering.¹⁸¹ Gamson (1990) fant at sosiale bevegelser med en byråkratisk og formell struktur hadde større sannsynlighet for å oppnå politisk suksess og de hadde større sjanser for å overleve over lengre tid.¹⁸² På denne måten kan man si at NTEU bar frukter av sin formelle og hierarkiske organisering. NTEU fortsatte å eksistere etter det endelige nei-resultatet i 1994, og har fortsatt en sterk sentral organisasjon i skrivende stund. Ser man på NTEU helhetlig, åpner det seg en stor og komplisert organisasjonsstruktur med mange enheter,

¹⁷⁸ Seippel. 2003: 183.

¹⁷⁹ Tarrow. 2011: 6.

¹⁸⁰ Godbolt. 2010: 54.

¹⁸¹ Godbolt. 2010. 53.

¹⁸² Goodwin & Jasper (2015): 158: Part V: i Goodwin & Jasper. 2015, og Tarrow. 2011: 123.

utvalg og utstikkere.¹⁸³ NTEU er både sentralisert og desentralisert. Det er det overordnede sentralledet, som et styrende og rådgivende organ, som er den øverste beslutningstakeren, mens fylkesleddene har beslutningsmakt lokalt. Lokallagene ligger nederst og må forholde seg til fylkeslagets føringer.

Da EF-motstanderne i Vestfold hadde begynt å mobilisere og forme en enhet, var neste mål å organisere seg slik at det ble mulig å rekruttere og inkludere nye medlemmer. I tillegg måtte aktivistene samle inn resurser fra sponsorer. NTEUV drev både mikromobilisering og mesomobilisering.¹⁸⁴ Lokallagene fokuserer på individer primært, mens fylkeslaget driver med mesomobilisering. Mesomobilisering er svært viktig for NTEUV, da det å kunne samarbeide med politiske partier og det lokale næringslivet vil ha en fordel opp mot rekruttering av individer, men også, og kanskje viktigere, opp mot direkte påvirkning av politikken på stortinget. I undersøkelsens hoveddel ser man at VNTEU's fylkesstyre bedriver møtevirksomhet for å kartlegge mesomobiliseringspotensialet hos blant annet SP, SV, fagforeninger og ulike landbruksorganisasjoner. I tillegg gjør fylkesstyret en kartlegging av mikromobiliseringspotensialet på lokallagsnivå, for å vurdere hvilke aktiviteter som best egner seg for økt rekruttering. Slik kartlegging ser man i økende grad utover i kapitlene 4, 5, 6 og 7, og dette vitner om en bevegelse som søker utvikling og satser på flere nivåer. VNTEU hadde et samarbeid med Vestfold Bondelag og andre landbruksorganisasjoner som bidro med noe økonomisk støtte til fylkeslaget. For at en bevegelse skal overleve over tid må aktivistene samle inn store penger til bevegelsen.¹⁸⁵ De trenger penger til utstyr i forbindelse med kampanje, PC'er, å betale lobbyister, reisevirksomhet, å betale lønn til betalte arbeidere, og for å skaffe nødvendig kunnskap gjennom for eksempel kursing og foredragsholdere.¹⁸⁶ VNTEU bedriver både kampanje ut mot lokalt næringsliv og støttende organisasjoner for å få økonomisk bistand til de ovennevnte aktivitetene. Kildematerialet viser flere søknader om økonomisk støtte til arbeidet, som på ulike tidspunkt ble sendt ut til samarbeidende eller potensielt samarbeidende organisasjoner.¹⁸⁷ Når det kommer til å utbetale lønn til betalte stillinger har VNTEU *en* betalt stilling gjennom hele perioden. I tillegg til den betalte fylkessekretærstillingen ansetter VNTEU en ungdomssekretær i 30 % stilling. På nasjonalt plan er situasjonen annerledes. Det oppgis i kildematerialet at den sentrale organisasjonen har 11 betalte stillinger. Fylkeslaget i

¹⁸³ Vedlegg 1.

¹⁸⁴ Haug 2015: 198: kap. 19 i Goodwin & Jasper: 2015.

¹⁸⁵ McCarthy & Zald (2015): 160: kap. 16 i Goodwin & Jasper. 2015.

¹⁸⁶ McCarthy & Zald (1977): 161: i Goodwin & Jasper. 2015.

¹⁸⁷ Arkivboks A. L001. VI. Økonomi

VNTEU sender deler av medlemskontingenten til den sentrale organisasjonen for å opprettholde aktivitet der. Selve fylkeslaget VNTEU baserer seg i all hovedsak på frivillig arbeid. Det er ingen beviser i kildematerialet som tilsier at de betaler for lobbyvirksomhet. Langt på vei kan man si at VNTEU sammenfaller med teorien hva gjelder det å samle inn resurser fra samarbeidende organisasjoner. I tillegg til samarbeid med landbruksorganisasjoner har VNTEU et samarbeid med politiske partier som bakgrunnsorganisasjoner. I følge Godbolt (2010) har bevegelser med konkrete politiske mål og stor nytte av å samarbeide med politiske partier.¹⁸⁸ Kildematerialet i kapittel 4, 5, 6 og 7 viser at VNTEF samarbeidet med både SP og SV i løpet av perioden fra 1991-1994.

«En viktig forutsetning for en moden kollektiv bevegelse med utstrakt grad av organisering, (...), er imidlertid en relativt robust økonomi».¹⁸⁹ Hvordan klarte fylkestyret i VNTEU å skaffe nok midler til å drive bevegelsen fremover? Det finnes ingen bevis i kildematerialet for at VNTEU søkte offentlige midler. Man kan se fra kildematerialet at det var fokus på å initiere samarbeid med *Samarbeidsrådet for landbruksorganisasjonene i Vestfold og Buskerud*.¹⁹⁰ Videre er NTEUV et fylkeslag som er basert på frivillighet. Det ansettes etterhvert en fylkessekretær i økende deltiddstilling, men ut over det går innskudd uavkortet til kampanjemateriell, innleide foredragsholdere, kursvirksomhet og andre aktiviteter knyttet opp mot den overordnede saken som er å forhindre norsk medlemskap i EU. NTEUV får ingen statsstøtte og baserer seg kun på inntekter fra medlemskontingent, kjøp av og abonnement på avisen *Standpunkt*, og innskudd fra lokale sponsorer. VNTEU har enkelte ganger også søkt tilskudd fra den sentrale NTEU-organisasjonen, men det gis ingen standardtilskudd fra sentrallet og ned til fylkeslagene. Det er, imidlertid, mulig å søke om økonomisk støtte til konkrete hendelser eller arrangementer, noe VNTEU benytter seg av ved et par anledninger. VNTEU's inntekter fra 1991-1994, skyldes hovedsakelig tre kilder: tilskudd og fra ulike landbruksorganisasjoner, medlemskontingent, og gaver.

Når det kommer til hvordan deltakerne i fylkestyret bruker sin tid med arbeidet rundt VNTEU er det vanskelig å estimere en prosentandel. De deltar på jevnlig møter, ofte en gang per måned. Aktiviteter og kampanjer planlegges på fylkestyremøter, og det er rimelig å anta at aktiviteten de bedriver utenfor møtearenaen, er større enn den tiden de bruker på møter. Dette

¹⁸⁸ Godbolt. 2010: 53.

¹⁸⁹ Godbolt. 2010: 202.

¹⁹⁰ Arkivboks A. L001. VI. Økonomi

er i motsetning til hva Haug presenterer i Goodwin & Jasper (2015).¹⁹¹ Her indikerer han at selv mindre engasjerte aktivister bruker mesteparten av tiden i møter. VNTEU avviker således noe fra denne delen av teori om sosiale bevegelser. Møtehyppighet kan være en målestokk på suksess for bevegelser. Det kan bety økt rekruttering og engasjerte deltakere. På mange måter mener Haug at sosiale bevegelser dør ut om man ikke møtes regelmessig ansikt til ansikt. Her avviker altså VNTEU fra teorien ved at rekruttering til bevegelsen ikke genereres gjennom møtevirksomhet, men ved å være ute der folk er, i samfunnet, på grasrota. Det betyr ikke at møtevirksomheten ikke var hyppig i VNTEU, snarere finnes det beviser for en stadig økende grad av hyppighet på fylkesstyremøtene. I 1994 må fylkesstyreprerentantene, tidvis, kjøpe seg selv fri fra lønnet arbeid, for å delta på møter. Denne posten ble lagt inn i budsjettet for 1994, grunnet svært stor aktivitet frem mot folkeavstemningen november samme år.

Et element som også kjennetegner moderne sosiale bevegelser er at de bruke store resurser på kampanjemateriell. NTEUV er ikke et unntak her. Mye av materialet får de ferdig utformet fra den sentrale organisasjonen, men noe skaper de også selv. Det de får sendt fra sentralledet må kopieres opp i store kvanta. I kildematerialet ligger det store mengder med kampanjemateriell og propaganda. Det finnes alt i fra hefter, bøker, avhandlinger, forskningsrapporter, CD'er, dikthefter, sangbøker m.m. Materiellet er ofte preget av karikaturer, karikerte ordbilder eller tekster. Kampanjene er rettet til både individer og næringsliv, grupper og organisasjoner.¹⁹²

Det kan langt på vei slås fast, på bakgrunn av diskusjonen over, at VNTEU kvalifiserer til å være en sosial bevegelse, men det kan også argumenteres for at NTEU og VNTEU er del av en større *nei-bevegelse* i tillegg til at de er en bevegelse i seg selv. *Nei-bevegelsen* omfatter alle mennesker, organisasjoner, lag, foreninger, politiske partier og lignende, som identifiserer seg med og jobber mot det felles mål om å avverge et medlemskap i EU. VNTEU er en del av en større organisasjon som knytter seg selv til en overordnet *nei-bevegelse*. Jeg vil nå som avsluttende diskusjon i dette delkapittelet, drøfte hvorfor jeg mener VNTEU er en *bevegelseorganisasjon*, eller en *Social Movement Organization*. Denne drøftelsen baserer seg på Zald og McCarthy's kapittel i Goodwin & Jasper (2015).

¹⁹¹ Haug 2015: 197: kap. 19 i Goodwin & Jasper: 2015.

¹⁹² Denne delen av kildematerialet har jeg valgt å ikke se nærmere på, grunnet oppgavens omfang og målsetning. Jeg har foreslått i kapittel 8.3, videre undersøkelser som kan omfatte nærmere studier av denne delen av kildematerialet.

«A social movement organization (SMO) is a complex, or formal, organization which identifies its goals with the preferences of a social movement or a countermovement and attempts to implement those goals».¹⁹³ På denne måten kan jeg argumentere for at NTEU, som VNTEU er en del av, er en bevegelseorganisasjon, som knytter seg til nei-bevegelsen og implementerer nei-bevegelsens overordnede mål; nei til medlemskap i EU. Bevegelseorganisasjoner kan ha både brede og smale oppgitte målsettinger, og det er disse målsettingene som knytter dem til en sosial bevegelse.¹⁹⁴ På samme måte som en sosial bevegelse går en bevegelseorganisasjon gjennom fasene og momentene diskutert tidligere i dette kapittelet. Et element som er spesielt for en bevegelseorganisasjon er det faktum at det finnes mennesker i samfunnet som ikke er tilhenger av bevegelsen, men som vil ha nytte av eller tjene på at bevegelseorganisasjonen når sin målsetning, og disse menneskene er et mål for bevegelseorganisasjonen i seg selv.¹⁹⁵ VNTEU har, i tillegg til å ha fokus på egne medlemmer og tilhengere av nei-bevegelsen, fokus på å engasjere deler av befolkningen som ikke enda har tatt en stilling til medlemskap. VNTEU bedrev opplysningskampanjer spesielt rettet mot spesifikke grupper, som for eksempel kvinner og mindre lokale bedriftseiere. Det ble laget, både på nasjonalt nivå og på lokalt nivå, utredninger og konsekvensanalyser av påvirkningen et EU-medlemskap ville medføre for spesifikke grupper. Disse konsekvensanalysene ble brukt i media og som opplysningskampanjer for å tiltrekke seg potensielle tilhengere. Jeg har her presentert noen argumenter for at VNTEU er en bevegelseorganisasjon som er knyttet opp mot en større nasjonal nei-bevegelse. Jeg vil nå gå videre til å drøfte hvilke virkemidler VNTEU benyttet seg av i sitt mål om å nå innbyggerne i Vestfold med sitt budskap.

8.1.2 Hvilke virkemidler benyttet VNTEU seg av for å nå ut til innbyggerne i Vestfold?

«Nei til EU er i for liten grad en folkebevegelse, og i for stor grad en organisasjon. Den er i liten grad i stand til å kaste seg rundt når noe skjer, og den er i for liten grad der det skjer».¹⁹⁶ Dette er et utsagn om NTEU som stemmer delvis. Den første delen av utsagnet har jeg diskutert over, i delkapittel 8.1.1. Den andre delen av utsagnet ønsker jeg å motbevise i drøftelsen som nå kommer. I kapitlene 4, 5, 6 og 7 har jeg gjort rede hvilke saker VNTEU

¹⁹³ McCarthy & Zald (1977): 162; i Goodwin & Jasper. 2015.

¹⁹⁴ McCarthy & Zald (1977): 164; i Goodwin & Jasper. 2015.

¹⁹⁵ McCarthy & Zald (1977): 165; i Goodwin & Jasper. 2015.

¹⁹⁶ Aamdal. 1994: 1

fokuserte på og hvilke virkemidler de benyttet for å nå ut til befolkningen i Vestfold, i den aktuelle tidsperioden 1991-1994. I denne perioden ser vi en utvikling fra lite til mye aktivitet.

1991 står frem som starten på mobiliseringen mot EF-medlemskap i Vestfold. Fylkesstyret ble etablert tidlig dette året, og den første saken som ble prioritert var å opprette lokallag i alle kommuner, for å være der folk er, for imøtekomme målet til den sentrale organisasjonen, om å være en grasrotbevegelse. Det ble etablert studieringer og vedtatt å holde skoleringsseminar. Dette var indirekte virkemidler som ble satt i gang for å være rustet til å møte innbyggerne i Vestfold med kunnskap og gode argumenter. I 1991 satte fylkeslaget seg et mål om å nå alle fylkets husstander med informasjon om EF/EØS, minst en gang i løpet av året. Målet var å bidra til opplysning rundt konsekvensene av et eventuelt medlemskap i EF. Vestfoldutstillingen var en av arenaene VNTEF sto frem med sitt budskap på, dette året. I tillegg påvirket fylkeslaget lokale eksterne 1.mai-arrangører å bruke paroler som samsvarte med NTEF's mål. Et annet virkemiddel som fylkesstyret hadde fokus på dette året, var å skaffe relevante foredragsholdere til samarbeidende organisasjoner og institusjoner. På denne måten kunne de sikre seg at deres perspektiv på EF-spørsmålet ble spredd på større arenaer, der det befant seg mange mennesker.

1992 står frem som et betydelig mer aktivt år for VNTEF, enn hva 1991 var. Det ble brukt flere virkemidler for å nå ut til befolkningen og det ble planlagt og referert til mer aktivitet og økt mobilisering. Dette året skilte seg noe ut fra de andre årene, med økt fokus på EØS-avtalen, og noe mindre fokus på EF. Landsmøtet i NTEF vedtok ett enkelt hovedmål for 1992; stanse EØS-avtalen. Dette var et mål både fordi det å bli medlem i EØS ville gjøre det betydelig vanskeligere å få flertall mot medlemskap i EF, og fordi et medlemskap i EØS ville innebære mange av de elementene man sa nei til i folkeavstemningen i 1972. For å få økt tilslutning til saken ble det satt inn ekstra midler til både medlemsverving og kampanjemateriell og annonsering. EØS-kampanjen som ble satt i gang i starten av 1992 initierte til kontakt med lokale organisasjoner og og foreninger. Det ble invitert til orienteringsmøte hvor målet var å spre budskapet og skape samarbeid, men også for å gjøre et fremstøt til media om at nå var arbeidet i gang og at nei-bevegelsen var å regne med. Andre virkemidler som ble satt i gang i forbindelse med EØS-kampanjen var standsvirksomhet og torgappeller. Dette var noe lokallagene hadde ansvar for, det var tross alt de som befant seg der for var. Det ble også i år satt fokus på å skolere egne medlemmer i EØS. På denne måten la man til rette for at gode argumenter og presis informasjon ble gitt videre til potensielle nye medlemmer eller

støttespillere. Det ble distribuert mye opplysningsmateriell ut til husstander i fylket og det ble utdelt utgreinger om EØS, løpesedler og faktaark på stands. I tillegg ble det hengt opp *nei til EØS*-plakater. *Ta Standpunkt* hadde et spesialnummer om EØS, og dette ble distribuert i stor skala, og denne forbindelse ble man tilbudt både medlemskap og muligheten til å skrive under på opprop mot EØS. Kapittel 5 viser et år med økt fokus på annonsering i lokale medier. Avisutklipp fra kildematerialet viser en aktiv organisasjon som deltar på flere folkerike arenaer dette året. På Vestfoldutstillingen var aktivistene ikledd NTEF-t-skjorte, for å være ekstra synlige. Plakatene som ble brukt i forbindelse med stands på Vestfoldutstillingen skulle ta for seg de store grunnleggende argumentene i nei-bevegelsen. Plakatene viste derfor norske resurser som nei-bevegelsen argumenterte for at måtte beskyttes mot EF og EØS. Fossekraft, oljeindustri, jordbruk, fiske og norsk natur var alle bilder på primære norske resurser, som ikke ville tåle et medlemskap. Det ble delt ut klistremerker med *Nei til EF*, som skulle klistres på bil, og det var et generelt fokus på å selge effekter. Dette for å få økt søkelys på NTEF, men også for nå frem til alle innbyggerne i alle deler av fylket. Det var nok et ledd i nå målsetningen om å være der folk er.

Et nytt virkemiddel dette året var produksjon og distribusjon av faglige løpesedler til utdeling på arbeidsplasser og lignende. Denne løpeseddelen skulle si noe om konsekvenser for bedrifter og arbeidsplasser ved et medlemskap i EF. 20-års-markeringen for folkeavstemningen i Oslo ble stor feiring av nei-bevegelsen, men samtidig var det et kraftig virkemiddel. Det ble arrangert debattmøter, torgappeller, og kulturkvelder landet rundt, dette for å vise styrke og bredde i kampen mot EØS og EF. Dette ga et signal om at kampen fortsatt pågikk i aller høyeste grad. Selve markeringen i Oslo var tungt annonsert i lokale og nasjonale medier, og ble referert til på bakgrunn av blant annet sceneshowet som inneholdt flere store og kjente artister. Et interessant og utradisjonelt virkemiddel som ble satt i gang fra sentralt hold i NTEF, var *båtstaffetten*. Båtstaffetten startet i Kirkenes 19 august 1992 og sluttet i Oslo på 20-års-markeringen. Media ble invitert til hver veksling nedover norskekysten, og i Tønsberg foregikk det en parallell markering med blant annet Odd Børretzen. For Vestfoldinger var Odd Børretzen et sterkt virkemiddel og media gjorde flere oppslag om båtstaffetten. Kapittel 5 i oppgavens hoveddel viser til stor økning i bruk av virkemidler og legger en standard for synlighet i 1993.

Virkemidler sto på dagsorden også dette tredje året av mobiliseringen i Vestfold. Dette året ble også et «annerledesår» på den måten at hovedfokuset i 1993 var å få flest mulige nei-kandidater på Stortinget. EF-spørsmålet sto sentralt i valgkampen mot stortingsvalget, men viktigst var

det å få kartlagt hvilke kandidater som kom til å stemme hva, og hvem som var på vipp. Et formulert mål fra den sentrale organisasjonen var å få nei-siden argumenter frem i media. Ikke et nytt virkemiddel, men et virkemiddel det var grunn til å ha et kontinuerlig fokus på. NTEF konstaterte løpende gjennom mobiliseringsperioden fra 1991 til 1994, at media var gjennomsyret av ja-støttespillere, men det var allikevel viktig å få omtale for å skape blest rundt EF-spørsmålet og få omtale for å vise at nei-siden holdt stand. Som virkemiddel ble det laget en fylkesavis som presenterte alle stortingsrepresentantene fra Vestfold og hvilket standpunkt de hadde i EF-striden. Også denne avisa ble distribuert i stor skala i fylket. Virkemidler som ble brukt i 1991 og 1992 ble videreført. Torgappeller, standsvirksomhet, vervekampanje, skoleringsseminar, Vestfoldutstillingen, og økt pågang i lokale medier, var alle godt kjente virkemidler som ble satt stort fokus på i NTEF sentralt og VNTEF lokalt. Nytt av året var ungdomsgruppen som ble tilknyttet UMEF. Ungdommene i organisasjonen laget en valgavis for videregående skoler og distribuerte den til alle videregående skoler i fylket. Et annet kraftfullt virkemiddel var deltakelsen i 1.mai-feiringen dette året 1993. 800 EF-mostandere deltok i feiringen og det var Paul Chaffey for nei-siden og Jenst Stoltenberg for ja-siden som var de store talerne denne dagen. Lokale medier ble invitert og nesten alle aviser i fylket trykte sak om det gode oppmøtet fra nei-siden. Det ble gitt ut valgkampavis med påfølgende pressekonferanse, holdt folkemøter og debatter med partienes listetopper, og det ble inngått et samarbeid med Radio RV, en lokal radiokanal. VNTEF fikk 1 times sendetid per uke og brukte tiden til å formidle kulturelle innslag fra motstandsfolk, og invitere relevante gjester for å skape gode diskusjoner i studio.

Valgkampen mot folkeavstemningen preget året 1994. Datoen for folkeavstemningen var satt og det var fullt fokus, full mobilisering og fullt kjøp på alle fronter i VNTEU. Det ble gjort strategiske vurderinger i stor grad dette året. Vurderinger som skulle fokusere på sterke virkemidler og synlighet. Det ble formulert en opptrappingsplan for eksponering i lokale medier. Tradisjonelle virkemidler som torgappeller, stands, vervekampanjer, ytterligere spredning av opplysningsmateriell og stort fokus på utadrettet informasjon. Kulturinnslag var et virkemiddel som ble hyppig brukt dette året. Lokale kunstnere og artister som støttet saken ble involvert. Det ble arrangert utstillinger og konserter og media hang seg på med trykksaker om lokale kulturhelter og deres ståsted i EU-striden. Dette ekstra store fokuset på kulturen hadde sin bakgrunn i at det ble vurdert at kulturpersonligheter spilte en avgjørende rolle for seieren i folkeavstemningen i 1972. Aksjonsuka i 1994 skulle igjen favne om alle husstander i Vestfold fylke med aktuelt informasjonsmateriell. Dette skulle være en motvekt til medias

gjennomgående ensidighet. En annen motvekt til medias ensidighet var opprettelsen av en *leserskribentgruppe* som systematisk sendte ut leserinnlegg til lokale aviser, da dette var et forum som ikke ble sensuert i like stor grad som avisartikler og trykksaker. Det ble vurdert fra fylkesstyrets side, at all omtale, om så negativ, var bedre enn ingen omtale. Leserskribentgruppens oppgave var å fore media med innlegg om sakens kjerne og gode argumenter.

Det ble i 1994 innført en rekke nye virkemidler som ble tatt i bruk. Blant annet ble det laget spesialutgaver av Standpunkt som tok for seg studenter, yrkesgrupper og andre relevante grupper. Avisen tok for seg konsekvensene et medlemskap kunne få for de utvalgte gruppene. Disse utgavene ble distribuert ut til de aktuelle bedriftene og arbeidsplassene eller der hvor folk befant seg. UMEU i Vestfold satte i gang skolevalg og skolekontaktnett, det ble kjørt informasjonskampanjer og det ble delt ut spesialnummer av Standpunkt som handlet om hvilke konsekvenser det ville ha for ungdom hvis Norge ble medlem i EU. Det ble kjørt en *velferdskampanje* rettet mot kvinner, da det ble vurdert fra nei-bevegelsen, at kvinner kom til å ha en avgjørende rolle i den forestående folkeavstemningen. Denne kampanjen belyste kvinners fremtidige situasjon ved et eventuelt medlemskap i EU, og det ble satt i gang en *kvinne til kvinne-kampanje*. Denne kampanjen handlet om å spre budskapet til 10 kvinner i sin egen omgangskrets. For å nå bybefolkningen ble det etablert bemannede bykontorer. Bybefolkningen utgjorde ca. 80 % av Vestfolds innbyggermasse og ble vurdert som en viktig gruppe å nå ut til. Stands på Tønsbergmessa og Vestfoldutstillingen var virkemidler som ble vurdert som viktige, da det er store folkerike arrangementer, med mulighet for å nå ut til mange potensielle nye medlemmer og tilhengere.

Nytt informasjonsmaterieell av året, var blant annet en *NTEU-håndbok* med argumenter mot EU-medlemskap, og NTEU's første store kampskrift *Lesebok 1994* som hadde samlet bidrag fra 28 forfattere. Leseboka inneholdt 14 faktasider og 28 skjønnlitterære bidrag fra forfattere rundt om i hele landet. Ekstra sterkt inntrykk ga det i Vestfold da Odd Børretzen og Gro Dahle sto for to av bidragene. Media ble invitert til å lage oppslag og det ble gjennomført en pressekonferanse med de lokale forfatterne. Annet profileringsmaterieell som ble benyttet i økende grad dette året, var t-skjorter, skyggeluer, buttons, pins, og klistremerker med ulike typer nei til EU-propaganda. 1.mai-tog, Tokt mot EU; ungdommenes båtkampanje, folkemøter, torgappeller, debattmøter, og radiosendinger var virkemidler VNTEF benyttet seg av for å nå befolkningen. I tillegg var 22-årsmarkeringen av folkeavstemningen i 1972 på Hotell Klubben

i Tønsberg et arrangement som satte fotspor i media. Det ble gjennomført et demonstrasjonstog og det ble holdt debatter og kunstutstillinger og det hele endte opp i en kulturmønstring med en rekke kjente og kjære artister, både musikere, forfattere og komikere. Det arrangementet som kanskje fikk den største oppmerksomheten og de mest omfattende mediaomtalen i løpet av mobiliseringsperioden 1991-1994, var *den store kampdagen for nei-bevegelsen*. Vestfold stilte med nesten 200 representanter for nei-bevegelsen og VNTEF samarbeidet med Vestfold Bondelag om å få sendt flest mulig aktivister til Oslo denne dagen. Bussene ble utstyrt med store propagandaplakater og det ble gjennomført en rekke debatter og kulturinnslag i store deler av Oslo by. Hovedstaden var fylt med 25.000 nei-folk og det hele endte, i alle for representantene fra Vestfold, i et stort og omfattende fakkeltog rundt Stortinget. Mediene beskrev arrangementet som en av etterkrigstidens største politiske markeringer.

Jeg har nå redegjort for og drøftet hvilke virkemidler VNTEU benyttet seg av for å nå ut til innbyggerne i Vestfold. Jeg har vist til at VNTEU benyttet seg av en hel rekke virkemidler i sin kamp for å vinne medlemmer og oppslutning rundt sin sak, og jeg påstår at jeg har tilbakevist Aamdal's påstand om at NTEF i liten grad var i stand til å kaste seg rundt når noe skjedde, og NTEF i for liten grad var der det skjedde. Jeg skal i konklusjonen under drøfte videre om VNTEF, i perioden 1991-1994, var preget av endring eller kontinuitet.

8.2 Konklusjon: endring eller kontinuitet?

Under skal jeg svare på tesene jeg presenterte i innledningen. Tesene formulerte antakelser om at VNTEU, som en del av en større organisasjon, er en velorganisert bevegelseorganisasjon med formelle strukturer og en hierarkisk oppbygning, at VNTEU benyttet seg av virkemidler for å nå ut til innbyggerne i Vestfold med sitt budskap, og at VNTEU hadde en kontinuerlig utvikling med en gradvis oppbygging til tre høydepunkter: Kampen mot EØS-avtalen høsten 1992, kampen om stortingsrepresentanter høsten 1993, og kampen om EU-medlemskap høsten 1994.

I denne oppgaven har vi sette at det har skjedd mye aktivitet i VNTEU. Aktiviteten har tatt ulike retninger, men hovedtrenden at det har skjedd en oppadgående linje når det gjelder aktivitetsnivået. Pila peker jevnt oppover fra 1991 til 1994. Med dette mener jeg at det er tydelig at VNTEU har gått gjennom en kontinuerlig utvikling. Det er ingen brudd i utviklingen. Organiseringen blir mer robust og omfattende, og det blir implementert flere virkemidler for å

nå ut med sitt budskap. VNTEU har, i de årene undersøkelsen dreier seg om, bestått og dette mener jeg kan ha sin bakgrunn i organiseringen. I kapittel 8.1.1 har jeg diskutert hvordan VNTEU er organisert og knyttet det opp mot teori om sosiale bevegelser. Teorien viser en bevegelse og en organisasjon, en *bevegelseorganisasjon*, som oppfyller flere krav til å være en varig bevegelse. Undersøkelsen viser en bevegelse i utvikling uten klare brudd og med mindre endringer. Endringer VNTEU har gått igjennom dreier seg i stor grad om endring av fokus. Hovedfokuset har ved to anledninger blitt endret. I 1992 gikk hovedfokuset fra å være *Nei til EU* til å være *Nei til EØS*. I 1993 gikk hovedfokus fra å være *Nei til EU* til å få flest mulig nei-kandidater inn på Stortinget ved høstens stortingsvalg. Dette er ikke en endring av det overordnede målet om å hindre medlemskap i EU, men små endringer i hovedfokus, for å gjøre prosessen mot et medlemskap vanskeligere for regjeringen, og arbeidet mot et nei-flertall lettere for bevegelsen.

Snakker vi da om koninuitet eller endring? Jeg vil påstå at det er ikke enten kontinuitet *eller* endring. Det er en utvikling, det er historie, og historie er utvikling. På samme måte som historien går fremover, gikk bevegelsen fremover. Det sa ikke stopp, som i kriger, bevegelsen fortsatte, den utviklet seg. VNTEU ble mer organisert, det ble etablert mer omfattende samarbeid med likesinnede organisasjoner, de fikk flere medlemmer, de tok i bruk flere virkemidler for å nå ut til innbyggerne, de gjorde seg mer synlig i lokalmiljøene, og de fikk mer økonomiske tilskudd til sin organisasjon i løpet av årene 1991-1994.

Perioden denne oppgaven har undersøkt har ingen brudd, men den har høydepunkter. Hvordan man måler dette har med hvordan man tolker kildematerialet å gjøre. Jeg har valgt å tolke det slik VNTEU jobbet mot tre høydepunkter fra 1991 til 1994. Det første høydepunktet er like før regjeringen inngikk EØS-avtalen høsten 1992. VNTEU jobbet mot et medlemskap i EØS og økte sine resurser og tok i bruk økende grad av virkemidler dette året for å forsøke forhindre inngåelsen av en slik avtale. Kapittel 5 viser til en økning av aktivitetsnivå i forhold til 1991. Videre kan man se fra kapittel 6 at fokuset endrer seg fra EØS-avtalen til å få nei-kandidater inn på Stortinget. Høsten 1993 var det stortingsvalg og VNTEF økte sin innsats inn mot kampen om flest nei-kandidater. Kapittel 6 viser en ytterligere opptrapping i aktivitetsnivå og bruk av virkemidler fra det vi så i 1992. Kapittel 7 viser heller ingen brudd i denn utviklingen. 1994 var året for folkeavstemningen og VNTEU setter inn alle sine krefter på å nå det overordnede målet for nei-bevegelsen; *nei til medlemskap i EU*. Kapitlene 4, 5, 6, og 7 viser en organisasjon som har bestått, og en organisasjon som har vært i utvikling. *Det* er kontinuitet.

Det har allikevel skjedd små endringer i for eksempel måten de har uttrykt seg på, ordskiftet ble mer aggressivt, karikaturene mer karikerte og så videre. Hva er kontinuitet? Det er en utvikling uten brudd. VNTEU har stått i en utvikling uten brudd, men har også gjennomgått små endringer. Jeg vil påstå at disse begrepene er ikke dikotomier, det ene utelukker ikke det andre. Akkurat som vi har sett at VNTEU ikke bare er en bevegelse, men også en organisasjon. En *bevegelseorganisasjon*.

8.3 Forslag til videre undersøkelser

Som et ledd i videre forskning, kan det være interessant å se på NTEU eller VNTEU's utvikling over tid, fra mobiliseringen i 1963 og frem mot folkeavstemningen i 1972. Som sammenligning her kan man bruke Tor Bjørklunds *Mot Strømmen. Kampen Mot EF 1961-1972* (1982). Denne tar for seg de ulike aksjonene, mot norsk EF-medlemskap, som ble gjennomført i perioden 1961 og frem mot folkeavstemningen i 1972. Arbeidet er finansiert av både *Norges Almenvitenskapelige Forskningsråd* og *Folkebevegelsen*, og delvis basert på intervjuer gjort av EF-motstandere. Boken forsøker å besvare spørsmål om Folkebevegelsen mot norsk medlemskap i Fellesmarkedets rolle i resultatet av folkeavstemningen i 1972, hva slags bevegelse dette var, hvordan den spredde seg, hvor den sto sterkest og forbindelseslinjer med andre organisasjoner og partier. Bokas mål er å fange særtrekk ved den norske EF-motstanden som foregikk utenomparlamentarisk. Kapittel ni er spesielt interessant i en sammenligning av organiseringen av bevegelsen. Kapittel ni tar for seg organiseringen av aksjonen fra begynnelsen av 60-tallet og frem mot folkeavstemningen i 1972. Dette kan gi verdifull informasjon for å se utviklinger og endringer i organisering frem mot folkeavstemningen i 1994.

I tillegg kan man se på aktiviteten på nei-siden i mellomårene fra 1972 og frem til 1990. På denne måten kan man gjøre en analyse av utviklingen over tid og avdekke hvilke stadier av mobilisering Nei til EU-bevegelsen har befunnet seg på og om bevegelsen har endret seg over tid. Hvordan startet det, hvordan utviklet det seg og hvor befinner vi oss nå, post 1994? Var det forskjeller i mobiliseringen i forkant av de to folkeavstemningene i henholdsvis 1972 og 1994? *Hundre år med folkeavstemninger. Norge og Norden 1905-2005* (2005) av Tor Bjørklund er en bok som gir oversikt over folkeavstemningene som er gjennomført i Norge og Norden perioden 1905-2005. Boka tar for seg folkeavstemningens historie og idegrunnlag i Norge, Norden og for Vesten generelt. Nei til EUs opprinnelse som bevegelse blir redegjort

for og det blir presentert en kronologisk oversikt over lederne for denne bevegelsen. Det blir så vist til ulike variabler som spiller inn på aktivitetsnivået til medlemmene av både motstandsbevegelsen og tilhengersiden. Det blir også presentert ulike hypoteser om hvorfor mobiliseringen var så mye større i 1994 enn den var i 1972. Dette leder videre til krysspresdiskusjonen som er svært aktuell når man ser på stemmemønster fra de ulike kommunene og regionene fra avstemningen i både 94 og 72. Boken avsluttes med en innføring i ulike forklaringsmodeller som tidligere er blitt brukt til å forklare ulikhet i stemmegivning og hvorfor folk stemte som de gjorde. Dette kan være et interessant perspektiv å forske videre på i andre avhandlinger eller i videre forskning på VNTEU.

Et annet perspektiv kan være å se på lokale motstandsbevegelser rundt folkeavstemningene i de andre nordiske landene. Det foreligger tilgjengelig litteratur og det er særlig Tor Bjørklund som har stått for Norges bidrag i forskning på dette området. Her kan jeg henvide til en forskningsartikkel som kan være utgangspunkt for videre undersøkelser på området. *The Three Nordic 1994 referenda concerning membership in the EU* (1996) av Tor Bjørklund er en artikkel som peker på en rekke likheter ved de tre nordiske folkeavstemningene som ble holdt høsten 1994. Resultatet ble ulikt, men Bjørklund mener det er klare likheter i opinionen. Han viser til de samme mønstrene i folkemeningen i alle de tre lundene, men til syvende og sist er det sentrum som slår ut periferien i Sverige og Finland, i motsetning til Norge, hvor periferien seirer over sentrum. *Public opinion in Norway, Sweden and Finland towards membership in the EU prior to the referenda in the autumn 1994* (1994) av Tor Bjørklund, er en annen publikasjon som kan være med å belyse forskjeller i mobiliseringen for eller i mot medlemskap i EU i de nordiske lundene. Bjørklund sammenligner her opinionen i de tre nordiske lundene som gjennomførte en folkeavstemning om medlemskap i EF: Norge, Finland og Sverige. Forskningsrapporten viser trendene i opinionen frem mot avstemningen i 1994 og peker på mønstre og skillelinjer både geografisk og sosioøkonomisk. Har man tilgang til den sosioøkonomiske bakgrunnen for stemmegivere i 1994, kan man gjøre undersøkelser og sammenligne generelt, eller man kan gjøre studier av lokale bevegelser i de 3 lundene. Må formuleres bedre.

Oppgaven har en ordtelling på 26.112 ord (ekskludert forside, innholdsfortegnelse, litteraturliste og vedlegg).

Litteraturliste/Kilder

Aamdal, S. (1994) Mobiliser mot EU. *Røde Fane*, 1994 (nr.1).

Andersen, A. M. (2012) *Politisk Lærdom; Det starta i Rogaland. Eit kapitel av historia om Nei til EU*. Neitileu.no

Berg, R. (1989) ... og atter nei?. I: Berg, R. (red.). *...og atter nei?. Norge og EF*. Pax Forlag A/S.

Bjørklund, T. (1982) *Mot Strømmen: Kampen mot EF 1961-1972*. Universitetsforlaget.

Claes, D. H. & Førland, T. E. (2015) *EU: Mellomstatlig samarbeid og politisk system*. Gyldendal Norsk Forlag AS.

Godbolt, J. (2010) *Den norske vietnam-bevegelsen*. Unipub.

Godbolt, J. (2010) Den norske vietnamrørsla. I: Helle, I., Kjeldstadli, K. & Sørvoll, J. (red.) *Historier om motstand*. Oslo, Abstrakt Forlag.

Goodwin, J. & Jasper, J. M. (2015) Editors Introduction. I: Goodwin, J. & Jasper, J. M. *The Socioal Movements Reader: Cases and Concepts*. Malden/Oxford, John Wiley & Sons, Ltd.

Goodwin, J. & Jasper, J. M. (2015) When and Why Do Social Movements Occur?. I: Goodwin, J. & Jasper, J. M. *The Socioal Movements Reader: Cases and Concepts*. Malden/Oxford, John Wiley & Sons, Ltd.

Goodwin, J. & Jasper, J. M. (2015) How Are Movements Organized?. I: Goodwin, J. & Jasper, J. M. *The Socioal Movements Reader: Cases and Concepts*. Malden/Oxford, John Wiley & Sons, Ltd.

Hansen, A. B. (2010) «Tenke globalt, handle lokalt». I: Helle, I., Kjeldstadli, K. & Sørvoll, J. (red.) *Historier om motstand*. Oslo, Abstrakt Forlag.

Haug, C. (2015) Meeting Arenas. I: Goodwin, J. & Jasper, J. M. *The Socioal Movements Reader: Cases and Concepts*. Malden/Oxford, John Wiley & Sons, Ltd.

Kjeldstadli, K. (2007) Folkelige bevegelser. *Fortid*, 2007 (nr.3).

Kjeldstadli, K. (2010) Kollektive bevegelser. I: Helle, I., Kjeldstadli, K. & Sørvoll, J. (red.) *Historier om motstand*. Oslo, Abstrakt Forlag.

McCarthy, J., D. & Zald, M., N. (2015) Social Movement Organizations. I: Goodwin, J. & Jasper, J. M. *The Socioal Movements Reader: Cases and Concepts*. Malden/Oxford, John Wiley & Sons, Ltd.

Olstad, F. (2010) *Frihetens Århundre: Norsk historie gjennom de siste hundre år*. Oslo, Pax Forlag A/S.

Olstad, F. (2017) *Den Lange Oppturen: Norsk historie 1945-2015*. Oslo, Dreyers Forlag.

Seierstad, D. (2014) *Folket Sa Nei. Norsk EU-motstand frå 1961 til i dag*. Aurskog, Det Norske Samlaget.

Seippel, Ø. (2003) Sosiale bevegelser: innføring, oversikt, utfordringer. *Sosiologisk tidsskrift*, 2003 (vol.10), 181-202.

Stugu, O. S. (2012) *Norsk Historie Etter 1905*. Oslo, Det Norske Samlaget.

Tarrow, S. G. (2011) *Power in movement: Social movements and contentious politics*. Cambridge, Cambridge University Press.

Nettsider

Utenriksdepartementet (1993-94) *Om medlemskap i Den europeiske union*. (St.meld. nr. 40, 1993-94) Hentet 30. mai 2021 fra:

https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/st-meld-nr-40_1993-94/id190909/

Knudsen, Olav Fagelund: *EF i Store norske leksikon* på snl.no. Hentet 30. mai 2021 fra:

<http://snl.no/EF>

Vestfoldarkivet¹⁹⁷

Arkiv: A-1934 Pa 810 – Nei til EU – Vestfold

Aktør: Nei til EU – Vestfold

L001. Arkivboks A.* Møtebøker, referatprotokoller, forhandlingsprotokoller o.l. 1991-1994. Innkallinger til og referater fra årsmøter og styremøter.

L001. Arkivboks D.* Saksarkiv. Diverse korrespondanse, referater, rundskriv og landsmøtemateriell.

- Rundskriv m.m fra sentralt nov. 1991- okt. 1992
- Rundskriv fra fylket feb. 1992- des. 1992
- Diverse post, møter, lokallag, økstøtte, referat, sept/okt 1992
- Diverse korrespondanse, velkomstbrev, pressekonferanse, temanotater om EØS m.m 1992
- Diverse korrespondanse, velkomstbrev, søknad, referater m.m 1991-1997
- Landsmøtet 19-21/11-1993, i Sandefjord, diverse sakspapirer
- Landsmøtet i Sandefjord, diverse ang arrangementet, 19-21/11-1993

L001. Arkivboks F.* Arrangementer m.m. Arrangementer og aktiviteter

¹⁹⁷ Her oppgir jeg alle arkivbokser og mapper jeg har gått gjennom og vurdert, i arbeidet med denne avhandlingen. Jeg oppgir altså arkivbokser jeg har vurdert å ikke henvise til, da de ble vurdert til urelevant for oppgavens omfang om målsetning. Mapper med * er de mappene jeg har referert til.

- Oslotur 19 Nov. 1994
- Oslo Spektrum 25/9-92
- Tokt mot EU 1994 + Vestfoldutstillingen + Tønsbergmessa 1994
- Motmelding til NHO
- Pressemelding, arrangenter, lesebok 1994, pressemelding 3/3-94

L001. Arkivboks G. Utvalg. Faglig utvalg.

- Faglig utvalg, navn og adresselister
- Faglig utvalg, analysemanual 1994
- Faglig utvalg, diverese korrespondanse 1994
- Faglig utvalg 1993/1994, div. Referater og korrespondanse
- Utvalg for samfunnskontakt 1994

L001. Arkivboks U.* Foto, film, lydopptak. 9 kassetter med lydopptak av «Radio nei til EF». Fra 3. februar til 17. april 1993.

L001. Arkivboks W. Gjenstander (stempler, modeller, faner). T-skjorter og genser.

L001/L002. Arkivboks X. Egenproduserte trykksaker og andre.

- Egenproduserte trykksaker og andre. Inneholder «unionsforsikring», løpeseddel «EØS og kommunal handlefrihet», hefter
- Egenproduserte trakksaker og andre. Ikke egenproduserte hefter, kopier m.m.

L001/L002. Arkivboks Z.* Referansemateriale (arkivlister, instruksjer, avisutklipp, etc.)

- Aviser Nei til EU informerer 1992-1997
- Aviser Steinrøysa 1992-1997
- Aviser Ta Standpunkt 1992-1997
- Avisutklipp 1993 +
- Avisutklipp 93/94

Vedlegg

Organisasjonskart over NTEF

